

anton pann

411

anton pann
povestea vorbii

★

«Din toate operele sale, cea mai importantă este Povestea vorbii, la care el [A. Pann] a trebuit să consacre mai mulți ani de lucrare; căci pe lângă proverburile a adăugat multe anecdote populare, scrise în versuri care se leagă strâns între ele. Trei volume formează acea minunată colecție, ce se poate cu drept cuvânt numi Filozofia poporului român.

.....
În Panteonul literar al României, imaginea lui Anton Pann poartă un sigil caracteristic și mult interesant. Ea ne apare cu înțelepciunea filozofică a strămoșilor pe frunte și cu risul malicios al lui Pelea pe buze.»

V. ALECSANDRI (1872)

anton pann

editura pentru literatura

Vol. I și II lei 9

Ilustrația copertei : *N. Claudiu*

233

anton pann

povestea vorbii

★

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
I. FISCHER
PREFATĂ DE
ȘERBAN FOARȚĂ

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

PREFAȚA

„Pentru mai dreapta cinstire a lumii lui Anton Pann.”

(Ion Barbu, *Isarlik*)

Dacă *Povestea vorbii* ar fi doar o „culegere de proverburî”, orice altă culegere de acest fel, mai completă, ar anula-o. Și există, desigur, ori pot să existe, multe, mai complete, exhaustive chiar, „culegeri de proverburî”. S-au perpetuat, de altfel, *à propos* de Anton Pann — că și de Ion Creangă — o sumedenie de locuri comune și de prejudecăți. Mulți cred că a citi cărțile lui Anton Pann e a lua cunoștință de „întreaga înțelepciune populară așa cum a fost cristalizată de veacuri în proverbe și zicători”. (Citatul îl privește, de fapt, pe Creangă, nu pe Pann, dar asta nu are nici o importanță.) „Atît de puternică este însușirea de moralist a lui Pann — scrie un comentator — încît toate snoavele lui nu sînt debitate decît cu intenția de a ilustra o maximă.” Evident, dintre toate genurile literare, genul didactic e cel mai puțin autonom. Nu se miră nimeni dacă poetul liric suspină sub geamul iubitei. Dar e de mirare dacă din dialogul mielului cu lupul nu rezultă nici o *moralité*. Și totuși, cine-l citește pe La Fontaine, spre a afla din cutare fabulă a lui că : „*La raison du plus fort est toujours la meilleure ?*” Se

Întâmplă adesea ca tocmai genul didactic, din cel mai tendențios, să devină cel mai gratuit gen. Urmuz — anunțat oarecum de Pann — a intuit disproporția dintre alegoria, dintre anecdota, care ilustrează morala, și morala mult prea comună. Mai mare daraua decât ocaua — cum ar fi spus Pann. Drept care, Urmuz a și compus o fabulă pură, aparent fără sens, a cărei morală este : „Pelicanul sau babița.“ Urmuz știa foarte bine că „Năravul din fire n-are lecuire“, „Lupul părul își leapădă, dar năravul nu și-l lasă“, „Ce iese din pisică, șoareci mănâncă“ etc., etc. sînt niște adevăruri atît de uzate, încît în mintea cititorului nu sună altfel decât „Pelicanul sau babița“. În fond, cititorul, furat de farmecul povestirii în sine, rămîne indiferent la conținutul didactic. Se prea poate ca Anton Pann să nu fi urmărit altceva, cu snoavele lui, decât „ilustrarea unei maxime“. Intenția e lăudabilă. De multe ori însă, maxima este atît de banală, încît e greu verosimil ca tocmai finul Pepelii să-și piardă vremea, să-și irosească verva și hazul, pentru a ne convinge de un adevăr evident. Să fie el atît de copilăros, atît de „pedant“ ? Iată o... maximă :

*„Eu leșin, mór pentru tine,
Și tu habar n-ai de mine.“*

Și iată acum ilustrarea ei :

*„Un strein prost într-o vreme în România viind,
Și două-trei românește ca să învețe dorind,
Cată și își tocmi slugă din sate pe un român,
De calul lui să-ngrijească, fiind el tare bătrîn ;
Ș-într-o zi sluga văzîndu-l neîncetînd de oștat :
— Pentru ce oștezi, stăpîne ? îndrăznind l-a întrebat.
Streinul oștînd răspunse : Ab l nu știi tu, be Ivan,
Era sa spunem la tine de mult, e l înca de an,*

*Este una Mariuța, dincolo de Vadu-Lai,
Eu mult iubește la dînsa și me ranit na ficat.
— Dar ea te iubește oare? l-a-ntrebat sluga cel prost.
El, oftînd iar, îi răspunse : Ama eu-ncolo n-a fost,
Tovaroș a spus la mine că este pre mult frumos,
Eu n-am vazut, dar văz poate, dacă este sănătos."*

Oricine observă că scopul anecdotei nu este, pînă la urmă, acela de a ilustra maxima. Lui Pann îi face plăcere să noteze româneasca streinului prost (pare-se un bulgar de-al lui). Asta e suficient pentru scriitorul cu auz perfect. (Și Pann, dascălul de muzichie, are un asemenea auz.) În altă fabulă va pune doi „ungureni” să discute în grai ardelenesc, consemnînd cu maliție — înaintea lui Caragiale — palatalizarea labialelor și celelalte :

*„— Măi soațe, văz't-ai tu ghie ?
— Am văz't, măi, — zise — ș-o mie.
— No, da cum îi ? de-i văz't, spune.
Da au îi, măi, vo minune ?
De n-ai văz't cred pot' să-ți pară.
— No, mă, să-ți spun cum îi dară :
li'albă și ste-n chișoară
Răscăcănătă la soare.
— No, minț tu, că n-ai văz't ghine,
Să-ți spun io, cată la mine :
Ghia aie-i pi-un deal pusă,
Tot cu țepi pin ea împunsă,
Și cochile, voinici tună
Poama ei de i-o adună,
Și supt chicioare, împarcă,
Să-i cure zeama, o calcă..."*

Era nevoie, pentru ilustrarea maximei antialcooliste : „mergi pe cărare lină și dai drept în tină”, de un dialog chiar între „ungureni” ? Procedul transcrierii limbii stricate e prin exce-

lență comic și toată conversația din *O șezătoare la țară* va fi contrapunctată vesel de intervențiile grecului Iani :

„— Io, parinte — el răspunse — stii istorii frumos tot,
Ama se spu rumeneste asa pre bine nu pot !
Omos Stan al meu se spuie în locu meu dou iar,
C-a-nvățat istorii multe de chind am fost militar.
Haide, Stane ! de intepe, spune țeva-n locu-a meu
Si un rachiu dimineata o să-ți dau bacsisu eu.”

Comic pur ! La asta se rezumă tot rolul grecului, prezență absolut gratuită, inutilă în plan didactic, necesară însă artistic-este. Pann e sociabil, flecar, plurilingv, intră în vorbă cu „ungurenii” la Brașov, cu kir Iani la București, aude, înregistrează, transcrie. El are memorie auditivă perfectă, ca și Caragiale. Instinctul artistic îi ordonă să o fructifice, chiar dacă din asta nu iese nici o morală.

De altfel, gratuitatea lui Pann are o explicație mai adâncă. Majoritatea pașoptiștilor fac literatură văzînd în aceasta o acțiune patriotică, o datorie sacră. Patria are nevoie de literatură națională, de o bibliotecă universală, de poezii originale sau de traducțiuni : „Scrieți, băieți, numai scrieți !” Și C. A. Rosetti, convins „că tot omul e dator să facă ceva bun pentru patria sa”, învață limba lui Byron și traduce *Manfred*. Pașoptiștii fac literatură angajată. Anton Pann e, pare-se, în epocă, unicul care scrie : „una ca să-mi treacă de urît și al doilea socotind ca să trăiesc.” Candoarea lui e admirabilă. Boierii nu sînt obligați să practice vreo profesiune. Dacă scriu, nu pretind onorarii. Aristocratele *Convorbiri* nu-și vor plăti nici în secolul al XX-lea colaboratorii. Pann, copil de oameni sărmani, trebuie să se apuce neapărat de o meserie, ca și taică-său, căldărarul din Sliven. Printre altele

(corist, psalt, tipograf, editor, „învățător de copii în arta muzichiei“, „profesor de cîntări bisericești“), el e scriitor, așa cum vecinii lui din mahala sînt băcani, cavafi, simigii, precupeți. El scrie ca să trăiască („Nu trebuie să trăim între oameni? Nu trebuie să mîncăm?“), face „americanism literar“. Dar și ca să-i treacă de urît. Adică de plăcere. El e, înainte de Odobescu, un epicurean al scrisului. Iată noutatea. Și, într-adevăr, plăcerea lui de a spune, de a scrie este enormă. Rar un scriitor mai vorbăreț decît Pann. Sacul lui cu snoave e inepuizabil. Cînd vorbele, proverburile, zicalele, anecdotele par a se fi terminat, Pann recurge la trucuri. Dacă n-ar fi existat sinonime, le-ar fi inventat el. Sinonimele nu adaugă nimic informației (cel mult nuanțe), dar îngăduie o plăcută bătaie a pasului pe loc, îngăduie un bob zăbavă. „Parcă este surd și mut“ — spune Pann despre omul ursuz. Cu asta discuția se putea încheia. Dar nu : „Parcă i-am fript șerpi la burtă.“ „Parcă i s-a înecat corăbiile.“ „Parcă toată lumea i-e datoare.“ „Parcă mi-a tors și nu i-am plătit.“ „Parcă i-a murit curca cu oul în cuib.“ „Parcă tot îi plouă și-i ninge.“ „Parcă i s-a tăiat lefeaua.“ Cititorul crede că poate răsufli ușurat. Nu încă, pentru că lui Pann îi vin în minte și alte „tăieli“. „Parcă i-am tăiat apa de la moară.“ Și fiindcă „apa“ rimează cu „iapa“, Pann, ca altădată Rabelais, care opera tot prin asociații de cuvinte, adaugă : „Parcă i-am tăiat iapa de la gard.“ Și, în fine, lovitura de grație : „Parcă își jelește părinții.“

Anton Pann e primul nostru virtuos. Nici un element de prestidigitație nu-i este străin : rima dificilă („cum că“ — „muncă“), etimologiile fanteziste („galbinare“ — „galbini n-are“, „grozăvie“ — „groază vie“), calamburul („totdeauna fețișoara mărită pe fețișoara“). El știe în acest domeniu cît știe și Rabelais. Cu mari efecte comice, sensul figurat al unei expresii este

reîntors la sensul ei propriu. O slugă cîrtoare cumpără din piață pentru stăpîna-sa un codru de slănină și puțină făină. Cum femeia se uită cam pieziș la tîrguieli, sluga, luată de vorbă pe dinainte, zice : „Aolio ! cum cauți chiar ca o găină / Cu-un ochi la făină și alt la slănină !” Plăcerea de a face versuri (cu facilități, probabil) este atît de mare, încît Pann „poezește” (și pune pe note) tot ce-i cade în mîină : norme de *savoir-vivre* (*Hristoitiie*), „rețete tămăduitoare”, fapte diverse (*Memorabilul focului mare întîmplat în București în ziua de Paști, anul 1847, martie 23*). El suferă de „complexul lui Naso” („*quidquid tentabam dicere versus erat*”), și nu e de loc surprinzător că *Adiata*, în versuri, din 1849 cuprinde tot atîta cantitate de (gospodărească) informație cît testamentul, în proză, din 1854. De la „poezire” (*dichten*) la improvizația pedestră (dar total pedestră) nu e decît un pas, și Pann îl face. Din asta rezultă enorme bufonerii, materialul fiind prea prozaic pentru „poezire”. În fine...

Tip auditiv, Pann va nota, înaintea lui Creangă, fonetismele : „Într-un papuc și-o opincă, lipa-lipa, nea Stănică”, „Slabă viță, tîrța-pîrța, mai nimic”, „Or ca pisicuța (gîr-mîr) cu cățelul”. Scene întregi sînt reconstituite, ca la Arghezi, din zgomote : „— Ce e ? tu să mă bați zici ? Tu pe mine ? Na, dar — plici. / — Ce dai tu în mine, mă ? (Și ciomagu-și întremă). / Na ! — poc ! — Mă ! — plici, șap ! — Na ! — buf ! / Aolio ! — Stăi ! — Mă ! Uf !” Aiurea sînt sugerate, silabic, sughițurile plînsului : „Aoleu ! mă—mă doare spata ! / Că m-a bătut cu lopa—pata.”

Memorabile sînt portretele grotești, desfășurările cromatice printre care multcitata „poveste a poamelor” e o capodoperă. Ciudat e că Ceapa, „femeie” prin excelență, are barbă — semn de senilitate, de hilar androginism. Iată și o apariție de menajerie (din *Nastratin Hoge*) :

„Se opri ca să privească la un lucru foarte rar,
 Adică la-mpodobirea a unui mînz de măgar
 Carele avea căpăstru peste tot cu fir lucrat
 Și pe ciucuri împrejuru-i margaritar înșirat,
 Un cioltar cu flori de aur pe spatele lui întins
 Și drept chingă peste dînsul cu cordon de fir încins,
 Pus pe o saltea luxoasă, ș-alături pernă de puș,
 Ș-un rob cu apărătoare răcorindu-l de zăduș.”

Dar, desigur, Pann este un maestru al punerilor în scenă. Spectacolele lui au naturalețe, savoare, dinamism. Se intră în *allegro*, urmînd ca acțiunea să se desfășoare ceva mai lent, într-un tempo „grabnico-irmologhic”, adică *allegretto*. Monologurile, dialogurile, indicațiile de regie, parantezele, aparteurile, mimicile caraghioase, gesturile neprevăzute țin de arta unui excelent comediograf. Dialogul cu pantomimă e de un comic irezistibil :

„— Vrei să mai zbieri ca magarii ? (și cu mîna în sus da) ;
 El ardică în sus capul (ca prostul cînd spune ba).
 — Dar vrei să rîncezezi ca caii (și iar mîna-n sus își da) ;
 El iar făcea-n sus cu capul (ca cînd ar răspunde ba).
 — Dar vrei să mugești ca boii ? (și cu mîna în sus da) ;
 El își ardică iar capul (ca cînd ar zice nu va).”

Narațiunile sînt, de altfel, binecunoscute, totul e *déjà vu* sau previzibil de la primele rînduri — atît de schematică e intriga aceasta cu personaje stereotipe. Pann este impersonal („fă ce face toată lumea”), moralist fără patimă, detașat, cu excepția capitolelor despre căsătorie și femeie, cînd, misogin, ca unul de două ori divorțat, face pledoarii *pro domo*. Sînt capitolele cele mai umflate, nu cu „poveștile vorbii”, dar cu „poveștile ăluia”. De fapt, *Povestea vorbii* e compozițional încă destul de rudimentară : de o parte proverburile — de altă parte anecdotele

ilustrative, ceea ce duce la monotonie. Tot monotună (*monetonia Decameronului, a Povestirilor din Canterbury*), dar mai rafinată este *O șezătoare la țară*. Începutul e de roman picaresc, foarte captivant, cu aventuri și *quiproquo*-uri, dar repede abandonat, lui Pann ineditul neconvenindu-i. Urmează șezătorea propriu-zisă, la care povestitorul asistă, ascuns într-un car, în calitate de martor auditiv. (Categoric, Pann e mai mult un auditiv și mai puțin un vizual.) O șezătoare este o întrunire protocolară în care inițiativele personale nu sînt permise decît sub forma comentariului final. Participanții își trec unul altuia ștafeta într-o atmosferă de o veritabilă urbanitate. Pann, care e un clasic (viziune caracterologică, moralism), trebuie să se fi simțit admirabil la o atare ceremonie fără surprize. Se debitează, ca de obicei, „osebite anegdote“, printre care unele licențioase sau cu substrat freudist (inceste, complexuri sexuale). O lehuză își alăptează, printre grațiile celulei, tatăl condamnat la moarte prin inanție. O mamă păcătuiește cu propriul ei fiu. Explicația e neașteptat de științifică. Văduva, copil fiind fiu-său, „îl săruta cu nesațiu și moralul îl strica“. Drept care, în final, se ține o lecție de pedagogie sexuală : „...O, voi mume și părinți ! / Creșteți pe copiii voștri întru bune cuviinți ; / Nu-i rîzgăiați niciodată cu sărutîndu-i mereu.“ Desigur, o șezătoare e un concurs de inteligență. „Definițiile prostiei“ vor sta pe primul plan. Un nerod are mania cîte unei expresii, pe care o aude de la alții și o tot repetă, nepotrivit, în diverse împrejurări, alegîndu-se mereu cu ocări, cu ciumăgeli și cu... alte expresii, pe care le va repeta iarăși nepotrivit — prostia fiind în acest caz neadaptare la situația dată. Moartea scriitorului a împiedicat promisa continuare a *Șezătorii*.

Anton Pann este (s-a spus) un erudit. Cunoștințele lui în ma-

terie de paremiologie sînt uimitoare. Proverburile și zicalele se succed în galop, fără pauze de respirație. Pentru cea mai neimportantă chestiune se fac zeci de trimiteri. Din această gratuitate vine farmecul lui Pann. El s-ar putea întreține o viață numai cu citate. În *Povestea vorbii* dăm de un pescar care nici nu face altceva, cîștigînd prin asta grațiile sultanului său. El e o Doña Făfula de la Dunăre, e însuși Pann în momentele lui de maximă jovialitate.

„S u l t a n u l

«Au nu e lesne?»

P e s c a r u l

«Lesne, pune viță și bea vin».

Sau

«Ară, macină, mănîncă».

S u l t a n u l

«Vrednic ești!»

P e s c a r u l

«Apa o beau pe picior, ca o pasăre din zbor».

«Gîndești că e floare la ureche».

Să

«Cauți acul în carul cu fîn».

Adevărat,

«Lesne a băga în urechile acului cînd vezi».

S u l t a n u l

«Nu ne potrivim la vorbă».

P e s c a r u l

«Cei ce să potrivesc lesne se împrietenesc»...

și dialogul ar putea continua la nesfîrșit. Acesta, desigur, în situații normale, previzibile, permanente. Pus față în față cu accidentalul, cu neprevăzutul, cu faptul nou (se întîlnește cu o fantomă), pescarul, adică Pann, își pierde subit debitul proverbial, silindu-se să... se potrivească.

Evident, prin clasicism, prin înțelepciune și bun-simț, prin erudiție și jovialitate, prin folclor, Anton Pann e predecesorul lui Creangă. Însă Pann e balcanic. Paradoxal, dar nu pe humuleșteanul Ion Creangă îl anticipează „profesorul de cântări”, ci, în linie tipologică, pe levantinul Caragiale. Căci ce sînt eroii predilecți ai lui Pann? Vagabonți de pe uliță? Nu... Zavragii? Nu... Căuzași? Nu... Ei sînt cetățeni onorabili, proprietari, negustori ca Jupîn Dumitrache. Nu mult mai *impolis*, mai „neroși și neprocopsiți” decît eroii *Noptii furtunoase*, deși publicul pentru care versifică Pann reguli de codul manierelor elegante (propriu-zis, complăcîndu-se în enormitate), pare a fi de un trogloditism absolut: „Așa iar ia seama bine / Cînd vorbești cu oarecine / Ca să nu-l stropești cu bale / Și cu scuipirile tale.” Așa grăiește unul din preceptele *Hristoitiei* — traducere sau adaptare prin intermediu grecesc, pare-se, a operei lui Erasm din Rotterdam: *De civilitate morum puerilium*. Erasm se adresa copiilor sau copilăroșilor. Aceleași norme erau valabile însă și pentru publicul antonpannesc, matur, dar pueril în purtări. Interesant e că și Rabelais, tot la ieșirea din medievalitate și atent la manierele burghezilor lui, optează pentru:

„Compaignons gentilz,
Serains et subtilz,
Hors de vilité
De civilité
Cy sont les oustiliz,
Compaignons gentilz.”¹

Țîrgoveții care țineau să se „civilizeze” nu aveau decît să cumpere volumul pus la dispoziția lor de Pann. *Hristoitia* sau *Scoala cea moralicească* e scrisă din punctul de vedere al „celor

¹ „Soți ai mei blașini, / Ageri și senini, / Dușmani josniciei, / Ale curteniei / Scute, / Aici se țin, / La soți ai mei blașini” (trad. Romulus Vulpescu).

de nobilă stare" și ne putem imagina aerele târgovețului după lectură ei și disprețul lui pentru țăranul ignar. Pann, care e „orășean născut și civilizat crescut“, are orgoliul originii lui citadine. Cutare arendaș va spune : „Doamne ! ce-s țăranii ! mult sînt proști în lume ! / Ei se bat și-în certe, se bat și în glume, / Cresc ca niște vite, astfel l-e și traiul, / Crezul, lor lo este bîta și vătraiul.“ Și, cu „împutăciune“, consoartei : „...Zău, Lenuțo, tu, o orășană, / Poți avea urmare așa grosolană ! / Nobilul tău suflet te-ar lăsa pe tine / C-acele sătene să te porți cu mine ?“ Arendașul și a lui Lenuță studiaseră sigur *Hristoitia*. Ceea ce nu îi împiedecă să dea dovadă de *vilité*, semn că politețea se însușește mai greu decît cartea lui Anton Pann. Dacă aceștia sînt încă în stadiul puerilității, venerabilele fețe caragialești au intrat cel mult în adolescență.

Prin Anton Pann pătrund, așadar, în literatură târgoveții, mahalagiii, suburbiile. Pann pentru ei scrie *Cîntece de lume*, „versuri politicești“, calendare, istorii de amor, inclusiv răvașe de plăcintă (Neguțătorilor : „Mulți cumpărători la marfă, / Puțini privitori supt larfă“ ; Măcelarilor : „Mai mulți viței fără coarne / Pre scaune să răstoarne“ ; Cîrciumarilor : „Mulți de carii beau mai bine / Puțini beți făr' de rușine“). Spre hazul lor face „hronologhii“ imaginare, numărînd anii „de la începutul muierilor celor rele, de la aflarea brăgăriei, de la ridicarea prăvăliilor de cafea, de la aflarea litrelor celor mari“ etc. Cu el apar bogasierii, boltașii, lipscanii, telalii, precupitorii, meseriașii, cîrpații, brutarii, negustorii de pește, băcanii care vînd untdelemnul cu trei lei ocăua. Uneori sînt prinși cu ocăua mică, alteori sînt trași ei pe sfoară de diverși „marțafoi“ („coate-goale“, „mașe-fripte“ ; „moftangiii“ lui Jupîn Dumitrache). Epoca e

propice parvenitismului și simigii își fac planuri. Se depun „sume de bani“, se investesc „căpitaluri“, daraverile merg strună :

„— Ei ! ei ! parinte — el zise — chind am fost la Bucuresti
Am ținut io un han mare la straza la Tîrchilesti ;
Avem la el una crișma, una iar cu bacalii
Si una bragazirie, ostoson trii pravalii ;
Toate era ale mele, vindem pasturma, opinți,
Funii, pacura, liulele, tiutiun rumunesc si chinți.
Avem si una ondaie, ama țe mare sa zic,
Incapei ținșispreți de oameni, tote mari cu copil mic.
Chind venei baba de jurna cu fete, cu lautari,
Si cu flechei ipochimeni, precupeți tot cu punzi mari,
Ah ! sa vezi țe frumos baluri am făcut si am zucat !
S-are patru ochi, nu saturi si urechi de ascultat.
Atunțe io paralufe am chistigat chitevas,
Am luvat mosia asta si am făcut arendas.“

Versurile lui Pann au un iz incomparabil de teighea și de odaie cu pămînt pe jos. Centrul acestei lumi e piața, care forfotește de mușterii și de gură-cască învîrtindu-se încoace și-ncolo, „printre cei ce vînd produse și fel de feluri de fructe“. „Cîți merg la tîrg, toți nu cumpără.“ Dar toți se tocnesc, se agită, țipă, se trag de mîneacă, oferă, participă la licitații, cîștigă, închiriază oameni care să le laude marfa, caută caii în dinți, se învoiesc și beau aldămașul. Pann e teribil de competent în probleme economice, și nu o dată îl surprindem socotind, contabilicește, pe degete : „Eu ostenit de drum una, al doilea nedormit.“ Majoritatea oamenilor lui Pann sînt mici proprietari ca și el. Nu apelează la brațe de muncă străine, căci : „cine ține pîinea în sînul altuia de multe ori rabdă de foame.“ Ei sînt toți familiști, au case „familiare“ (destul de primitive de vreme ce sacii sînt

ținuți, ca la țară, pe sub paturi), și, desigur, au ambiți, când e vorba la o adică, drept care practică despotismul oriental.

*„Dar însă cu banii carii să vestea
Luă nevestică frumoasă ca stea.
Și cu jaluzia-i dintr-al nunții ceas
O-nchise să șază sus într-un cafas.”*

(De unde se vede că binevoitorul Chiriac era din ce în ce mai necesar.) Proprietarii vor clironomi, adică moștenitori. Odraslele încep a fi trimise prin străinătăți, „să se primble prin muzeuri, să mai vază rarități, a-și îmbogăți știința, practica a-și dezvolta”. Apar, desigur, caragialismele. Fetele trebuie să știe în lume „să trateze un bărbat”. Nevestele au „caprici”, vor modă, „se îmbracă în mătase și fac mobile prin case”, se încorsetează „mai delicate să fie”, „pretand” să fie plimbate „la brațet” și scoase mai des în societate. Toate acestea pentru că la oraș „sînt baluri, clupuri, e teatru, e picnic, sînt soarele și altele care nu știu cum le zic”. La țară, neivindu-se asemenea ocazii de risipire a „căpitalului”, Pann se apucă, fără nici un preaviz, să laude „viața țărănească, deș-îi zicem mojițească”. Bărbații merg la cafenea, „trînesc un ban”, poruncesc cibuc, o liulea de tiutiu, chesele, cafea („după cum astăzi se crede că n-ar putea fără ea”), se cinstesc cu „un bonjur” și se cercetează de negoț cu „rezon bun”. Soții e mitocani : „Sari tu cu ciomagul să mă bați tirane, / Calicule, gîdeo, barbare, grobiane.” Sînt anticipate „radicalele” Miței Baston. Cutare reproșează nevستی-si că îi „aprobează contrare vorbele”. Toți au evident „moral” și „virtute”, foarte trist pentru un negustor fiind faptul de a-și pierde „omenia, adică credetul”. Proudhoniștii *avant la lettre* fac, în sinea lor, elogiul miciei proprietăți și apologia muncii cinstite tare înduioșîndu-se

de „moșioara” sau de „stăricica” lor, pe care le păzesc ca pe ochii din cap, temători foarte de hoți și de incendii. Pirofob (căci i se prăpădise sumedenie de cărți în „focul mare”), Pann ajunge să compună veritabile ordonanțe P.C.I. :

*„Și cu veghere fieștecare
În curte, n casă și orce loc,
De totdeauna eu pază mare
Să-și facă treabă umblînd cu foc ;
Să aibă-n grije pe toată luna
Sau mai des coșul a-l mătura,
Și de pericol de totdeauna
Proprietatea-și asigura.”*

Cît privește pe hoți, Pann, în contratimp cu romanticii lui contemporani, emoționați pînă la lacrimi de soarta mizerabililor, ridică osanale... pușcăriei :

*„Ce nu ar face crăimea de n-ar fi stăpînitori !
De n-ar fi temnițe, ocne și n-ar fi pedepsitori !
De aceea totdeauna trebuie să mulțămim
Stăpînirii cei înalte, cărui supuși ne numim :
Căci prin marea sa-ngrijire privilegiază pentru noi,
Ne apără, ne ferește, ca și păstorul pe oi,
Care-și îngrădește turma cu cîini vioi și-învățați,
Ziua, noaptea s-o păzească de lupi înverșunați.”*

Conformism ? Desigur, dar numai comparativ cu romanticii care au inventat nonconformismul. Ei sînt „stravaganți”, mesianici, damnați, evocatori ai ruinelor, conspirativi, „seliniști” exotici. Exotice ar fi și naramzele, chitrele, smochînele, curmalele, Indiile, Arabiile, cămilele, elefanții, cadînele lui Pann. Dar neutilizate ca material poetic, rămîn ceea ce sînt : „produse” comerciale, decoruri abstracte, animale de tracțiune. Pann nu face nici o diferență între indigenul cal și sahariana

cămilă. El e, cel mult, pitoresc. Cu Pann intră în literatura noastră o mulțime de elemente alogene : „un grec oarecare, din sate plugar“, „un ovrei odată în negoț umblînd“, „un țigan cam pe la munte“, „un turc, care n-a mai fost“ etc. Dar tot abstracți, nespecializați pe națiuni (țigan-hoț, grec-diplomat, turcul... plătește ș.a.m.d.), ca la alți autori culți sau anonimi. Sînt, de fapt, naționali (clasicism), dar diferențiat individualizați lingvistic (realism). Așadar, Pann e clasic. Prin el se pot, de altfel, verifica mai toate locurile comune ale clasicismului. În epoca lui romantică, Pann e un anacronic. În definitiv, toți clasicii sînt „anacronici“ sau atemporalii. Romanticii au sentimentul timpului, participă deci la istorie, completează, răstoarnă guverne, ridică baricade, fac, ar zice conu Leonida, „revoluții“. Clasicii, din contră, sînt prudenți, se supun regulilor, legiferează Parnasul. Și, deși compune fără perucă, Haendel și-o va pune numaidecît pe cap, făcînd și cuvenitele reverențe dacă viconte X, sosit după niscaiva comenzi, va bate la ușă. Pann stă cu urechea ciulită la „al instrucției glas“ și, ca negustorul din cutare anecdotă, nu va deschide nici în ruptul capului tipografia peste ora închiderii. Pe urmă, arta muzicii are canoane ferme, paremiile nu lasă loc nici unei invenții, trăim printre oameni, dascălul de copii se cade a fi un exemplu de conduită, la fel protejatul înalt-preasfințitului Neofit. Pann declară că nu știe limbi „din cele poleite“ (știa, în schimb, grecește, turcește, ceva rusește). Dar nu o face, precum Creangă, cu clipiri șirete din ochi. Lui Creangă îi convine să-i persifleze fin pe junimiști pentru că în satul lui va fi oricînd cineva. În București, Pann e mereu din *le tiers*. El nu-și va compune un stil din „mahalagism“, cum, din „țărănie“, Creangă. Nu va emula nici cu protipendada, fiindcă e dificil, una, al doilea, „tot cunoaște oarecare că e de treapta cutare“, căci

„droșca și îmbrăcămintea nu adaogă cinstea“. Nici nu își va contrazice mediul, starea, „stăricica“. Filozofie veche : ori te poartă cum ți-e vorba, ori vorbește... „Carte nu știe, dar calcă popește“ — nu ! Dar nici „coate-goale“ — nu, fiindcă : „e destul de rău dacă n-ai al tău“ și : „popa cu opinci încălțat de puțini e ascultat“. Așadar : înțelepciune, bun-simț, cumpătare. Într-un cuvânt : *aurea mediocritas*. Romanticii, dimpotrivă, sînt extremiști, meprizează opiniile curente, au oroare de *common sens*, epatează burghezul, scandalizează, nu sînt în nici un caz „isteți ca un proverb“. Cei mai mulți fac boemă ca, mai târziu, Eminescu. Boema lui Pann e boierească : chef cu lăutari. Eminescu nu vrea nicicum să-și dea doctoratul. Pann respectă pata-lamalele, și pare curios (deși nu e) ca tocmai autodicatul să se pameze înaintea „cursurilor“, „lețiilor“, „atestaturilor“. Și sugubățul Pann devine foarte grav, aproape aulic cînd are ocazia să acorde asemenea atestaturi : „Atestatele care i-am dat sînt destulă dovadă atît pentru urmarea lecțiilor sale, cît și pentru silința mea ; el acum nu este numai cîntăreț și profesor, ci totodată și tipograf bun.“

Nașterea lui Anton Pann e quasi legendară, prin lipsa documentelor, și este posibil să-l fi avut naș pe însuși Pepelea. În 1854, noiembrie 2, însă, trecea în lumea celor drepti o „persoană onorabilă“, om așezat și la locul lui, care nu disprețuise niciodată, ca un burghez ce era, valorile terestre. Mare diferență între om și scriitor nu e. Scriitorul e tot atît de plat, adesea trivial, dar de o platitudine genială, de o trivialitate care anunță și din care decurg rafinamentele, plasticitățile și aromele tari, veselile și mășcările artiste, farmecele deșuchate și savantele stiluri ale celor doi Caragiale, ale bonomului Minulescu, ale unui

Arghezi sau Ion Barbu. Antiromantismul total — iată unicul inconformism al lui Pann. Nici escapada lui peste munți, la Brașov, cu nepoata stareței Platonida, în travesti, la miezul nopții, de care mult caz s-a făcut, nu e romantism. Toți sîntem romantici la o anumită oră „sub lună sau în vis“, cum spune Călinescu. Și are dreptate Jupîn Dumitrache : aici e vorba de... ale tinereții valuri.

În comparație cu contemporanii lui, cu poezia lor romantică și cu arta lor jună, în comparație cu un Cîrlova, cu un Bolintineanu chiar și cu Grigore Alexandrescu (clasic prin accident), cu toți acești reprezentanți ai zorilor unei literaturi, Anton Pann e neașteptat de bătrîn. De fapt, nici nu are vîrstă. E dificil de crezut că Ion Creangă ar fi putut vedea lumina zilei altundeva decît la Humulești. Dar e o pură întîmplare că Pann s-a născut la Sliven, în Bulgaria, după cum întîmplare e că I. L. Caragiale a venit pe lume în satul Haimanale, lîngă Ploiești. Pann, Caragiale, cărora inutil li se comentează originea etnică, sînt balcanici. Ei aparțin unei arii întinse, amestecate și pitorești, pe care Ion Barbu o numește „ultima Grecie“. Este acea Grecie alterată, încremenită într-o „slavă stătătoare“, peste care a căzut, „ca o miraculoasă zăpadă roșie, pestrița, justițiara turcime“. Grecie decăzută, caricatură de Grecie, surogat de Grecie, și totuși Grecie, totuși Eladă — prin permanenta vocație a disputelor verbale, a sofismelor, a agoralei, a gratuităților, a inteligenței înțeleasă ca facultate suficientă în sine, ineficace în plan practic. Și e surprinzător că „grecul“ Pann își reamintește de toate acestea. În *Povestea vorbii* dăm peste un veritabil dialog platonician (dar să nu se spună că avem de-a face numai cu o adaptare) între Bogăție, Desfătare, Virtute și Sănătate. „dispu-

tîndu-se-ntre ele simplu, că cui a da-ntîietatea". Nu ajung la nici un rezultat și Virtutea propune să se înfățișeze toate patru zeilor și oamenilor, la „timpul d-adunanță luptelor olimbiace", unde își vor expune fiecare punctul de vedere, urmînd ca învingătoarea să primească — precum Atena, Hera sau Afrodita din mîinile lui Paris — mărul de aur și „a premiei cunună". Zis și făcut. Bogăția va susține „că nemărginitul bine numai ea este în lume". Desfătarea se crede „în comuniune dorința cea cendrală". Sănătatea se întreabă ce s-ar întîmpla de „ar lipsi cu totul în natură și în nume". În fine, are cuvîntul Virtutea, care convinge pe toți că ei i se cuvine să „ia darul și cununa și titlul de-ntîietate". Aerul grec (cu toate inerentele nostimade) e evident. În fond, ce altceva este Nastratin Hogeia decît o reminiscență de filozof elen, poate sofist, oricum filozof popular, ca și Pann, cu toată extracția, mai exact spus, cu toată patina lui orientală. Și numai ignoranții au impresia că Ion Barbu l-a *innobilat* prezentîndu-l nu în ipostază lui senină și jovială, dar în aceea, posibilă oricărui filozof, ascetică și sumbră.

Prin balcanism, Anton Pann e mai cosmopolit (nu mai universal) decît Creangă, mai pitoresc și mai „poliglot" decît el, dar, desigur, mai puțin rafinat, mai imperfect.

ȘERBAN FOARȚA

TABEL CRONOLOGIC¹

1796 (sau 1797, fie și 1794). Se naște în Bulgaria, la Sliven (circa 250 km, în linie dreaptă, de Sofia), din : Pantoleon Petrov, tată (de meserie căldărar), și dumneaei Tomaida, mamă — cel care în cărțile sale se va citi Anton Pann. Tatăl răposează înainte de vreme, lăsînd în urmă-i o văduvă și trei orfani.

1806—1812 Războiul ruso-turc. Peregrinările Tomai-dei și ale fiilor ei la nord de Dunăre. Familia Petrov se stabilește la Chișinău. Frații lui Antonache se înrolează în armia rusească și cad în luptă la asediul Brăilei (1809). Junele Anton

¹ Acest „tabel“, precum și citatele inserate în „prefață“ urmează ediția : Anton Pann, *Scrieri literare*, text, note, glosar și bibliografie de Radu Albala și I. Fischer, prefață de Paul Cornea, 3 volume, Editura pentru Literatură, București, 1963. Subsemnatului nu-i aparține decît „colajul“ datelor „descoperite“ în bibliografia lui I. Fischer și în prefața lui Paul Cornea.

intră corist (soprano) la biserica mare din Chișinău. Învață el acum românește ?

1812 Campania lui Napoleon în Rusia. Familia Petroveanu¹ se mută la București. Anton Pann e paracliser la biserica Olari și cântăreț la biserica Sfinților.

1816—1819 Tînărul paracliser studiază doi ani la școala lui Petru Efesiul (fostul elev al lui Agapie Paliermul din Chios, reformatorul muzichiei). „Eu altele n-am învățat decît din mica copilărie a mea mi-am bătut capul să ajung desăvîrșit în meșteșugul muzicii bisericești.“ Totuși, în tipografia Efesiului își va bate capul și cu meșteșugul tiparului.

Membru, împreună cu ieromonahul Macarie și cu protopsaltul Grigorie (de la Mitropolie), în comisiunea pentru tălmăcirea în românește a cîntărilor liturgice și aranjarea lor în baza noului sistem de psaltichie. Păcălit de asociați, care tipăresc la Viena, fără iscălitura lui Pann, *Teoreticonul*, *Anastasimatarul* și *Irmologhiul*.

„Școala academicească“ de la Sf. Sava. Să fi audiat Pann (cum își amintește Ion Ghica) cursurile lui Gh. Lazăr ?

1820 Nefericita căsătorie a lui Anton Pann cu Zamfira Agurizean (fata fără zestre), care „chiar în

¹ Petroveanu e chiar numele Petrov românizat de familia Pann, la venirea în București.

ziua cununii a fugit și m-a lăsat și dealul Mitropolii ¹ neconținut l-am urcat, arătând la judecată că ea pe altă a voit și cu mine cununată cu minciuni s-a pomenit” ². Șapte ani trăi Pann cu dînsa, „gîra-mîra totdeauna”, după care fu pronunțat, în fine, divorțul, femeia simulînd, în acest scop, o tentativă de sinucidere. Din acest prim mariaj rezultă un fecior, Lazăr (însurat pe la 1848), „crescut în răzgăieli” de mă-sa, rău de carte, dezmoștenit de părintele său în *Adiata* din 1849, pentru că îl defăima „și în față și în dos” și semna Agurizean, însă repus în drepturi prin testamentul definitiv. Moștenitorul tipografiei părintești.

În acest an apare, probabil, *Axionul* ³.

1821 „Zavera” lui Tudor. Eteria. Pann s-ar fi refugiat, după modelul boierilor, la Brașov, unde l-ar fi cunoscut pe Ion Barac, dedicînd chiar un cîntec Marinei, fiica Baracului, de ani șase pe vremea aceea.

1826 Dascăl la o școală patronată de episcopia din Rîmnicul-Vîlcea. Ține „leji” de muzică maici-

¹ La Mitropolie se pronunțau divorțurile.

² Este chiar modul lui Pann de a transcrie versurile în *Diata* din 1854, înșelînd vigilența popilor. Prima nu fusese ratificată ca fiind redactată în versuri.

³ Pentru lucrările lui Pann cu data apariției incertă, trimitem la ediția citată. Este vorba de diverse calendare și alte cărți bisericești cu titluri kilometrice.

lor de la Mănăstirea Dintr-un Lemn (lîngă Govora). Face un *coup de foudre* pentru Anica, nepoata Platonidei, stareța mănăstirii. Spectaculoasa fugă — răpiri și travestiuri — peste munți, la Brașov. Cu Anica „făcui casă și la al zecilea an, vrînd să se facă mai grasă, mă urî — îmi fu dușman“. Drept care soțul contrariat „o lăsă el“, nu înainte de a o denunța oprobriului public într-un celebru acrestih : „Ah ! Iudo ! Dalila ! / De interes orbită, / Vai ! amar seamă vei da ! / Aspidă otrăvită.“ Cum trăiseră în concubinaj, bietul bărbat fu scutit cel puțin de a mai urca dealul Mitropoliei. Cu „aspida otrăvită“ avu un băiat, Gheorghită, „bucuria mea în lume“, mort în mica copilărie a lui, și o fată, „anume Tina“, pentru care va lăsa cu limbă de moarte „să-i cumpere un inel“, „ca să-și aducă aminte, purtînd suvenirul meu, și pentru al său părinte să roage pe Dumnezeu“.

La Brașov se avea bine cu eforii bisericii Sf. Nicolae, unde cînta. Acum cunoaște certamente pe Ion Barac, care, zice-se, „l-au învățat a compune versuri mai potrivite“.

Perioada brașoveană a lui Anton Pann constituie obiectul piesei lui Blaga. Mediul nemțesc („european“) din Kronstadt nu-i conveni balcanicului nostru, care se reîntoarce repede la București.

1830 „Psalt învățător de copii în arta muzichiei“ la

școala de pe podul Mogoșoaiei. Profesează sub numele de Anton Pantoleon.

Susținută activitate de autor de „cărți politicești”, după ce „românise” fără succese materiale palpabile, cîntările bisericești.

Apar *Versurile muzicești* (cîntece de stea) și *Cîteva versuri politicești* (cîntece de lume).

Traduce, colportează, adaptează, pune pe muzică, tipărește, scrie („poezește” și „românește”).

1831 Poezii deosebite sau Cîntece de lume.

1832 Îndreptătorul bețivilor.

1834 Hristoitie ! „Această carte frumoasă / A fost întîi ș-întîi scoasă / În limba cea lătinească / (A noastră cea strămoșească) / Dîndu-i ca să se numească, / Școala cea moralicească : / Care și sub acest nume / S-a împrăștiat în lume. / Din limbi în limbi traducînd-o / Ș-în tot chipul prefăcînd-o, / Fieșcare o făcuse / În limbă-i, cum îi plăcuse, / Precum și în rumânește / Două feluri se găsește. / Care acum și de mine / Iat-a treia oară vine, / Cum să vede întocmită / Și în versuri poezită.”

1837 Noul Erotocrit.

1840 Sfînta Evanghelie, „cu binecuvîntarea preasfințitului episcop Neofit Rîmnicu”.

Pann are noroc. În același an episcopul fu înălțat în scaunul mitropolitan. Va fi proteguitorul vii-

torului „profesor de cîntări“. Dar marele eveniment al anului e a treia căsătorie a lui Pann. „Mănsor, cunună părinte, și zică-mi toți că n-am minți.“ Ceea ce părintele făcu la 10 februarie 1840. Pann ducea dorul „casei familiare“. „Mulți doresc singurătatea, dar eu de ea sînt sătul, / I-am cunoscut bunătatea, mi-a venit acră destul.“ Ecaterina e, de altfel, tinerică. Are 18 ani și-i va spune stimabilului quadragenar, probabil — precum caragialeștile consoarte soților lor — „nene“. E tot săracă, dar Pann n-a umblat niciodată după zestre, n-a fost „materialist“. Poate și pentru a avea un ascendent asupra nevestelor. El speră să fie mai brează decît primele două, deși acum, filozof resignat, îi e totuna. S-a călit (ca unul ce fusese des păcălit), e „ca un soldat ce-n războaie mai de multe ori a fost, / N-are frică și nevoie ca acel recrut și prost“. În fine, Ecaterina nu-i înșală așteptările, rămînînd pînă la urmă a lui „soție iubită“. După moartea soțului ea trebuia să se ocupe de respectarea pretențiilor testamentare, de înmormîntarea defunctului la schitul Roșioara (nerealizată), de ridicarea unui monument de marmură „cît de mic“. După care urma să intre în rîndul mireșelor lui Hristos : „soția mea este hotărîtă ca să se ducă la călugărie“ spre a nu (egoism postum) apuca iar drumul „păcătosului amor“. Se întîmplă însă exact cum nu vruse Pann, Ecaterina „aprobîndu-i contrare vorbele“ și măritîn-

du-se urgent cu un oarecare Oprea Dumitrescu, fost ucenic al meșterului.

1841 *Fabule și istorioare ; Noul Doxastar.*

Anii amicitiei lui Pann cu Nănescu („a fost vătaf de curte, vătaf de spătărie, judecător la tribunal și îngrijitor la spitalul Brîncovenesc. Cînta bine din vioară“), cu Chiosea (junior) și cu Enghiurliu („au fost cei mai mari cîntăreți ai bisericilor din București“), cu Marin Serghiescu și cu Barbu Paris Mumuleanu, mai tîrziu cu Nicolae Filimon (care „știa unde se găsea pelinul cel mai bun și unde se frigeau trandafirii cei mai gustoși“ — informațiile provin de la Ion Ghica). Chefuri cu lăutari „la Deșliu“, la „Ciafer“, la „Pană Buiescu“, urmate de preumblările nocturne pe ulițele Bucureștilor, de șotiile și de lășările-n voce ale acestor crai de... lume veche.

1842 Moartea lui Chiosea (senior). Catedra de cîntări bisericești de la Seminarul Mitropoliei rămîne vacantă. O va ocupa, cu concursul și „cu binecuvîntarea“ preasfințitului, Pann — același an, iunie 27. Leafă : 200 lei lunar !

1843 Proprietar de tipografie. Cărțile editate vor purta pe copertă, în partea de jos, inscripția : „În tipografia lui Anton Pann“ — cu cirilice, mai mici puțin decît numele autorului, tot cu cirilice (ca toată tipăritura de altfel), contrastînd cu vignetele occidentale. Pe la 1854, tipo-

grafia, evaluată de proprietar la o mie de galbeni, se compunea din : „Două teascuri, unul de fier și altul de lemn, cu cinci rînduri de slove, și anume : terția, țîțero, garmond, note orientale și note europiene, toate cu căștile lor ; cum și patru rînduri de ștempi și matrițe, dimpreună cu un instrument de turnatul slovelor, două instrumente de linii mici și o mașină de tăiatul slovelor.“

1845 Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau gramatica melodică.

Existență destul de precară. Venit anual : 2400 lei — chirie, „regie“ etc. : 1400 lei. Patetică jalbă adresată serdarului Iordache Zosima, șeful cancelariei Mitropoliei : „Eu nu zavistuiesc că ceilalți profesori au cîte un clas și eu două clasuri, eu nu pizmuiesc că lecțiile mele sînt mai grele la predat ; eu nu pîrăsc că ceilalți să economisesc pe lîngă seminar mai bine decît mine...“

1846 Poezii populare ; Irmologhiu sau Catavasier ; Epitaful sau slujba înmormîntării domnului nostru Isus Hristos.

1847 Memorabilul focului mare, întîmplat în București în ziua de Paști 1847, martie 23 (reportaj „poezit“ de o incomparabilă, de altfel delicioasă, fa-doare). În flăcări se mistuiră și cărți recent ieșite de sub teascurile tipografiei lui Anton Pann. Oricum, păgubașul nu pierdu ocaziunea de-a

omagia pe prințul, devenit pompier¹, ovaționat de sinistrați : „Trăiască prințul Iorgu Bibescu, / Mii de familii din guri rostea, / Trimiță-i viață de sus cerescu / Pe tronul țării mulți ani să stea !“ Proastă inspirație, probabil deochi (prințul abdică peste un an).

Culegere de proverburî sau Povestea vorbii, Fable și istorioare (reeditare).

Heruvico-Chinonicar.

Zadarnice „umplete“ după abonamente pe la „toate monastirile de peste Olt“ („cît nici cheltuielile drumului nu scosesem“). Pentru emulațiune, Pann termină cartea cu „numele cinstiților abonați“. Cum la capitolul „Cîntăreții“ nu figurează ca abonat decît amicul Enghiurliu („protopsaltul sf. Mitropolii“), nefericitul editor întreprinde brusc lista cu ironii aproape eminesciene (v. *Scrisorile*) : „Dupre abonați cunoașteți că cîntăreți n-au rămas, / Și cîți sînt pe la biserici a se abona n-au nas, / Că meșteșug, psaltichie știu cît știe un cocoș. / Axioase, viermănoase ți le cînt ca pe un roboș, / Iar cînd e la tereremuri sînt vestitul Cucuzel, / Ba încă multor le pare că îl întrec și pe el. / Cînd se umflă ca curcanul și mi-ți rîdică un glas, / Că o minge îți trîntește

¹ O similară ocazie cunoscu și filantropul Eliade, în cutremurul de la 1838. Însă obiectul admirațiunii sale este alt prinț (Al. Ghica) : „Un om pe uliți trece ce n-are ale sale / Ce-ai săi nu mai cunoaște decît al său norod, / Ce plînge omenirea în strălucita-i cale, / A cărui legămînte se leg în mare nod.“

nenenalele pe nas, / De te face să caști gura și la
dînsul să privești / Și alteori te adoarme de nu-ți
vine să clipești. / Despre a lor neștiință cît de
purici nu se pișc, / Cînt și tot mereu în strană
din dește ca-n fluier mișc. / Aci îi vezi clătind
capul ca rățoii unui alt, / Aci-ntind gît ca co-
coșul (pentru că și el e psalt). / Multe fac ei,
dar n-am vreme aici toate să le-nșir / Care ei le
țin de bune gîndind c-alți de ei se mir.“

1848 *Dialog în trei limbi, rusește, românește și tur-
cește* (un fel de ceea ce numim astăzi : *guide de
conversation*), cu text, pe trei coloane paralele, de
genul : „god“ — „un an“ ; „dva goda“ — „doi
ani“ ; „govorite li vî po franțuzski, sudarina ?“
— „vorbiți franțuzește, coconiță ?“

Conduce corul bisericii Crețulescu. După exa-
menele de seminar, părăsi Bucureștii din pricina
molimei de holeră.

La 11 iunie se declanșează Revoluția. Pann e
prudent. Ar fi lucrat peste Olt „pentru reali-
zarea ideilor naționale“ (G. Dem. Teodorescu).

Din întîlnirea versurilor lui Andrei Mureșanu
(*Un răsunset*) cu o melodie a lui Pann (acompa-
niament al unei poezii de Gr. Alexandrescu) va
rezulta cunoscutul cîntec al „deșteptării noastre“.

La 30 iulie jură pe constituție alături de cetă-
țenii din Rîmnicul-Vîlcea.

Va locui pînă la moarte pe strada Taurului, 12
(azi Anton Pann, 20), într-o „casă familiară“

(clădită pe spezele câtorva egumeni și arhimandriți, printre ei un Spiridon Tismăneanul, să aibă unde trage în capitală). Construcție de cel mai comun „îfos“ (adică stil) cu fațada spoită cu alb, fără obligațiile ornamentației de tencuială, traversată de două burlane, cu un fel de cat-man-sardă cu două ferestre și cu acoperiș de tinichea, parte din el transformat în jardinieră — cadru adecvat concertelor nocturne, la chitară, oferite de Pann respectabililor vecini. („Căscioara“ din Râmnic e rurală, dar arătoasă, de om înstărit, cu cerdac, stâlpi și poartă, cu incrustații, etaj și scară exterioară, foarte aerisită și probabil „curată ca un pahar“.)

1849 *Adiata* (Foaie volantă, 4 p., în folio, datată : 1849, fevr. 21, semnată Anton Pann, prof. S. sf. Mitr.). Bizar document uman și „artistic“. Ce-l va fi determinat pe Pann să-și tipărească atît de indiscret intimitățile ? Manie de tipograf ? Oricum, surprinzător act la un mic-burghez cu oroare de *publicity* !

1850 *Înțeleptul Archir cu nepotul său Anadam* (ed. a II-a, 1854).

Spitalul amorului sau Cîntătorul dorului (ed. a II-a, 1852), veritabilă „antologie a dragostei“.

1851 *O șezătoare la țară sau Călătoria lui Moș Alb* (vol. I ; vol. II, 1852 ; reeditare 1853).

Notorietatea „marelui cîntăreț din București“

atinge apogeul. Eforii bisericii Sf. Nicolae din Braşov îl aprovizionează cu elemente june dor-nice a se perfecţiona în arta muzichiei. Nici cu abonamentele nu stă rău. „Cinstiţii abonaţi“ fi-vor gratulaţi, după obiceiul lui Pann, cu sti-huri. O menţiune specială pentru ploieşteni, clienţi activi :

„Ploieştenii, cum să vede, sînt mai mult evla-vioşi, / Prin urmare ş-în *Scriptură* sînt mai tare credincioşi, / Că cu-nflăcărată rîvnă spre cele dumnezeieşti, / Cu asupră s-arătară doritori că-r-ţii aceşti.“

1852 *Cîntătorul beţiei ; reapare Povestea vorbii.*

1853 *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogeia.*

1854 *Culegere de poveşti şi anegdote ; Noul Anastasi-matar. Diată* (Foaie volantă cu două pagini ti-părite). Testamentul e scris de „însumi cu mîna mea“.

Moare de tifos, „l-ani cincizeci şi şapte punct“, joi, 2 noiembrie 1854, după ce, încă în *Adiata*, „făcuse rugăciune“ şi ceruse iertare de la mîn-tuitorul Hristos, al doilea de la sfinţitul Mitro-polit, al treilea de la „tot clerul bisericesc“, al patrulea de la „profesori şi învăţători“, al cin-celea de la „toţi eternii împreună cu externii“, al şaselea de la prieteni, „mai pe urmă cu du-rere“ de la „scumpa soţia mea“. Totul rezolvat la scară... ierarhică ! Fu înmormîntat în curtea

bisericii Lucaci din proximitatea locuinței sale, unde i se ridică mai târziu un bust. „Notele orientale“ coexistă, ca și în tipografie, cu „notele europiene“. Pann se îmbrăca „nemțește“, ca un „om de lume nouă“, neabandonând totuși fesul. Bărbatul trebuie să fi fost de-a dreptul frumos. Sculptura, copie probabil după presupusul autoportret, ni-l arată senin, prestant, aproape solemn, nu crunt și conspirativ, ca desenul lui Delavrancea. Mormântul e simplu, pe cruce putându-se citi versurile emoționantului epitaf :

*„Aici s-a mutat cu jale
În cel mai din urmă an
Care în cărțile sale
Se citește Anton Pann.*

*Acum mîna-i încetează,
Ce la scris meren ședea,
Nopti întregi nu mai lucrează
La lumină cărți să dea.*

*Împlinindu-și datoria
Și talantul nengropînd,
Ș-a făcut călătoria,
Dînd în lume altor rînd.”*

Ș. F.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față reproduce integral cuprinsul celor trei broșuri tipărite de A. Pann în anii 1852 și 1853¹.

În stabilirea textului ne-am călăuzit după principiile urmate și în ediția noastră din 1963² : am respectat lecțiunile ediției de bază (confruntată, ori de cîte ori a fost posibil, cu publicările anterioare³), cînd acestea nu erau greșeli de tipar evidente sau cînd nu rezultau din adoptarea unor mode pur grafice (român

¹ *Culegere de proverburî sau Povestea vorbii. De prin lume adunate și iarăși la lume date* de Anton Pann, București, 1852, 1853. În tipografia lui Anton Pann (176, 167, 168 p.).

² Anton Pann, *Scrieri literare*. Text, note, glosar și bibliografie de R. Albala și I. Fischer. Prefață de P. Cornea, București, Editura pentru Literatură, 1963. *Povestea vorbii* constituie volumul II al ediției. Pentru principiile transcrierii, vezi vol. I, pp. LXXV—LXXVI. Cf., de asemenea, *Principii de transcriere a textelor românești*, în *Limba română*, XI, 1962, nr. 5, pp. 577—581.

³ Prima ediție a *Poveștii vorbii*, mult mai redusă ca întindere, a apărut în 1847 (*Culegere de proverburî sau Povestea vorbii. De prin lume adunate și iarăși la lume date* de Anton Pann,

pentru român, de exemplu); vor apărea, de aceea, în text, chiar la mici distanțe, ezitări în forma cuvintelor (rotund și rătund, pînă și pănă, magari și măgar, undelemn și untdelemn, să și se etc.).

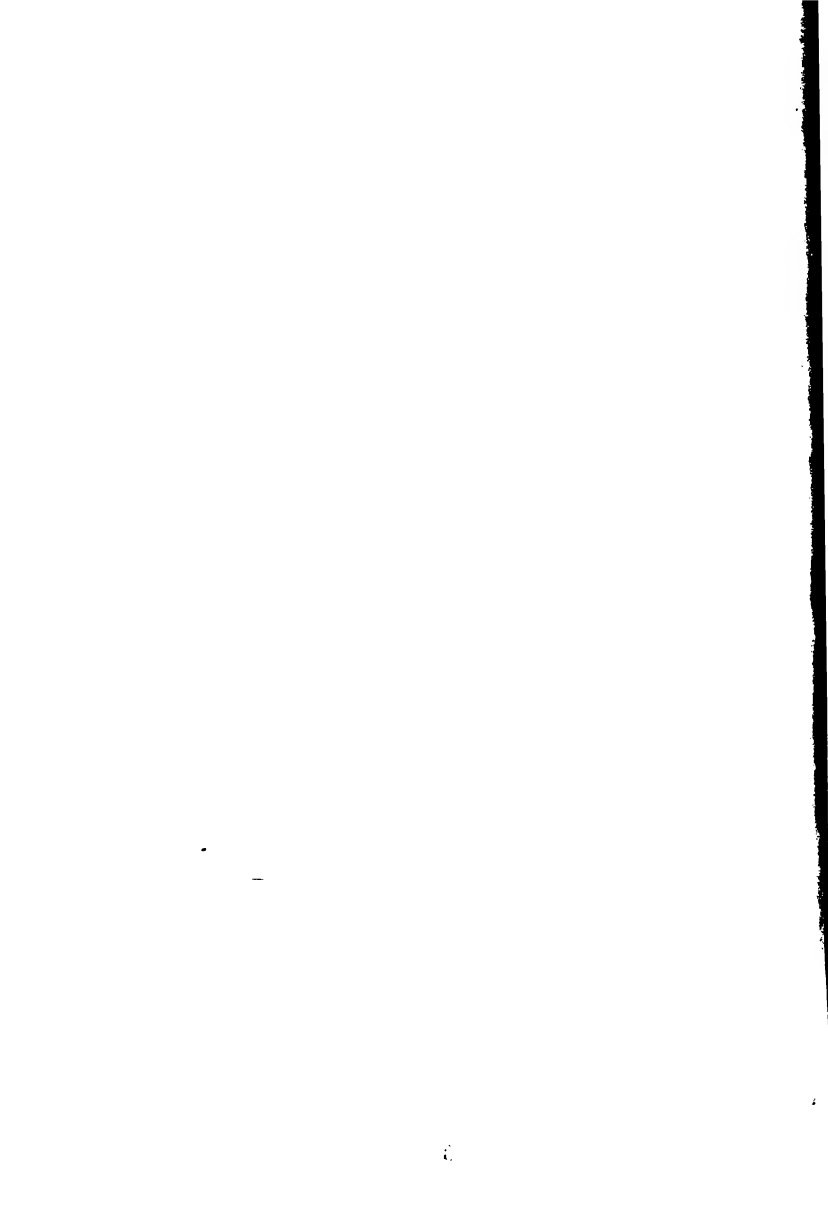
Adnotarea se rezumă aproape exclusiv la explicații lexicale strict necesare înțelegerii textului; repetarea aceleiași explicații s-a făcut în cazurile în care cuvîntul apare rar și la mari distanțe sau cînd sensul textului ar putea fi echivoc (aceasta se întîmplă mai ales în situațiile cînd un cuvînt are azi altă semnificație decît în prima jumătate a secolului trecut). Pe de altă parte, Pann folosește adesea unele cuvinte cu accepțiuni neobișnuite, provenite uneori din apropieri etimologice personale, nu totdeauna clare: am dat, de aceea, în notă sensul din text al cuvîntului, indiferent de corectitudinea folosirii lui.

I. FISCHER

București. În tipografia lui A. Pann, 192 p.). Numeroase istorioare au fost publicate însă și în alte culegeri: diferite calendare, *Fabule și istorioare* (1841), *Poezii populare* (1846) etc.

CULEGERE DE PROVERBURI
SAU
POVESTEA VORBII

*De prin lume adunate
Și iarăși la lume date*

PROVERBURI
ADICA
ZICALE SAU POVESTEA VORBII
DESPRE CUSURURI SAU URÎCIUNI

Aideți să vorbim degeabă,
Că tot n-avem nici o treabă.

Fiindcă

Gura nu cere chirie,
Poate vorbi orce fie.

De multe ori însă

Vorba, din vorbă în vorbă
Au ajuns și la cociorbă (vătrai de lemn).

Ș-atunci vine proverbul :

Vorba pe unde a ieșit
Mai bine să fi tușit.

De aceea

Cînd vei să vorbești, la gură
Să aibi lacăt și măsură.

Adică :

Vezi bîrna din ochiul tău
Și nu vorbi p-alt de rău.

Spre pildă :

Cînd vei vorbi de mucos,
Nici tu să fii urduros.

Că nu e mai urît cînd cineva

Face pe frumos că e ponevos ¹

Și pe cel urît că e aurit.

Altul iar

Trîntește cuvîntul tronc,

¹ Miop.

Ca cloșca cînd face clonc.

Și se pomenește vorbind :

Frumoasă nor dobîndiși,

Dar se uită cam piazîș.

Și că

După ce e neagră, o cheamă și Neagă ;

După ce e mută, apoi e și slută.

Sau

Urît meșter a croit-o,

Rău ciocan a ciocănit-o.

Sau

Bun ciocan te-a ciocănit,

Că frumos te-a potrivit.

Și

Urît tată a avut,

Să-i semene l-a făcut.

Sau

Fă-mă, tată, ca să-ți seamăn

Ca frate cu frate geamăn.

Dar însă

A semănat crastaveți

Și au răsărit scăieți.

Sau că

Tata avea armăsar,

Dar el a ieșit măgar.

Și așa,

Cu vorbe îmbolditoare

Îl atinge unde-l doare.

De aceea niciodată

Chelului despre chilie

Să nu-i spui vro istorie.

Și

Cu pleșuvul cînd vorbești

Tivgă¹ să nu pomenești

¹ Fructul unui fel de dovleac, care, golit și uscat, servește ca vas pentru lichide, grăunțe etc.

Și nici
Să nu rîzi de măgar cumva,
Că poate îl încaleci cîndva.
Totdauna
Gura care e-mpuțită
Altui e nesuferită,
Că dacă
Mie-mi miroasă a floare,
Dar altuia a putoare.
Și în scurt,
Noi rîdem de unul-doi
Și patruzeci rîd de noi.
Pentru că
Nu este răs¹ur să n-aibă cusur.

POVESTEA VORBII

Primăvară,-ntîia oară roazele cînd înfloresc,
C-un fir merse la-mpăratul grădinaru-mpărătesc,
Care cu plăcere multă-n mîna sa cum l-a luat,
Totdodată fără veste la un deget l-a-nțepat
Și întîia sa plăcere ce asupra-i o avea
I s-a-ntors în supărare, cu acel² gust n-o privea ;
Cum și către grădinarul zise : — Iacă un cusur
Care n-ar fi cuviință ca să-l aibă un răs¹ur ;
Tu cam te pricepi la multe maestrii grădinărești,
Ș-astă roză ghimpi să n-aibă n-ai putea s-o altuiești ?
— Ba să poate, împărate, — grădinarul a răspuns —
Și grădinăria are cîte un secret ascuns.
— Nu știu, — împăratul zise — asta este treaba ta,
Fă-l ca să-i lipsească ghimpⁱⁱ și un dar vei căpăta.

¹ Măceș.

² Același.

Grădinarul dar să duse, puse-ndată, altui,
Să se prinză și să crească îndestul se nevoi ;
În sfîrșit el cu secretu-i a văzut c-a izbutit
Și mergînd la împăratul duse un fir înflorit ;
Care-n mîna sa luîndu-l, foarte bine i-a părut
C-a putut să-l altuiască după cum a fost cerut,
Dar la nas cînd îl duse, zise către grădinar :
— Ce fel ? Acum văz că n-are cel mai mic miros
măcar !

Grădinarul îi răspunse : — Împărate, să trăiești,
Orce lucru firea-și schimbă cînd vei sta să-l altuiești,
Și nimic iar nu se poate ca să n-aibă vrun cusur,
Arburi, plante, flori și oameni, astfel și acest răsur,
Care or ca-ntîi să-nghimpe și să fie cu miros,
Or nici un miros să n-aibă și să fie ¹ neghimpos.

Fiecare poartă câte un răvaș în spate.

Pe al altuia îl vede și pe al său nu-l vede.

Fiecare să țină mai cuminte decît altul.

Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos,
d-ar fi cît de urîcios.

Și

Ce e frumos poartă și ponos.

Fiecare trage spuză pe turta lui

Lesne a judeca pe altul.

Că

Nu te pricepi să împarți un pai la doi boi.

Și că

Cu ce dascăl lăcuiește

Așa carte-alcătuiește.

Așa e lumea asta :

Rîde om de om și dracu de toți.

¹ Tipărit : și fie.

Dracu rîde de porumbe negre și pe sine nu se vede.
Gura lumii numai pămîntul o astupă.
Fiecare să leagă unde îl doare.

POVESTEA VORBII

Spun c-a fost odată un crai oarecare
Ce avea din fire un nas foarte mare ;
El își vedea bine cusurul ce-l are,
Dar tot gîndea cum că poate i să pare.
Supușii și alții, carii întrebaseră,
Că îi șade bine îl încredințaseră.
Căci cine-ndrăznește la unul mai mare
Să-i spuie de față cusurul ce-l are ?
Tot pe acea vreme și în acea cetate
Era și-o cocoană gheboasă în spate,
Ce o amăgise lingăii să creadă
Că ea e în lume cea dintîie rază,
Cu poezii, versuri o încorunase
Ș-a se ținea zîină o înfumurase.
Aceasta se duse la craiul odată,
Cu alt oarecine avînd judecată,
Și văzînd că craiul hatîr ei nu-i face
Să vorbească-n parte-i ¹ după cum îi place,
Prerumpînd cuvîntul, zise cu mirare :
— Va—a—ai de mine, ce nas ai mare !
Pe craiul cu astă vorbă îl împunse,
Dar deocamdată nimic nu răspunse.
Ea însă pîrîndu-i că nu auzise
Între alte vorbe iară îi mai zise.
Craiul și aceasta o-nghiți cu noduri,
Ea nu-nceta însă de a-i da iar bolduri
Și mai zise iarăși : — Ce ciudat îmi pare !
N-am mai văzut încă astfel de nas mare !

¹ Să vorbească în favoarea ei, să-i dea cîștig de cauză.

Se înăspri craiul și zise : — Coccoană !
Știi că ești cu totul ciudată persoană !
Ce îmi tot spui mie că-mi e nasul mare
Și nu-ți vezi cocoșa ce-o porți în spinare ?
Cusurul cel mare nu ți-l simți din spate
Și judeci p-al altui, el ți-e greutate.
Plecînd ea să meargă și ieșind în tindă,
Zise craiul iară, privind în oglindă :
— Nu a fost minciună ce a zis neștine
Că greu se cunoaște cineva pe sine !

DESPRE PEDANȚI ¹ SAU COPILAROȘI

Pomul se cunoaște din roadă
Și omul din mintea neroadă.

Că el

Nici în cap ce nu-ți pocnește
A vorbi se pomenește.

Și trîntește vorba,
Hodorog-tronc ! ca o roată
De la o moară stricată.

Și

Tot înșiră la gogoși,
Spuind despre moși păroși.

Și

Vorbește neisprăvite,
La-nșiră-te mărgărite.

Adică :

Să ni se arate va
Că ar fi știind ceva.

Dar se cunoaște
Omul prost din vorbuliță
Și nuca din ușurință.

Pentru că

Judecata-i e oloagă,
Că-i lipsește-n cap o doagă.

¹ Sensul greșit pe care-l dă Pann cuvîntului *pedant* provine din apropierea cu grecescul παῖς, παιδός — copil.

Om în trup destul de mare
Și minte de copil are.
Știe vorbe să îndruge
Parcă tot la țită suge.
Știe ca calul prost
Să ia hamul de rost.
E bătut la cap
Tocma ca un țap.
Știe sfătuiri să dea
Cît știe și baba mea.
Ar vrea să facă și el,
Dar nu știe în ce fel.
Și el rosti de să plăti.
Povestea ăluia :
Zile înșirate, fire încurcate,
Pînză rău țesută și vreme pierdută.
S-o lovi, nu s-o lovi,
Na-ț-o frîntă că ț-am dres-o.
Unde chiorăște ¹ și unde lovește.
Cel copilăros totdeauna
Gîndește-n mintea-i adîncă
Numai el pîine mănîncă,
Și alții mănîncă paie
Ca vitele din copaie.
Dar însă
Vorba-n colțuri și rotundă
Fără cercuri se infundă.

POVESTEA VORBII

Doi precupeți tineri se-ntovărășiră
Și după negoțu-și prin țară ieșiră.
Colindînd prin sate în lunga lor cale,
Odată-nserară la un sat p-o vale,
Și să mîie noapte au tras împreună

¹ Ochește.

La o casă care le-au părut mai bună,
 Unde-n bătaură le ieși-nainte
 Un bătrîn de treabă și foarte de cinste.
 Îi priimi bine, îi băgă în casă,
 Și ei îi cerură întîi ș-ntîi masă,
 Zicîndu-i : — Tătuță ! sîntem flămînzi tare,
 Fă bine,-ngrijește de ceva mîncare.
 Bătrînul le zise : — Ședeți, fiți în pace,
 Că despre mîncare vom face ce-om face.
 Pînă cînd dar masa moșul să le puie,
 De vro veste nouă întrebă să-i spuie.
 Vorbînd una-alta cu toții-mpreună,
 Ca și unii-alții cîndva cînd s-adună,
 Ieșînd din ei unul afară la treabă,
 Moșul găsiînd vreme pe cellalt întrebă,
 Zicîndu-i : — Jupîne ! voi frați sînteți poate,
 Că vă văz prea bine semănînd la toate ?
 Tovarășu-i zise cu scîrbă într-însul :
 — Aș ! n-aș mai vrea frate să am și ca dînsul,
 Că atît doar are, chip și trup ca omul,
 Dar poți să-i dai paie ca și la tot boul.
 Vorbînd ei, sosește cel ieșit afară
 Și îndată vorba între ei schimbă.
 Puțin daca trece și acestlalt iese,
 Moșul iarăși, care curios fusese,
 Asemeni ș-acestui face întrebare :
 — Jupîne ! — zicîndu-i — frați sînteți îmi pare ?
 Că semănați, uite, la chip cu-ntregime,
 Potriviti întocma și la înălțime.
 Ș-acest iar răspunse : — Ai greșală, tată,
 Să-mi fie el frate n-aș vrea niciodată,
 Că e măgar mare, care nu mai simte,
 Să-i pui să mănînce tărîțe-nainte.

Auzînd bătrînul aceste cuvinte,
 Către unul-altul nedîndu-și ei cinste,

Se scoală îndată, caută copaie,
 Merge și o umple pînă sus cu paie,
 Mai ia încă ună, se duce cu dînsa,
 Apucă și pune tărîțe într-însa,
 Și cu amîndouă intrînd el în casă
 Le puse-nainte pe pat fără masă.
 Ei, văzînd aceasta, îl întreb dodată :
 — De ce ne pui aste înainte, tată ?
 — Poftiți, — el răspunse — că vă dau eu încă,
 Boul și măgarul de aste mînîncă.
 Iar ei începură-n ochi să se privească
 Și unul de altul fața să-și roșască.

Bătrînul atuncea gura-și întremează ¹
 Și învățătura astfel își urmează,
 Zicînd : — Copii tineri ! rău să nu vă pară
 De această glumă ce-o fac astă-seară,
 Că, cît are omul în lume viață,
 Tot mereu învață și nu se învață ;
 Și voi de aceasta aveți trebuință,
 Nămai d-ați lua-o cu bunăvoință.
 Deși nu-s atîta înțelept, cuminte,
 Dar tot poci a zice două-trei cuvinte.
 De sînteți tovaroși or frați, eu n-am treabă
 Cum vreți puteți zice la cine vă-ntreabă.
 Decît zic, e bine că omul vrodată
 P-alt să nu defaime, să-i puie vro pată,
 Și mai mult p-acela care-l însoțește
 Sau altfel cu dînsu-mpreună trăiește.
 Că cine-i de treabă cu prost nu s-adună,
 Cîntea cu ocară nu pot fi-mpreună.
 Cine își defaimă contovaroșia
 Își arată însuși necuvioșia.
 Că fieștecare cu cin' se-nsoțește,

¹ Pregătește ; a-și întrema gura — a începe vorba.

Ca el prin urmare lumea-l preţuieşte.
A umbla pe sine mai bun să se facă,
Defăimînd pe altul nu poate să placă.
Că e o zicală mai de toţi vorbită :
„Omul la om trage şi vita la vită.“
Atunci luînd moşul copăile date,
Le puse-nainte pîine şi bucate
Şi îi cinsti bine după cuviinţă,
Făcîndu-i el astfel greşala să-şi simţă.
Carii cît trăiră tot îl pomeniră
Şi aceasta însuşi ei o povestiră.

DESPRE VORBIRE

Imbucătura mare să-nghiți
Și vorba mare să nu o zici.

Deși

Imbucătura cea mare
Se înghite cu-necare.

Căci

Vorbele celor mari sînt ca zmochinele de dulci,
Iar vorbele celor mici sună ca niște nuci.

Zice un înțelept :

Sau taci, sau zi ceva mai bun decît tăcerea !

Și

Dacă vei să trăiești liniștit, să nu vezi, să n-auzi,
să taci.

Vorba-și are și ea vremea ei,
Iar nu să o trîntești cînd vei.

După proverbul turcesc :

Sioileiesem sioz olur, sioilemeiesem dert olur,

Adică :

De voi zice, vorbă să face, de nu voi zice, venin să
face.

Și cum zice românul :

Limba vacii este lungă,
Dar la coada-și tot n-ajungă.

Și iarăși,
Sarea-i bună la hiertură,
Însă nu peste măsură.
Că
Unde este vorbă multă,
Acolo e treabă scurtă (puțină).
Totdauna
Cine are limbuția,
E mai rea decît beția.
Unul ca acela
Parcă se pune la cioarbă
Una-ntr-altă tot să soarbă,
Asfel nu-ți dă pas de vorbă.
Pînă-și găsește să-i zică :
Stăi, că nu Ț-e gura chioară,
Ține rîndul ca la moară.
Aici la rîșniță nu e,
Care cînd o vrea să puie.
Limbutul
N-are cine să-l asculte
Și el spune,-ndrugă multe.
Și
Silă de vorbă își face,
Tot să troncănească-i place.
Parcă
A mîncat picioare de găină
Ș-îl tot răcăie la inimă¹.
De aceea
Săracul n-are nici haină,
Nici la inimă vro taină.
Totdauna
Vorbele cele ferite
În piaț ș-în moară-s vorbite.

¹ Stomac.

POVESTEA ALUIA

Într-un oraș oarecare,
Ca și Bucureștiul de mare,
Unde lumea în piață iese
Și-ncoaci-încolo să țese,
Pintre cei ce vînd produse
Și fel de feluri de fructe,
Unde răsună haznale¹
Trîntindu-se pe tablale,
Unde unii iau, dau, număr,
Alții încarc braț, mîini, umăr,
Unde glasuri și guri multe
Nu stau să se mai asculte,
Vorbînd orce-n gură mare,
Altul de ei habar n-are,
Unde mulți casc guri degeabă
Și de sănătăți să-ntreabă,
Aci și-eu ca lumea toată,
Într-o zi umblînd prin gloată
Ș-ascultînd cum vorbea unii
Cu glasuri mari, ca nebunii,
Văzui doi inși se-ntîlniră
Și cu zîmbet se opriră,
Căciulile își luară
Și astfel se salutară :
— Bună ziua, măi neavere² !
— Îți mulțămesc, dragă vere !
— Ce mai faci, cum îți mai pasă,
Sînt toți sănătoși p-acasă ?
— Tari, mari, neavere, ca piatră,
Mănînc cenușe pe vatră.
— Dar tu, măre³, dragă vere,

¹ Saci de bani, comori.

² Sărăcie (pronunțat în trei silabe : *nea-ve-re*).

³ Măi, bre.

Ai de mîncare, de bere ?
 Cum o duci cu sărăcia ?
 Ce-ți mai face calicia ?
 — Sănătos, voinic sînt, vere,
 Și trăiesc după putere,
 De sărăcie nu-mi pasă,
 Că șade supt pat acasă,
 Au ouat ș-acum clocește,
 Ce-o vrea Dumnezeu sporește.
 Și de multă datorie,
 Umblu beat de bucurie.
 — Ba ca să zici, măi neavere,
 Vesel ești, or am părere ?
 — Dar or nu vezi ? Ce pustie !
 Tu o să mori în prostie.
 Apoi, te uită la față
 Și mă-ntreabă de viață.
 — Ba te văz cu fața¹ vie
 Și, de deochi să nu-ți fie,
 Ești la piele ca curcanul,
 Galben de gras ca șofranul.
 Dar ce mănînci de ți-e bine
 Și ești numai os și vine ?
 Ce bucată îți priește,
 Așa de te-ngălbeneste ?
 — Și asta mă întrebi încă,
 Nu știi omul ce mănîncă ?
 — Negreșit, nici fîn, nici paie,
 Nici bea apă din copaie,
 Ci mămăligă cu ceapă
 Și un căuș, doi, cu apă.
 — Ba, ba, vere, mă cam iartă,
 Că nu Ț-e fasolea hiartă,
 Eu am mîncat, ce să cheamă,

¹ Joc de cuvinte : *față* înseamnă și „culoare”.

Un mezelic¹ de pastramă
 Cu un dumaticat de pâine,
 De sînt patru zile mîine,
 Și uite pe loc mă dete
 La o pustie de sete ;
 Nu faci tu vrun fleac de cinste,
 Ca să-mi ud măcar un dinte ?
 — Bucuros, cu voie bună,
 Dar în buzunări nu sună,
 Că croitorul, ovreiul,
 Mi le-a cusut cu temeiu²,
 S-au spart păn' la săptămîna,
 Făr' să bag într-înșii mîna ;
 Punga, care n-o am iară,
 S-a bolnăvit d-astă-vară
 Ș-au ajuns într-o slăbire,
 De nu-și poate veni-n fire.
 Și dintr-asta, cum să vede,
 Îți spui dreptul, de m-ai crede,
 De cînd n-am văzut paraua,
 I-am uitat cum e turaua³.
 — Tpiu ! la dracu, pentr-o pungă
 Ținuși un ceas vorbă lungă,
 Aci în mijloc de cale ;
 Nu intrarăm colea-ncail⁴
 La acea ospătărie,
 Unde pe părete scrie :
 „Azi bem și mîncăm bucate
 Pe parale peșin date,
 Și mîine, fără cîrteală,
 Ospătăm pe cicăleală⁵ ?“

¹ Gustare

² Cu temeiu — solid.

³ Efigia sau monograma sultanului.

⁴ Încaltea.

⁵ Vorbe goale, sporovăială (deci fără plată).

Asfel zicînd, se-mbiară
Ş-a se ospăta intrară.
Mă făcui şi eu cu treabă
Şi-ntrai după ei în grabă,
Să văz ce-o să se urmeze
Şi cum o să ospeteze.
Şezînd dar eu deoparte
Şi ascultînd de departe,
Văz, ei după ce cerură
Mîncare şi băutură
Şi se săturară bine
De toate, cum se cuvine,
Au venit să-i socotească,
Ospăţul ca să-şi plătească.
Neaverea se scoală-ndată
Şi pe perete arată,
Zicînd : — Domnule, azi scrie
Ca să bem pe datorie,
Fiîndcă ieri fuse anul,
De cînd trîntii colea banul,
De-ţi plătii cum să cuvine
Şi te-ai mulţămit de mine.
— Domnule, — birtaşul zise —
N-ai înţeles cele scrise ;
Ia mai citeşte o dată
Şi vezi, zice ş-azi cu plată
Şi iar ca ieri mai la vale
Că mîine fără parale ?
— Jupîne, — zise neaverea —
Zi orcum Ț-o fi plăcerea
Şi sporeşte¹ cît de multe
Cui o vrea să te asculte.
Nu trebuia să-mi scrii mie
Vorbe cu iconomie,

¹ Flecăreşte, sporovăieşte.

Că fiecare cap n-are
C-al dumitale de mare,
Să judece cele scrise,
Că sînt după cum zici zise,
Ci pe şleau le înţelege,
Fără să le mai deslege.
Iacă eu unul sînt care
N-am înţeles ce tîlc are,
De aceea nici n-am vină,
Dumneata eşti de pricină,
De venii făr' de parale
După scrisurile tale.
Că-mi este urît, nu-mi vine
Să port parale la mine,
Ba nici acasă în ladă
Nu-mi plac bani să văz grămadă,
Ca şi acum, bunioară,
Nu e în ea para chioară ;
Dar cîntecul dumitale,
Fiindcă cere parale,
Şi eu iar, deocamdată,
Ț-oi cînta ceva drept plată.
— Ce spui ? — birtaşul îi zise,
Strigînd (cum se necăjise) —
Să-mi cînti cîtece pe plată ?
Bani, că te-ncaier îndată !
Eu am dat bani pe bucate,
Nimeni nu-mi dă pe cîntate ;
Haide, zic, parale seoaie,
De nu, te despoi de toate.
Neaverea sfecli de frică,
Gîndi, hai, îl ia de chică ;
Şi-ncepu eu binişorul
Să moaie pe negustorul,
Zicînd : — Jupîne, mă iartă,
Aici nu încape ceartă,

N-am plecat pe uş-afară,
Ca să mă iei la ocară ;
Stăi, aici e învoială,
Noi să facem o tocmeală,
Să-ţi cînt şi, dacă nu-ţi place,
Atunci fă-mi orce-mi vei face,
Iar de-ţi va fi pe plăcere,
Atunci n-ai nimic a-mi cere ;
Am un cîntec, s-auzi numa,
E nou, făcut chiar acumă,
Ia să încep şi ascultă,
Că nu e cu vorbă multă.
Aşa el tuşi dodată
Ş-începu să cînte-ndată :

„Toată vara fără treabă,
O pierdui ca un nerod,
Cîţi umbla-nhaitaţi degeabă,
Eu eram cu ei pe pod ¹.
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Închinam şi chef făceam.

Cîte basne firoşcoşii ²,
Undeva spunea-n vileag,
Şi eu ca năbădăioşii
Alergam s-ascult cu drag.
Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Închinam şi chef făceam.

Îmi plăcea la cîntecele
Să ascult ; cînd auzeam

¹ Stradă.

² Filozofii, înţelepţii.

Frunză verde trei lălele,
Alți cînta, eu chiuiam.

Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Închinam și chef făceam.

Nu-mi venea să șez în casă,
Nici de lucru să m-apuc,
Lumea unde sta mai deasă,
Mă grăbeam iar să mă duc.

Dacă mi să făcea foame,
Eu la masă mă duceam,
De la supă păn' la poame
Închinam și chef făceam.

Cîtiva bani ce-aveam în ladă,
Să-i păstrez nu mai gîndeam ;
Tot luam des din grămadă,
Cheltuiam, galant eram.

Carne cumpăram și poame
Și acasă le duceam,
Dacă mi să făcea foame,
Beam, mîncam și chef făceam.

Vreme bună pe cît fuse,
Eu la iarnă n-am gîndit ;
Cînd din pungă tot să duse,
Iacă și ea a sosit.

Dacă mi să face foame,
Privesc masa cînd mă duc,
Nu e supă, nu e poame,
N-am o dată să îmbuc.

Ies pe poduri, viu acasă,
Văz ca și afară frig,
Nu e pîine, nu e masă,
N-am ce să fierb, ce să frig.
Nevasta acum îmi strigă :
«Bărbate, lemne, mălai»,

Pruncii : «pîine, mămăligă»,
Îmi zbier toți ș-îmi fac alai.*

*

Sfîrșind cîntecul, neaverea
Întrebă să-și dea părerea
De i-a plăcut cîntecelul,
Iar de nu, să-i schimbe felul.
Birtașul îi zise iară :
— Bani, bani, și curînd afară !
De cîntec nu-mi pasă mie,
Plătește-mi cu omenie,
Iar de nu, ieși cu necinste !
Ai înțeles de cuvinte ?
Scoate coala pungulița,
Fă-o să-și caște gurița,
Să verse din gît dulci glasuri,
Soprani, secunde și basuri ¹,
Să vezi cum mă-mpaci cu ele,
Iar nu cu seci cîntecele.
Neaverea nu zăbovește,
La punga ș-o descrețește
Binîșor cu două dește,
Cîntînd vorbele aceste :
— Deșchide-te, punguliță,
Cască draga ta guriță,
Răsună frumos din corde
Ale tale dulci acorde
Și scoate acele glasuri,
Soprani, secunde și basuri,
Birtașului cum îi place,
Ca cu mine să se-mpace.
El încă nu isprăvise,

¹ Supțiri, de mijloc și groase (n. aut.).

Dar birtaşul sărind zise :
— Ha, vezi, ast cîntec îmi place,
Asta pentru mine face,
Dar nu d-alde pierde-vară,
Fire-ai cu el de ocară !
La aste vorbe, neaverea
Sare îndată cu verea ¹
Ş-apucă pe uş-afară,
Zicînd : — Ne plătirăm dară.

Este o zicală :
Boul se leagă de coarne şi omul de limbă.

¹ Verea denumeşte pe al doilea prieten („dragă vere“).

DESPRE VORBIRE IARAȘI

Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide.

Din vorbă în vorbă iese adevărul.

Din vorbă se face fapta și din fapta vorba.

Cuvîntul e ca vîntul, nu să ajunge nici cu armăsarul,
nici cu ogarul.

De multe ori limba taie mai mult decît sabia.

Limba oase n-are și oase sfărămă.

De aceea

Pune-ți frîu la gură și lacăt la inimă

Căci

Gardul are ochi și zidul urechi.

Vorba rea să duce ca glonțul.

Ce să naște p-întunerec trebuie să se vază la lumină.

Și boul are limbă mare, dar nu poate să vorbească.

De aceea

Taci, să-ți fie casa casă și masa masă.

Glumele să-ți, fie ca sarea-n bucate.

Ca să nu-ți zică cineva :

Vorbe bune dar nesărate.

Nu e meșteșug a găti mîncare, ci e meșteșug a o
potrivi din sare.

Limba îndulcește, limba amărește.

Cu rîma mică să prinde peștele mare.

Vorba dulce mult aduce.

POVESTEA VORBII

Doi călători într-o vreme merindele isprăvind
Și lîngă un sat p-o vale cu caii lor poposind,
Zise unul : — Tu șezi, vere, și mai ia seamă de cai,
Că eu mă duc l-acea casă să cer o pîine încai,
Că d-alde alte bucate crez că aici nu găsim,
Ci cu ce vom putea astăzi să ședem și să prînzim.
Mergînd el, vede muierea în mîini cu un făcăleț
Stînd, judecîndu-și bărbatul cu răstiri, cu grai semet ;
Iar bărbatu-i se vîrîse pe supt pat, de frica ei,
Și se bocea cu glas mare, ca pruncii cei mititei.
Călătorul, de la ușă această scenă privind,
Între multa lui mirare zise muierei grăind :
— Uci-gă-te crucea, drace ! (Și se închina mereu.)
Ia stăi, fâmeie, așteaptă, ce faci, pentru Dumnezeu !
Cum poți tu să-ți bați bărbatul ? Oaie e el, vacă, țap ?
Au nu știi că el îți este dat ție să-ți fie cap ?
— Tocma d-aceea — ea zise — de-mi voi bate
capul eu,
Cui ce-î pasă ? Că poci face ce voi vrea cu capul
meu :
De-l voi lovi de perete or de vreun bolovan,
La aceasta n-are treabă să mă judece Nan, Bran ;
Dar tu ce cauți aicea, ia cară-te din ăst loc,
C-apoi încarc făcălețul în spinarea ta pe loc.
— Am venit — el îi răspunsé — ca să te rog de ceva,
Să ne dai turtă or pîine, de vei fi avînd cumva,
Că am isprăvit merindea ce o aveam pentru drum,
Nici ață n-am tras prin gură de aseară pîn-acum.
— Piei d-aci ! — zise muierea — dacă ai fost cerșetor,
Ce ai venit la casa mea să te faci judecător ?
Și cu zicerea această, asupra-i se repezi,
Ca să-l facă mai cu poftă în acea zi a prînzi ;
Care de nu fugea-ndată, precum venea ea să dea,

Vro cîteva făcălețe în spinare-i grămădea.
Ducîndu-se el în fugă și la celalt ajungînd,
Cîte i se întîmplase le spuse toate pe rînd ;
Iar tovaroșul său rîse ș-îi zise : — Geaba trăiești !
Nu știi să te porți, frăție, cu firile omenești ;
Și cu tine mor de foame ! Dar șezi tu, eu să mă duc,
Și să vezi acum îndată bucate cum îți aduc.
După ce zise el astfel, plecă ș-acolo mergînd
Găsi pe muierea încă pe bărbatu-și judecînd.
Stînd el și privind din ușă, zise : — Ba prea bine, zău !
Ești bună de-l lași să plîngă ș-îngădui să-ți stea
buzău¹ ;

Dar nu ca la satul nostru, cînd îl vede supt pat tras,
Ti-l îmboldește ș-îl bate pînă nu mai scoate glas,
Ba încă îi poruncește și îi zice hotărît
Să-i cînte și cocoșește cum stă acolo vîrît.
Cum îl auzi muierea, lăsă acel făcăleț
Ș-începu să-l îmboldească cu un băț mai lunguleț,
Dînd și strigînd către dînsul : — Dar nu taci, mă,
n-auzi tu ?
— Nu tac, fă, nu, — el răspunse către ceea ce-l
bătu —

Că nu-s muiere ca tine, ci-s inimă de voinic,
Bate-mă orcît îți place, că asta eu tot o zic.
— Iartă-l, — îi zise streinul — e sirmanul nătărău !
Nu știi că este o vorbă, degeabă bați fierul rău !
Tu îi zici rasă, el tunsă, și niciodată nu poți
Prostia cea din născare din capul lui să o scoți.
Pe cînd zicea el acestea, femeia stînd ș-ascultînd
Se-ntoarse către bărbatu-i ș-îi zise cu cuvînt blînd :
— Ai văzut tu om de treabă, cuminte și înțelept ?
Ai auzit vorbe bune ? Asculți cum judecă drept ?
De ce nu avusei, Doamne, parte d-asfel de bărbat,
Să mă las el să mă bată, iar nu eu să stau să-l bat ?

¹ Bosumflat.

Văzînd streinul acumă că femeia s-a-mblînzit,
Socoti că este vremea să-și capete de prînzit
Ș-îi zise : — Te-aș ruga, dragă, de ți să-ntîmplă cumva
Vro bucățică de pîine, or turtă, or altceva,
Să-ți faci pomană cu mine, că ș-aseară n-am cinat,
Am avut ceva merinde, dar cu drumul s-au mîncat.
— Bucuros, ea îi răspunse și scoase turta pe loc,
Îi dete totdeodată și friptura după foc.

— De vei — urmă ea a-i zice — aici să șezi să
prînzești,
Îți dau lapte dulce, acru și zmîntînă de पोftești.
— Ba, ba destul — el îi zise — și îți foarte

mulțămesc,
Calu-mi este la pășune ș-acolo merg să prînzesc.
Așa el de la femeia prînzulețul cîștigînd
Și la tovarășul care îl adăsta ajungînd,
— Iacă, prietine, — zise — dacă știi cum să te porți,
Bucățica chiar din gura lupului poți să o scoți.

De aceea zice :

Cu o lingură de miere mai multe muște prinzi decît
cu o bute de oțet.

Nu te amesteca nepoftit în vorba altora.

Că

Nepoftitul scaun n-are.

Unde nu-ți fierbe oala, nu-ți băga lingura.

Nu te amesteca ca mărarul în toate bucatele.

De multe ori gluma înjură muma.

Și

Gura aduce ura.

Nu vorbi pe dintregul ca baba chioara.

Că să găsește vreunul de

Îți umflă ceafa de pumni și spatele de ciomege.

Și

Pîn' la împăratul, rabzi încăieratul.

Ș-apoi

Bătaia și ocară nu se întoarce niciodată.

Șarpele, pînă nu-l calci pe coadă, nu să-ntoarce să te mușce.

Furnica cît e de mică și tot, dacă o calci pe picior,
capul își ridică și te pișcă.

Însă

Să vorbească și nea Chilom, că și el e om.

Dar

Toată paserea pe limba ei piere.

POVESTEA VORBII

O slugă flecară pe unde slujise
Toți tot îl bătuse și tot îl gonise,
Încît dintr-aceasta prea rău ajunsese,
Hainele pe dînsul toate să rupsesse.
Un negustor astfel portul prost văzîndu-i,
Odată-ntîlnindu-l l-a-ntrebat, zicîndu-i :
— Ce o fi pricina de nu-ți merge bine ?
Că eu te știu încă de copil pe tine,
Bețiv, curvar nu ești, cărți nu joci, îmi pare,¹
Cum putuși ajunge-n așa proastă stare ?
De ce nu-ți vîri capul la vrîm om de treabă
Și tot umbli raznă pe drumuri degeabă ?
— Jupîne, — el zise — nu-mi e altă vina
Decît căci spui dreptul e toată pricina.
Minciuna nu-mi place, vorbesc adevărul.
D-aceea orunde mă pisez¹ ca mărul
Și mă dau îndată pe poartă afară,
De nu-mi găsesc locul și pacea în țară.
Îi zise lui omul, auzind aceste :
— Că spui adevărul nici un rău nu este,
Așa slugă mie chiar îmi trebuiește
Și de vei, d-acuma vin' de te tocmește.
Să tocmiră-ndată și se învoiră,

¹ Mă pisează sau (pasiv) sînt pisat.

În două-trei vorbe zapisu¹ -ntărîră.
 Deci îl luă omul ca să-l procopsească
 Și plecă cu dînsu-n piaț să tîrguiască.
 Cumpără, îi dete un codru slănină
 Și într-o hîrtie puțină făină,
 Zicîndu-i : — Na, du-le acestea acasă
 Și zi să gătească ceva pentru masă.
 El, dacă se duse la a sa stăpîină,
 Să uită la dînsa, dîndu-i-le-n mîină,
 Și văzînd că cată cam pieziș din fire,
 Începu să-i zică ei și să se mire :
 — Aolio ! cum cauți chiar ca o găină,
 C-un ochi la făină și alt la slănină !
 Ea cum îl aude, luînd furca, sare
 Și-l încarcă bine cu ea pe spinare,
 Strigînd : — Auzi vorbă ! auzi fleac odată !
 Tocma un ca tine de min' joc să-și bată !
 Afară ! afară ! slugă blestemată,
 Să nu-mi calci în curte, că-ți sparg capu-ndată.
 El fugind pe poartă în drum se oprește,
 Iacă și stăpînul său îl întîlnește.
 Îl întrebă : — Ce e ? Că l-a gonit zise,
 Scărpinîndu-și locul unde îl lovise.
 — Dar de ce pricină ? — stăpînul întreabă —
 Pe bună dreptate, or așa, degeabă ?
 — Văz eu, — el răspunse — e cum se vorbește :
 Cine spune dreptul loc nu-și mai găsește.
 Auzind stăpînul din ce i-a fost plînsul,
 Începu să zică astfel către dînsul :
 — Ba nu-ți e, sîrmane, nimineea de vină,
 Ci gura-ți, flecara, este de pricină ;
 Să spui adevărul altă să-nțelege,
 Nu de unul ș-altul omul să se lege ;
 Gura ta te bate ș-o să te mai bată
 Dacă ea îți este flecară odată.

¹ Contractul.

DESPRE MINCIUNI ȘI FLECĂRII

Omul care e flecar
Troncănește ca un car.
 Îl auzi numai :
Hodorog-tronc ! vorba îndată,
Ca moara cînd e stricată.
 El
Pentr-un șoarece se-nnoadă ¹
Și jură că n-are coadă.
 Și
Încornorează țîntarul
De ți-l face cît magarul.
 Sau
Vei, nu vei, el cu d-a sila
Face musca cît camila.
 Și
Purecile cînd îi place
Cît un elefant ² îl face.
 Da însă
Cu minciuna or prînzești, or cinezi,
Pe amîndouă nu le închelbezi. ³

¹ Se ia la ceartă.

² *Fildiș* ; turcește însă să zice numai *fil*, iar nu și *diș* ; căci *diș* va să zică *dinte* ; de aceea și zic *pieptine de fil-diș*, adică *pieptine de dinte de elefant* (n. aut.).

³ Nu reușești să le faci.

Căci
 Vreamea cu încetul poate
 Să le descopere toate.
 Și mai vîrtos
 Minciuna are ¹ și ea pe unde să trece ².
 Povestea ăluia :
 Umblă la grădinar crastaveți să vînză,
 Și lui de dînșii îi este acră rînza.
 Minciuna ca glonțul în apă se afundă
 Și îndată ca frunza iese în undă ³.
 Și
 Sulița orșiuunde
 Nu să poate ascunde.
 Dar însă
 Mincinos pe mincinos nu poate înșela.

POVESTEA VORBII

Un mincinos stînd odată zise altui mincinos :
 — Prietine, vezi tu turnul acel nalt și luminos ?
 — Da, acesta îi răspunse ; și iar îl întrebă el :
 — Dar vezi tu tocma în vîrfu-i cum umblă un
 șoricel ?
 — Ce mai minciună cu coarne, — zise prietinel
 său —
 Că eu abia zăresc turnul, necum șorecelul tău ;
 Însă îl auz prea bine cum umblă-n tropot, încît
 Parc-ar bubui o toabă ș-ar avea clopot la gît.
 — Te crez, acel îi răspunse, văzîndu-se înfundat,
 Fiindcă nu-și găsi omul cu minciuni de înșelat.
 După proverbul ce zice :
 A umblat cît a umblat,
 Dar acum i s-a-nfundat.

¹ Are lipsește în ediția originală.

² Infinitiv (are pe unde trece, are pe unde să treacă, să-și facă loc).

³ Suprafața apei.

POVESTEA VORBII

Un împărat mare către răsărit,
Care în vechime a fost prea vestit,
Avînd moştenire de la moşi-strămoşi
Un inel în deget din cei mai preţoşi,
A căruia piatră făcea la minuni,
Tămăduia boale, vindeca nebuni ;
D-aceea-mpăratul purtîndu-l cu drag
Şi fiind în toartă puţinţel cam larg,
Jucîndu-i în deget, într-o zi căzu
Cine ştie unde, şi el nu văzu ;
După ce-n palatu-i cătînd obosi
Şi nu fu putinţă de loc a-l găsi,
Puse om îndată cu un trîmbiţaş
Ca să publiceze¹ strigînd prin oraş
Cum că împăratul, pe uliţi umblînd,
A pierdut inelul, din deget căzînd ;
Şi acela care îl va fi găsit
Cu-mpărăteşti daruri va fi dăruit,
Îi va da şi aur orcît va voi
Şi c-un palat mare îl va dărui.

Acestea pristavul² pe cînd le striga
Şi lumea s-auză spre el alerga,
Un cîrpaci de cizme prea sărac fiind,
Care aci-n piaţă sta-ntr-un colţ cîrpind
Şi copii o spuză împrejuru-i stînd,
Precum şi nevasta-i cu dînşii şezînd,
Aşteptau să vie niscai vechituri
Şi să ia parale după cîrpituri,
Ca să nu mai ţipe, să cumpere pîini,
Pre toţi să-i împace, dîndu-le prin mîini ;
Auzind atuncea pre pristav strigînd,

¹ Să facă cunoscut, să anunţe (vezi şi mai jos : *publicui*).

² Crainicul.

Ș-împrejur copiii de foame plîngînd,
Le dete o gură să tacă din plîns,
Să-nțeleagă lumea pentru ce s-a strîns,
Ș-în urechi sunîndu-i că publicuiesc
De inel și darul cel împărătesc,
Începu să strige : — Nu mai publicați,
Eu îl știu inelul, nu-l mai căutați.

Ei cum aud gura-i, cu toți îl apuc
Și la împăratul îndată îl duc.
Iubita-i nevastă-n urma lor să ia,
Să roagă să-l lase, zicînd, vai de ea :
— N-ascultați la gura-i, nu credeți de el,
Că nimic nu știe de acel inel.
Ei însă la vorba-i nici n-au ascultat,
Ci la împăratul l-au înfățișat,
Zicînd că acesta a mărturisit
Precum că inelul el l-ar fi găsit.
Iar cîrpaciul¹ care era cu acești,
— Împărate ! — zise — mulți ani să trăiești,
Nu că-l știu inelul, nici l-am găsit eu,
Ci-l poci ghici numai cu zodiacul¹ meu :
Să ți-l spui anume cine l-a găsit
Din minutu-n care din dești Ț-a lipsit ;
Decît nu să poate să-ți ghicesc pe loc,
Ci patruzeci zile cer să-mi dai soroc
Și pe toată ziua să-mi dai și tain (mertic)² ,
Adică pe lîngă pîine, rachiu, vin,
Ș-un gîscan cu varză, gras, fript la coptor,
Atît docamdată îți cei ajutor ;
Ș-în sorocul care îl orînduieci
Cu încredințare hoțul Ți-l ghicesc.

¹ Carte de zodii (n. aut.).

² Porție, rație.

Acestea dar cereri care le-a propus
Porunci-mpăratul ș-în faptă s-au pus ;
Rîndui pe unul regul-a păzi
Să-i ducă merticu-n fiecare zi.
Și mergînd cîrpaciul la bordeiul său,
Începu nevasta să-l ție de rău,
Zicînd : — Vai de tine ! Ce-ți veni să lași
Să țipe de foame bieții copilași,
Să sari ca nebunii, în nevoi să-ncapi,
Să-ți răpui viața și mormînt să-ți sapi ?
Că-n urma veniră mușterii vro trei,
Avînd să-și cîrpească, parale să iei.
El curmîndu-i vorba : — Ci ia taci, — i-a zis —
„Cine ce-o să tragă, la cap îi e scris“ ;
Taci de cîrpăcia cu al ei venit,
Sînt sătul de dînsa, ea m-a-mbătrînit ;
De azi înainte nu-mi suna-n urechi
Ca să-mi cîștig pîinea din cîrpituri vechi ;
Cîrpaci nu-mi mai zice, ci zi-mi ghicitor,
C-o să mănînci gîște fripte la coptor ;
Că-n toată viața am muncit mereu
Ș-un gîscan cu varză n-am mîncat și eu,
Dar cum zisei astăzi că știu să ghicesc,
Cîștigai merticul cel împărătesc ;
Patruzeci de zile soroc am cerut
Să ghicesc inelul care l-a pierdut.
Îi tăie ea vorba : — Dar ce, nebun ești ?
Și de unde naiba știi tu să ghicești ?
Tocma pe-mpăratul s-amăgești te pui,
N-ai gîndit că viața o să ți-o răpui ?

— Tocma chiar d-aceea — îi răspunse el —
Voi să-mi fie moartea prin acel inel,
Că ce-mi e folosul dacă am trăit,

¹ Pierzi.

Alt decît necazuri, ce am dobîndit ?
Ca sărac necazuri iarăși o să strîng,
Știu că nu voi rîde, ci tot o să plîng ;
Decît s-am viață patruzeci de ani,
Jinduît¹ de toate ca un fără bani,
Patruzeci de zile mult mai mult plătesc²,
Cînd vor fi trăite după cum doresc ;
Așadar vro jale n-o să am că mor
Mîncînd fripturi grase, ca un ghicitor.

— Și pentr-o mîncare — îi răspunse ea —
Te lepezi de suflet, lași dracii să-l ia ?
Pentru o friptură pe Dumnezeu lași
Și fără de milă pe aști copilași
Să umble pe drumuri flămînzind sirmani
Și să te blesteme cît vor avea ani ?
— Ia lasă, nevastă, — îi răspunse el —
Poate să va-ntoarce roata în alt fel,
Patruzeci de zile avem la mijloc,
Cîte nu să schimbă pînă la soroc ?!
Tatăl meu în viață cînd orce făcea,
Îl auzeam numai că sta și zicea :
„Cînd va vrea norocul să-și întoarcă pasul,
Nu aduce anul ce aduce ceasul.“
Așadar (zic poate) va da Dumnezeu
Cumva să-l găsească, și iacă scap eu.

Cînd vorbea cîrpaciul cu nevasta sa
Și gîndea la gîște fără a-i păsa,
Vizirul atuncea prea era-ngrijat
Pentru ghicitorul care s-a aflat,
Căci gășind inelul unul din slujbași,
Au putut să-l vază și alți vro cîțivași,

¹ Lipsit.

² Valorează.

Mai pe urmă ş-altor dacă l-arătat
Mergînd la vizirul cu toţi l-a dat,
Patruzeci la număr fiind toţi aceşti
Supt vizir ai curţii cei împărăteşti ;
Îndată vizirul la toţi daruri dînd
Îi şi sfătuişe, către ei zicînd :
— Să tăceţi ca muţii dintr-acest minut,
Cin' vă-ntreabă, ziceţi : nu ştiu, n-am văzut.
Pentru că inelul, după cum era,
Să-l mai dea din mîna-i nu se îndura.

D-aceea vizirul era prea-ngrijat
Pentru ghicitorul care s-a aflat,
Nu cumva să spuie că acel inel,
Slujbaşii găsiindu-l, e ascuns de el.
Şi așa vizirul la întîia zi
Rîndui dintr-înşii a se repezi
Un slujbaş d-aceia l-acel ghicitor,
Să-i ducă gîscanul cel fript la coptor
Şi să vază dacă zice vrun cuvînt,
Căci nu-i venea parcă să dea crezămînt
Că va fi cîrpaciul vreun ghicitor,
Trenţeros văzîndu-l ca un cerşetor.

Mergînd dar trimisul cel dintr-acea zi,
Cum intră pe uşe, alt nu auzi
Decît zise numai : — Iacă-n căpătîi
Ne veni pe uşe numărul întîi,
Şi păn' la patruzeci, numărul bătrîn,
Trei zecimi¹ şi nouă încă ne rămîn.
Adică cîrpaciul asta o zicea
Numărînd gîscanii carii aducea.

Dar trimisul altfel vorba i-a-nţeles,
Ca cel cu pricină fiind mai ales ;

¹ Zeci (de fapt „decade“).

Și mergînd îndată foarte îngrozit
Vizirului spuse că : — Am auzit
Zicînd eu sînt unul ce știu de inel
Și treizeci și nouă încă știu de el,
Și că din acești toți care mai rămîn,
Tocma cel din urmă este mai bătrîn.
Auzind vizirul pe acest trimis
Cum că ghicitorul în astfel a zis,
A crezut îndată cum că negreșit
Ghicitorul este mag desăvîrșit ;
Și cuprins de groază stînd tot se gîndi
Ce o să se-ntîmple de s-o dovedî,
Cum că împăratul pe el și pe toți
O să-i pedepsească ca pe niște hoți ;
Socotind acestea, se înfiora
Și în neodihnă prea mare era ;
Dar ca să se-ncrează și mai cu temei,
A doua zi altul trimise din ei
Să ducă gîscanul cel fript la coptor
Și să fure vorba de la ghicitor.

Deci mergînd trimisul ș-în casă intrînd,
Auzi îndată cîrpaciul zicînd :
— Ei iacă, nevastă, și numărul doi
C-a venit cu cinste în casă la noi :
Din patruzeci dară dacă îi scădem,
Treizeci și opt tocma încă mai avem.
După ce se-ntoarse și acest trimis,
Vizirului spuse : — Iacă ce a zis,
Că am rămas tocma treizeci și opt noi,
Ș-am intrat în casa-i pîn-acuma doi.

Auzind vizirul și acest cuvînt,
Și fără-ndoială dîndu-i crezămînt,

După proverbul ce zice :
„L-a mai îngrozit o toană.“

„I s-a făcut fața ca pământul.“

„A-ngălbinit ca turta de ceară.“

C-acel care

„Să știe cu cuiul la inimă.“

Zicînd :

„S-a îngroșat gluma.“

„Și de¹ este glumă, dar nu e bună.“

Deci,

Hotărî vizirul ca a treia zi

Să vadă și însuși ce va auzi,

Și de gînduri multe tot fiind muncit,

Toată noptica de loc n-a dormit ;

Iar de ziua-ndată cum s-a luminat,

În necunoscute haine s-a schimbat,

Și, luînd gîscanul cel fript la coptor,

Se duse cu dînsul el la ghicitor.

Ghicitorul iarăși ca și pîn-aci,

Cum intră vizirul, capul își suci

Și văzînd gîscanul în gheveci adus,

Aburit, fierbinte și-înaintea-i pus,

Zise : — Iacă astăzi să făcură trei,

Și treizeci și șapte mai avem din ei,

Pîn-o veni vremea sorocului meu

Să ghicesc inelul, bun e Dumnezeu.

Auzind vizirul, negreșit gîndi

Că taina ascunsă o va dovedi,

Ș-începu a zice : — Jupîn ghicitor !

Eu te văz prea bine că ești știutor,

Dar sînt la mirare de ce prelungești

Și nu vrei îndată lucrul să-l ghicești.

¹ Și de — deși.

— Și eu mă mir singur — îi răspunse el —
De tănuitorul aceluî inel,
Cum de prelungește ș-îl ține ascuns,
Sau cum i se pare că va da răspuns
Cînd mîine-poimîine îl voi spune eu,
Oare nu gîndește că-i va fi cu greu ?
Eu n-am vrut dodată să-l arăt, gîndind
Că-l va scoate singur, vremea prelungind.

Iar vizirul care sta ca slujitor :
— Prea bine faci, — zise — jupîn ghicitor.
Dar dacă, spre pildă, ar veni cumva
Să-și dea taina ție-n vrun fel cineva,
Adică să-ți spuie că ar fi găsit
Undeva inelul și l-a tănuit,
Și acum de frică ar voi să-l dea,
În vreo pedeapsă spre a nu cădea,
Vrun mijloc ai face ca să nu-l vădești,
Făr-a-i spune fața¹ și să-l izbăvești ?

— O, Doamne ! — răspunse bunul ghicitor —
Eu o știu pricina, frate slujitor,
Și tocma d-aceea vremea prelungesc,
Că îmi este milă lumea să muncesc ;
Dar puteam inelul să-l ghicesc pe loc
Și băgam d-atuncea pe mai mulți în foc ;
Ci crez omenirei, că om sînt și eu,
Și greșim adesea toți lui Dumnezeu ;
Dar el ne așteaptă să ne pocăim,
Nu ne pedepsește-ndată cum greșim,
Într-acest chip nouă pildă vrînd a da
Că și noi asemeni să putem răbda,
Și cu bunătate să ne folosim,
Să nu grăbim rău-n grab să-l pedepsim.

¹ Idcntitatea.

Umilit, vizirul zise către el
(Scoțînd totodată și acel inel) :
— Iată dar inelul, că l-am găsit eu,
Și mă-ncrez în tine ca în Dumnezeu ;
Ți-l dau d-acu-n mină făr' să mă sfiesc
Ș-o pungă de galbini iacă-ți dăruiesc,
Să faci cum vei face să nu mă vădești,
Că eu sînt vizirul cu care vorbești,
Și încă mai multe daruri o să vezi,
Num-această taină-n tine s-o păstrezi ;
Ți vei da inelul or în ce chip știi
Și cu mine d-astăzi prieten să fii.

Ți zise cîrpaciul : — Banii poți să-i lași,
Să mîngîi cu dînșii acești copilași,
Iar inelul ține-l în păstrarea ta
Ș-în ce chip vom face îți voi arăta.
Numai de-mpăratul des seamă să bagi
Cam ce fel de lucruri mai mult îi sînt dragi,
Adică ce vite în curtea sa sînt,
Sau ce fel de păsări plăcerea-i încînt.
Răspunse vizirul : — Să-ți spui și acum :
Alte la plăcerea-i nu sînt nicidecum,
Decît în grădină lebăde avînd,
Merge, le privește cu drag cînd și cînd.

— Vezi, în ele,-ntr-una — îi răspunse el —
Vei băga pe gîtu-i pierdutul inel,
Însă tocm-atuncea cînd Ț-oi zice eu,
Aproape de ziua ghicitului meu ;
Și făcînd aceasta după cum îți zic,
Să nu mai ai grije mai mult de nimic,
Rămîne asupra-mi orșice cuvînt,
Te-ncrede pe mine, că copil nu sînt.

Deci plecînd vizirul de la ghicîtor,
Împăcat de gîndul cel îngrozitor,
Păzi ziua, ceasul cel orînduit
Să bage inelul cum l-a sfătuit ;
Și cînd fu cîrpaciul chemat la palat
Și la împăratul s-a înfățișat
Zise : — Împărate, mulți ani să trăiești,
Am ghicit inelul prin zodii cerești ;
Nu e de om însă în vrun fel aflat,
Ci-ntr-o zi-n grădină cînd te-ai preumblat
T-a căzut din deget de nici n-ai simțit
Ș-o lebadă-ndată de jos l-a-nghițit.

Zîmbi împăratul vorba-i ascultînd
Ș-îl întrebă iarăși, cu blîndeți zicînd :
— Prea bine, să poate să nu fi simțit,
Dar vei putea spune care l-a-nghițit ?

Răspunse cîrpaciul : — Mai mult dintr-atît
Nu poci, împărate, să-ți spui hotărît,
Căci una cu alta seamănă-ntr-un fel,
Destul că la una e acel inel.

Porunci-mpăratul să taie de rînd
Și să le despice, în ele cătînd ;
Tăind slujitorii cum a poruncit,
Să găsi inelul care s-a ghicit,
Și de bucurie bunul suveran
Pe cîrpaci-ndată îmbracă-n caftan ¹,
Și încălecîndu-l pe un armăsar
Care și p-acesta i l-a dat în dar,
Cu cinste, cu pompă l-au dus omenit ²
La palatul care i-a făgăduit.

¹ Caftanul era semnul demnităților oficiale.

² Onorat, respectat.

Deci scăpînd cîrpaciul de traiul cel rău
Și trăind domnește în palatul său,
Cu averi destule și cu bogății,
Să vesti de dînsul l-alte-mpărății,
Cum că-n toată lumea nu poate fi alt
Ca el să ghicească așa de înalt.

Tot în acea vreme un alt împărat,
Care cu hotarul era-nvecinat,
Pierduse din pieptu-și la primblarea sa
O cavalerie¹ și nu o găsea ;
Căruia îndată cum i s-a vestit
Despre ghicitorul cel prea procopsit²,
Trimise scrisoare c-un tatar aci,
Poftindu-l să vie și lui a-i ghici
Și pre împăratul rugînd a-l lăsa,
Arătînd pricina și paguba sa.

Ajungînd tatarul l-acest împărat
Și pe loc scrisoarea cum i-a-nfățișat,
Trimise îndată pe un slujitor
Și chemă să vie-naltul ghicitor,
Căruia îndată îi și porunci
Ca fără zăbavă să mearg-a ghici,
Și chiar curierul care a venit
Conductor să-i fie la călătorit.

Plecă ghicitorul cu acel tatar,
Dar prea trist cu totul și plin de amar,
Mirîndu-se-n sine cu ce meșteșug
Ș-acolo să-ntoarcă vreun vicleșug ;
Nu contenea ziua, noaptea, a gîndi,
Ce să facă dacă să va dovedi

¹ Decoratie.

² Învățat.

Că n-are știință și e un om prost
Și prin viclenie în cinste a fost ;
Socotind acestea, se călătorea
Ș-își veștejea fața de inimă rea ;
D-altă parte iarăși vedea pe tatar
Stînd și el pe gînduri și oftînd amar
Și i să părea că lui îi ajuta,
Cu dînsul dodată văzînd că ofta,
Și ca cînd pe dînsul tot îl tînguia,
Știindu-i sfîrșitul care o să-l ia.

Asfel împreună ei călătorind
Ș-in poarta cetății aproape viind,
Aci cu-ntîmplare dînd ei printr-un lac,
Să răsturnă-ntr-însul micul lor olac ¹
Și să-nnomoliră atît de urît,
Încît să umplură mai pînă la gît ;
Acum ce să facă ? La o casă trag,
Și stînd se dezbracă d-anteriu, nadrag.
Pun pe o femeie, le spală pe loc,
Le-ntinde la soare toate într-un loc ;
Le venea să rîză d-asfel de voiaj,
Dar de întristare nu avea coraj,
Să primbla prin curte cu ochii în jos
Și el și tatarul să uita mijos ².

Asfel ghicitorul pe cînd se primbla
Privind că ceacșirul ³ vîntul îl umfla,
Începu să zică : — Ei, ceacșir, ceacșir !
Te primbli tu acum, te mîndrești în șir,
Dar te-oi vedea mîine cum te vei umfla
Și care răspunsuri le vei răsufila.
El zise acestea, dar bietul tatar,

¹ Căruță de poștă.

² Cu ochii pe jumătate închiși.

³ Un fel de pantaloni largi.

Ce a fost anume Ceacșir chemat chiar,
Căzu la picioare-i, cu amar plîngînd
Și cu rugăciune către el zicînd :
— O, prea înțelepte jupîn ghicitor !
Aibi milă de mine, fii îndurător,
Nu aduce pîră pentru capul meu,
Că cavalaria am găsit-o eu,
Ș-avînd pietri scumpe mi-a dat a gîndi
S-o ascunz, că poate nu s-o dovedi ;
Și văzînd c-acuma pe nume mi-ai zis,
M-ai trezit îndată tocma ca din vis,
Dîndu-mi a cunoaște că geab-o ascunz,
Cum că tu ghicind-o eu ce-o să răspunz ?
Ci îți fă pomană, nu mă arăta,
Na cavalaria d-azi în mîna ta,
Și cînd te va pune ca să i-o ghicești,
Fă-te că o cauți cumva ș-o găsești.

Văzînd ghicitorul ce nici n-a gîndit,
Îi înflori fața și i s-a-nzîmbit,
Zicîndu-i : — Ceacșire, — către curier —
Eu știam prea bine chiar d-alaltăieri
Că cavalaria e în mîna ta,
Dar n-am vrut d-atuncea a mă arăta ;
Cu toate aceste, bine ai făcut
De o spuseși singur și n-o ai tăcut ;
Și îmi este milă, nu voi să te spui,
Ce-o să-mi folosească dacă te răpui ?
Ci numai îmi spune, de vei ști cumva,
De are-mpăratul amor la ceva,
Însă dintre vite, precum cîini, pisici,
Sau niscaiva păsări, dar mari, nu prea mici.
— Da, — el îi răspunse — are un cățel
Și de drag ce-i este umblă tot cu el.
— Așadară — zise către curier —
Eu, mergînd, trei zile soroc o să-i cer,

Și pînă atuncea tu or în ce fel
Vei pune prin taină mîna pe cățel
Și cavalaria-n grab numaidecît
Cu ceva unsoare să i-o-ndeși pe gît ;
Ș-apoi fii în pace, grije să nu ai,
Că n-ai pentru dînsa răspuns să mai dai.

Isprăvindu-și sfatul, luînd s-a-mbrăcat,
S-au pus în trăsură și iar au plecat,
Și unul și altul bucurați acum
Sfîrșiră-ntr-o clipă rămasul lor drum,
Și sosind dodată veseli la palat,
Mergînd la-mpăratul s-au înfățișat.
Împăratul, care era doritor
Să vază-n persoană p-acest ghicitor,
Cum îl văzu-ndată mult s-a bucurat
Ș-îl trimise-n pompă la un alt palat,
Să se odihnească cîtva timp aci
Ș-în urmă să-l cheme lucrul a-i ghici.

Iar tatarul care era îngrijat
Pînă să se vază de belea scăpat,
Păzind, găsi vreme pe cățel să-l ia
Prin salon în brațe spre a-l mîngîia,
Și cavalaria el numaidecît,
Gura-n grab căscîndu-i, i-o dete pe gît ;
Dup-aceea-ndată să duse ca-n zbor
Și isprava-și spuse către ghicitor.

Sosind dară ceasul să fie chemat
Și adus cu cinste ghicitorul nalt,
Cum și toți ministrii într-această zi
Viind s-adunase spre a-l auzi,
Ghicitorul nostru gura ș-a deschis
Și către-mpăratul în astfel a zis :
— Slăvite-mpărate, mulți ani să trăiești

Ș-în zile senine să îmbătrânești ;
Iar pentru ghicirea ce sînt chemat eu,
Asfel să arată în zodiacul meu,
Cum că ai un cîine aici în palat
Și cavalaria de el s-a mîncat ;
Care și acuma e-n stomahul său,
Și de dînsul poate să vă pară rău,
Că-n alt chip s-o scoateți din el nu puteți
Decît fără milă de vreți să-l tăieți.

Cît era-mpăratul mult de bucurat,
Pe atît de tare acum s-a-ntristat
Cînd auzi-ndată zicînd de cățel
Că cavalaria să află în el.
Ar fi dat în sumă ce i-ar fi cerut
Numai pe cățelul să nu-l fi pierdut,
Că era un cîine care mult făcea,
El știa ca omul orce îi zicea,
La săltări și jocuri pereche n-avea,
D-aceea-mpăratul prea mult îl iubea ;
Să muncea de gînduri ce a hotărî,
A lăsa cățelul, or a-l omorî !
Sta la îndoială, nu să împăca,
Nu crede-așa lucru cîine a-l mîncea ;
Dar să-ntorcea iarăși cu un cuget alt,
Că de unde știe cum s-o fi-ntîmplat,
Și răspunzînd zise către ghicitor
C-un cuvînt stătornic și hotărîtor :
— Dar dacă în cîine nu o voi găsi,
Priimești cu moarte a te pedepsi ?
— Capu-mi să se taie, — îi răspunse el —
De nu vei găsi-o acum în cățel.

Atunci împăratul chemă pe gelat¹
Și dete pe cîinele nevinovat

¹ Călău.

Să-l junghe îndată ca p-un mieluşel,
Cum şi despicându-l să caute-n el ;
Care totodată porunca-mplinind
Şi cavaleria într-însul găşind,
Să miră-mpăratul, rămîind uimit
Pentru ghicitorul cel prea procopsit,
Cum putu el astfel numa-ntr-un cuvînt
Să ghicească lucrul tocma ca un sfînt !
Pentru care foarte mult îi mulţămi
Şi bogate daruri dîndu-i îl cinsti.

La plecarea-i însă din palat de sus,
Tatarul atuncea care l-a adus,
Parcă îi şoptise la ureche drac,
Şi o vulpe vie băgînd într-un sac,
O puse la scară şi în grab alergînd
Drept la împăratul, îi spuse zicînd :
— Îmi pare, mpărate, c-acest ghicitor
Un prost o să fie şi aniăgitor,
Ci am pus o vulpe la scară-ntr-un sac,
Vrînd un haz să faceţi, glumă să vă fac,
Şi d-aveţi plăcere, puteţi întreba,
Să vedeţi, ghiceşte ce este au ba ?

Împăratul dară fiind îndemnat,
Ca spre o cercare l-a şi întreat,
Zicînd : — Filosoafe, vei putea ghici
Ca ce lucru este în ăst sac d-aci ?
Iar el, clătind capul cel de tot prostesc,
Ş-a zis singur luişi proverbul obştesc :
„Ai umblat tu, vulpe, pe cît ai umblat,
Dar tocma acum ţi s-a înfundat !“
— Bravo ! — împăratul zise către el —
Ai ghicit, aşa e, mergi sănătoşel.

Deci dar ghicitorul la ţara-i plecînd
Şi daruri cu sine multe aducînd,

Cum sosi, îndată la palat s-a dus
Şi la împăratul scrisoarea au dus,
În care scrisese cellalt împărat
Despre ghicitorul cîte s-au urmat,
Ş-îl lăuda foarte că e procopsit,
Cum ş-în ce chip toate frumos i-a ghicit.

D-acî ghicitorul la casa-i mergînd,
Spuse întîmplarea nevestii pe rînd,
Şi şezînd cu dînsa la vorbă şi sfat
Îşi deteră planul în chipul urmat,
Zicînd : — Întîmplarea ne-a făcut bogaţi,
Cu bani, cu avere şi destui argaţi ;
Acest noroc însă care l-am avut
Poate să mă surpe numa-ntr-un minut,
Ba şi să-mi aducă peire de cap,
Să nu poci nici starea, nici viaţa să-mi scap ;
Că cumva-mpăratul iar d-o porunci
Ca şi pîn-acuma ceva a-i ghici
Şi n-oi putea lucrul cumva a-l brodi,
Toat-a mea prostie să va dovedî ;
Că acuma, uite, cu tremurături,
„Scăpai scurt de coadă, printre picături“ ;
„Că minciuna poate pînă la un loc,
Şi ea ca şi toate este cu soroc ;
Întîi te ardică ca fulg din gunoi
Ş-în urma te-aruncă ca glonţu-n noroi“ ;
Că n-are nici aripi pe sus a zbura,
N-are nici picioare pe jos a umbla,
Ci noi mai-nainte să ne pregătim
Şi de rău viaţa să ne o scutim.

Chibzuind acestea, mut toate pe loc
Ş-în patru părţi casii îi pun noaptea foc ;
Apoi stînd la uliţi strig, zbier şi răcnesc
Că să ard cu totul şi să sărăcesc ;

Sare lumea-ndată, tulumbe¹ alerg,
Toți, cu mic, cu mare, ca să stingă merg;
Vine și împăratul răul a vedea
Și la ghicitorul mîngîieri să dea;
El iar cum îl vede să făcu pe loc
Că voiește-n grabă să sară în foc.
Strigînd: — Vai de mine! sînt stins, sărăcit,
Că-mi arde în casă cartea de ghicit.
Puse împăratul oameni a-l opri
Ca nu-n desperarea-i în foc a sări,
Zicînd către dînsul: — Dar ce, nebun ești,
Vei pentru o carte să te prăpădești?
Iar el striga iarăși: — Dar cum să ghicesc,
Și în care case să mai locuiesc?
Împăratul zise: — N-ai ce să-mi ghicești,
Ș-îți fac alte case să te odihnești.

Asfel el cu planul care-l născoci
Scăpă și de grije de a mai ghici,
Și cîștigă iarăși dar împărătesc,
Palate și alte cîte-i trebuiesc.

★

Mulți săraci în lume cred în ghicitori,
Fără să-i cunoască că-s înșelători,
Fiindcă se-ntîmplă cu vreun cuvînt
Ceva să ghicească zicînd numa-n vînt;
Dar vor lua pildă din acest cîrpaci
Prin ce uneltire s-a vestit dibaci,
Și să nu mai puie-n ghicitori temei,
În bobi și cărți date de proaste femei.

¹ Pompe de incendiu; cu furtun.

DESPRE MINCIUNI IARĂȘI

Cîte le zice omul sînt toate vorbe.
Și minciuna este vorbă.

Dar

Vremea descoperă adevărul.

A mînca usturoi și gura a nu-ți puși nu se poate.

Însă

O minciună bine ticluită. plătește mai mult decît un
adevăr.

Cu o minciună boierească. treci peste granița
nemțească.

Cînd vede omul nevoia, vorbește ce nu-i e voia.

Dar și

Cine a mințit o dată nu să mai crede cînd spune și
adevărul.

Își mănîncă credința, ca țiganul biserica.

Cine se învață mincinos, cînd spune adevărul, se
bolnăvește.

Însă

Cine poartă plosca cu minciunile nu o duce mult.

Își sparge dracu opincile.

Tigva nu merge de multe ori la apă, că or să sparge,
or crapă.

Cu gogoși de tufă¹ nu se-nnegresc sprîncene.

¹ *Gogoși de tufă* — excrescențe produse de înțepătura unor insecte pe ramurile tinere ale tufei (specie de stejar) ; spre deosebire de *gogoșii de ristic*, din care se extrag coloranți, gogoșii de tufă nu au nici o întrebuințare practică.

Mai bine ȣezi strîmb ȣi vorbeȣte drept.
Dacă nu ȣtii să v pȣeȣti, nu te pune să m njeȣti.
Mai lesne e a vorbi adevărul dec t minciuna.

POVESTEA VORBII

Un ȣigan furase două g ȣte grase
ȣi să le ascunz -n desagi le băgase,
G ndind întru sine ce minciuni să zică
De-l va-ntâl-ni-n cale vreun rom nic .
Merse dar c t merse, îl ȣi-ntâl-ni-n grabă
Un român c-o b t  ȣi stînd îl întreabă,
Zicînd : — Spune, ce ai în desagi, ȣigane ?
El răspunse : — Icea am niȣte ciocane.
— Dar dincolo ce ai ? El  nt i minȣise,
Dar greȣindu-i gura : — Altă g ȣc , zise.

Gura păcătosului adevărul vorbeȣte.
ȣ-a pierdut cumpătul ca găina umbletul.
L-a luat gura pe dinainte.
Minciuna are loc ȣi ea pe unde se trece.

POVESTEA VORBII

Alt ȣigan odată a intrat să fure,
Cînd iată stăpînul în m ini c-o secure.
— Ce cauȣi, ȣigane, ( i zise)-n grădină ?
— M-a aruncat v ntul, nu sînt eu de vină.
— Te-a aruncat v ntul ? Asta nu te scapă,
Dar ce cată gheara-ȣi înfiptă în ceapă ?
— M-apuca-i de d nsa să nu mă ia v ntul.
— Degeabă, ȣigane, nu ȣ-ai găsit sf ntul !
Dacă e aȣa dar, de ce-ȣi umpluȣi traista ?
Apoi, rom nico, vezi, asta e asta !

Dracu a mîncat plăcintele și cărpătorul ¹ stă de față.
Minciună negîndită.
Minciună cît Colțea ² de mare.
Minciună cît toate zilele de mare.
Minciuna sparge și case de piatră.

POVESTEA VORBII

A fost o-nsoțire ce trăia-n iubire,
În pace, în tihnă ș-în mare unire.
Ei nu știa ceartă vrodată-n viață,
Ci-și da unul altui vorbe cu dulceață.
În scurt, într-atîta trăia acești bine,
Încît de poveste era la orcine.
Dracul însă, care-n casnici coada-și vîră
Și face să-nceapă-ntre ei gîră-mîră,
Să sili p-aceștia cu neîncetare
După a sa voie să-i aducă-n stare.
Întinzînd ei dară cursele lui toate
Și ca să-i supuie văzînd că nu poate,
Căută o babă, auzind că ele
Îl întrec pe dînsul la drăcii și rele.
Ș-a găsit pe una, Vișana anume,
Întîia drăcoaică dracilor din lume.
Se duce la dînsa, pricina îi spune,
Că n-a fost puțină pe ei a supune,
Zicînd : — Știi că este un grai de cînd vacu ³
„Că-și sparge cu vreme opincile dracu“ ;
Ia numai privește opincile mele
Că să trențuiră în mici peticele,
Și tot nu poci încă să bag între dînșii

¹ Taler de lemn pe care se servește la masă.

² Turn înalt zidit în 1715 în apropierea bisericii Colțea și dă-
rîmat în 1888.

³ Veacul (expresia înseamnă „de cînd lumea“).

O intrigă mică și să-mi rîz de dîșii ;
 Dacă dar poți face mai mult decît mine,
 Arată-ți puterea, te rog, fă-mi un bine.
 Ea clăti cu capul și între rînjitură
 Își arată colții cei pociți din gură,
 Zicînd : — Ei, copile ! vezi că e pricina
 Că nu știi pe unde să udă găina.
 Îți trebuie încă să înveți la școală,
 Deși ești diavol, dar ție tigva goală.
 O bătrînă astfel cum mă vezi pe mine
 Nici la degetu-mi ăl mic nu te pui pe tine.
 Zise el : — Să poate, pe vorba-ți să vede,
 Dar pîn' nu văz c-ochii, nu-mi vine a crede.
 — Ei bine, dar ce-mi dai ? — bătrîna întreabă —
 Că, pe capul tatii, nu mă duc degeabă.
 — Bucuros, — răspunde — pe loc voi fi găță
 Să-ți dau o pereche papuci galbeni plată.
 — Nu m-aș fi dus, — zise — dar cu aste toate,
 Merg ca să vezi numai Vișana ce poate.
 Deci începu baba adese să meargă
 La acea femeie, cășcioara să-i spargă.
 Găsi ea mijloace s-o mprietenească,
 Cu una, cu alta ca să o momească.
 Și precum pescarul undița-și întinde
 Și cu rîmă-nșală peștele de-l prinde,
 Așa își întinse planurile sale,
 Spre ea ca s-o tragă cu vorbe morale,
 Pînă cînd văzu că prinse ea putere
 Și are mijloace ac să bage-n miere.
 Așa-ntr-o zi-ncepe femeii să zică :
 — Of, fetica mamii ! cum ești frumușică,
 Cum îți văz purtarea, cum te văz cinstită
 Și cum ești de blîndă, cu firea ticnită,
 Trăiești încai bine și cu bărbătelul,
 Or ca pisicuța (gîr-mîr) cu cățelul ?
 Dar să nu-ți prea pese, că toate-și au leacul,

Eu am meșteșuguri să-mblînzesc pe dracul,
Să-ți-l fac să fie blîndișor ca mielul
Și să-l joci cum joacă mîța șoricelul.
— Nu-mi trebuie, mamă, — tînăra îi zise —
Soarta mea un prea bun bărbat îmi trimise ;
Drag mi-a fost și-îmi este, el iar mă iubește,
Și ca noi îmi pare că alt nu trăiește.
De ceva de-l supăr, îmi crede, mă iartă,
Căci mațele în-om încă tot să ceartă.
Sînt prea mulțămîtă cum trăiesc în viață,
Numai sănătate Sfîntul să trimeată.
— Orșicum, fetico, — îi răspunse baba —
Cînd îl vei supune, altfel merge treaba,
Că usturoi dulce și bărbat, iar moale
Nu să poate-n lume, el nu poartă poale.
Cît de bun să-ți pară, tot el ciocan este,
C-așa l-e ursita bietelor neveste :
N-ai să-ți deschizi gura să-i dai vro poruncă,
Că-ndată asupra-ți ura își aruncă ;
Numai a lui vorbă-n seamă să se ție,
El ca undelemnul dasupra să fie ;
Să-ți fac eu un lucru, ascultă la mine,
Să trăiești cu dînsul încă și mai bine.
Îl îmbrobodești, știi, chiar ca p-o muiere,
Îi pui în cap țestul¹ și rabdă-n tăcere.
Tînăra aceste auzind să pleacă,
Ș-ascultați pe baba, ce-nvață să-i facă :
— Na ăst brici, — îi zice — că-i vrăjit de mine,
Și la prînz bărbatu-ți acasă cînd vine
Și cînd după-masă o vrea să se culce,
Tu du-te la dînsul cu firea-ți cea dulce,
Prefă-te că îl iei, în cap a-i ucide,
Și cînd vezi c-adoarme și ochii închide,
Atunci scoate briciul (vai ce amăgire !)

¹ Un fel de capac cu care se acoperă pîinea pusă la copt.

Și cruciș din păru-i taie patru fire,
Și mai către seară firele acele
Mi le vei da mie să le pui la stele ;
Apoi să vezi viață, să vezi fericire,
Să vezi trai atuncea și să vezi unire !
Proasta tinerică briciul în sân bagă,
Dorind să se facă soțului mai dragă.
Baba d-altă parte la bărbatu-i merge,
Intră-n prăvălia-i, sudoarea își șterge,
Din ochi îi clipește, îl mișcă de haină,
Să face că are să-i spuie o taină.
El vrînd iar să afle ce o să-i vorbească,
Se puse să-i spuie și ea să-i șoptească,
Zicînd : — Dragul mării, of, ce te așteaptă !
Ce nenorocire ți s-a pus în faptă !
Soția ta astăzi, perechea-ți iubită,
O să te răpuie cu moarte cumplită :
Că ea cu un tînăr are înclinare,
Pe care-l iubește mai de mult, îmi pare,
Și el un brici dîndu-i o-nvăță, dușmanul,
Ca să-ți taie capul, astfel dîndu-i planul :
Astăzi cînd vei merge să prînzești acasă,
O să ia să-ți cate în cap, după-masă,
Și viîndu-i bine mîna o să-și puie
Ca să-ți taie gîtul și să te răpuie,
Și dac-a mea vorbă necrezută-ți pare,
Prefă-te că nu știi de nici o urmare,
Ș-ei vedea cu ochii gîndul cum îi este,
Să zici bogdaproste că îți dedei veste.
Omul, cum aude, speriat peste fire,
Stă la îndoială ș-în nedomirire,
Se muncea cu gîndul, cum a lui soție
Într-atît tirană¹ asupra-i să fie !
Și cum să-ndrăznească la o așa faptă,

¹ Ticăloasă, dușmană.

Cu totu-mprotivă și neînțeleaptă !
„Nu gîndește urma ! nu gîndește răul !
Și acel ibovnic al ei, nătărăul,
Cum putu s-o-nvețe ca să mă omoare ?
Nu știe că-i ocnă și spînzurătoare ?
Și ea, ticăloasa, nu putea să-mi spuie,
Căci dragoste-n silă niciodată nu e.
Să-mi fi zis : eu, frate, mă duc de la tine,
Că nu ești pe gustu-mi, n-ai nimic cu mine,
Ș-îi dam voie însumi să meargă în pace,
Cu el să trăiască pe unde îi place ;
Pesemne păcatul și ața îi trage
Amîndoi viața în nevoi să-și bage.
Ce zic nici eu nu știu, așa e, se vede,
«Vorba de rău omul prea lesne o crede.»
Deci dar mă voi duce și mă voi preface
Că nu știu nimica, să văz ce se face.”
Judecînd aceste, se duse acasă,
Ca și altă dată se puse la masă ;
Mîncînd în tăcere și-întristat cu totul,
Se dete p-o pernă, răzimîndu-și cotul,
De necaz și ciudă foc ieșea dintr-însul ;
Iată și nevasta veni lîngă dînsul,
Îi aplecă însași capul pe genuche :
— Stăi să văz, — zicîndu-i — ai vreun păduche ?
Așa el se lasă să vază ce-o face
Și ca cînd adoarme mijind să preface.
Ea atuncea briciul încet din sîn scoate
Ș-asupra-și pornește urgiile toate :
Că el, cum o vede, în picioare sare,
Îi ia din mîini briciul, zicînd cu strigare :
— Tirană muiere, asta-ți este dorul !
Asta-ți e credința, asta-ți e amorul !
Asta-ți e virtutea cea nelegiuită !
Asta-ți e morala cea afurisită !
Cum din cer nu cade fulger să te arză,

Să te mistuiască, tresnet să te piarză,
Cum nu să despică locul ce te ține
Și să te înghiță de vie pe tine !
Fugi ! Piei, nemilostivo ! nu-mi sta înaintea,
Nu-ncăpe-ndreptare, nu ascult cuvinte !
Du-te de trăiește cu cine îți place,
Dintr-această clișă pleacă d-aci, drace !
Că mi-ai voit răul, nu-ți fac răsplătire,
Bogdaproste babin, că mi-a dat de știre !
Ar fi vrut săraca să-l încredințeze,
Dar cine-i da pas ei ca să se-ndrepteze ?
Geaba ea acuma făcea jurăminte
Că cutare babă a scos-o din minte :
Ș-a pierdut credința ca și Eva raiul,
Și ca pîn-aicea nu le-au mai fost traiul.
Care săvîrșire văzîndu-o dracul,
S-a speriat cu totul de baba, săracul !
Atît îi fu frică de acea bătrînă,
Încît nici papucii nu-i dăte în mină,
Ci i le întinse c-o prăjină lungă,
Ca nici răsufierea-i ia el să ajungă
Și ca d-o aspidă să se otrăvească,
Să-l facă în lume să se pedepsească.
Iată dar minciuna ce face în lume,
D-a cării pricină istorii sînt sume.

DESPRE NARAVURI RELE

Cu șchiopu-ntr-un loc șezi,
Te-nveți să schiopetezi.

Și

Cineva cînd locuiește
Cu magarul cel trîndav,
Or păr din el să lipește,
Or că vreun alt narav.

Și

Cu păcurarul cînd trăiești
Trebuie să te mînjești.

Și

Naravu-nrădăcinat
Nu poate fi vindecat.

Pentru că

Cine orce învață
Nu uită în viață.

Fiecare știe că

Buba cap nu face
Pînă nu să coace.

Și

Rana dacă să deschide,
Anevoie se închide.

Și de multe ori

Din zgăibulița cea mică
Bubă mare să ardică.

Totdauna
Foc după foc, rău după rău.
Dar însă
Toate tot după neam merg,
La tulpina lor alerg.
Din rădăcina cea rea
Odrăsleşte smicea¹ rea.

Mulți zic :
Meserie are bună,
Însă ea nu schimbă firea,
Nici stîrpește nărvirea.

Pentru că
Pomul lesne să-ndreptează,
De mic pîn' să-ncovoiază.
Căci orce,
Cînd o dată să strîmbează,
Anevoie să-ndreptează.

Și
Firile cînd să-ncurcă
Anevoie se descurcă.

De aceea
Dă-i, să nu se năvăască,
Nu-l lăsa să se sfințească².

Că,
Pămîntul pînă nu-l calcă,
Cale nu poate să-l facă.

Și
Copilul nepedepsit
Rămîne neprocopsit.

POVESTEA VORBII

Povestesc că într-o vreme, dar nu să știe-n ce ani,
Că-ntr-un oraș oarecare ar fi fost niște golani,

¹ Vlăstar, mlădiță.

² Să iasă biruitor, să-i reușească.

Vagabonți, crai, haimanale, ș-alt orcum vreți să-
numiți,

Oameni fără căpătiie, șarlatani neprocopsiți ;
Era de aceia carii părinții că îi iubesc
Îi țin tot pe lângă dînșii și la pieptul mumii cresc,
Lăsându-i într-a lor voie pînă se fac mari, ștregari,
Ș-ajung în cele din urmă desfrînaților stegari ;
Că în loc să se apuce de negoț sau meșteșug,
Ei p-alți asemeni cu dînșii găsind fac prieteșug
Și apuc prin mahalale împreună înhaitați,
Umblă, miroasă pe uliți ca niște învierșunați ;
Orce zboară li să pare că îl vor putea mînca,
Întind felurite curse, în mînă a-l apuca ;
Răsipesc fără de milă părintescul lor rămas,
Dau, pînă numai în piele și în cămașă se las ;
Apoi rămîind goi pușcă, or măcar și îmbrăcați,
Neavînd ce să mai toace, după cum era-nvățați,
Or se apuc de hoție, or de înșelătorii,
Ș-în cele din urmă intră în ocne și pușcării.

De astfel de caractere era ș-acești trei golani,
Marțafoi ¹ porniți spre rele și de față hoțomani,
A căroră istorie vrem aici s-o povestim,
Care, precum ni să pare, nu strică ca să o știm ;
Că vom vedea-n haine bune niște oameni îmbrăcați
Umblînd cu meșteșugire ș-înșelînd lumea prin piaț.
Într-o zi ei se adună ș-încep a se întreba
Cum și ce fel să înșele acum iar pe cineva.
Așa zise din ei unul : — Eu de peste îngrijesc.
Al doilea zise iarăși : — Și eu untdelemn găsesc.
Iar al treilea răspunse : — Dacă este așa dar,
Eu trebuie să iau pîine orcum de la vrun brutar.
— Dar pentru vin ce vom face ? întrebă unul din ei.
— N-ai grije, — răspunse altul — îți găsesc cît vrei
să bei.

¹ Tineri spilcuiți, pierde-vară, netrebnici.

Deci plecînd cel pentru pîine și trei parale avînd,
Merge la brutar cu ele și le dă-n mîna-i zicînd :
— Poftim aceste parale, datoria să-ți plătesc,
Și pentru că avui credet îți prea foarte mulțămesc.
Întrebă brutarul : — Ce fel ? dator cînd îmi rămăseși ?
— Nu știi, alaltăieri, — zise — o pîine cînd îmi
dedeși
Ș-asupră-mi neavînd parale de tot să ți o plătesc,
Ț-am zis mîine sau poimîine cusurul ¹ ți-l împlinesc ?
Brutarul se gîndi-n sine : — Ce știu, poate i-oi fi
dat,
Și precum se vede treaba nu ții minte, am uitat ;
Dar bravo ! om drept, săracul, cu frica lui Dumnezeu !
O datorie uitată plăti fără să-i cer eu.

După ce dete parale acela, chip a-i plăti,
Și puțin încoaci-încolo după ce se învîrți,
Veni la brutarul iarăși, se făcu a cumpăra,
Fără să aibă în pungă măcar o chioară para ;
Zise către dînsul : — Frate ! eu azi cu grabă plecînd,
Am uitat pe masă punga, niște socoteli făcînd,
Ci te rog iarăși fă bine și-îmi dă în credet trei pîini,
Și mîine de dimineață îți dau paralele-n mîini.
— Bucuros, — zise brutarul — mă-ncrez la un om
cinstit,

Că văz ceea ce uitasem ai venit și mi-ai plătit.
Așa brutarul se-nșală c-uneltitul meșteșug,
Nu-i da prin gînd c-o să-i joace un astfel de vicleșug.

Cel cu undelemnul iară, un mare ulcior luînd
Și pe gură un burete înlăuntru lui băgînd,
Se duse la băcănie cu dînsul numaidecîț
Și poruncește să-l umple cu undelemn pînă-n gît ;

¹ Restul.

După ce-l umple băcanul, el atunci cu grai semeț
Îl întrebă ca să-i spuie cum îl vinde, cu ce preț.

— Prețul — răspunse băcanul — chiar să știi și
singur poți,

Trei lei îi este ocaua ¹, precum îl vindem la toți.

— Trei lei ? — acesta îi zise — toarnă-l înapoi, nu-l
iau,

Cu așa preț niciodată n-am cumpărat, nici nu-ți dau ;
Îți dau doi lei jumătate pe oca ; de-l dai, să-mi spui.

— Nu poci mai jos, — îi răspunse — mai bine-napoi
îl pui.

Și zicînd aceasta-ndată l-a-ntors cu fundul în sus,
De necaz multe zicîndu-i, înapoi în chiup ² l-a pus ;
Atuncea înșelătorul luînd ulciorul s-a-ntors
Și, spărgîndu-l, din burete destul untdelemn a stors.

Al treilea, ca și ceilalți, în pescărie mergînd
Și la un loc un crap mare ca de opt oca văzînd,
Porunci (ca un om mare) să-l atîrne în cîntar ;
După ce-l cîntări, zise : — Acum să faci bine dar
Să-mi dai un om să mi-l ducă acasă să-i și plătesc,
Fiindcă n-am bani la mine atîția cîți trebuiesc.
Pescarul „bucuros“ zise și îi dete un fecior,
Spuind cîți lei să-i răspunză ³, cel ⁴ gîndit de negustor.
Luînd peștele feciorul ș-abia ducîndu-l de greu,
Merge după el în curtea unuia arhiereu
Și aci-ntr-un loc oprindu-l, îi zise : — Stăi puțin
Să mă duc să spui în casă cîți bani să-ți dea pentru el.
Rămîind sluga afară, el intră l-arhiereu
Și zise : — Venii, preasfinte, cu un biet frate al meu,

¹ Ocaua echivala cu aprox. 1,3 kg, ca unitate de greutate, și 1,5 litri, ca unitate de capacitate.

² Borcan mare de tinichea, de lut sau de lemn, în care se păstrează untdelemn, untură etc.

³ Achite.

⁴ Prețul.

Să-ți faci pomană cu dînsul, vro molitfă¹ să-i citești,
Că prea mult se bîntuiește de supărări diavolești ;
Alte răutăți nu face, nici nu dă cu bolovani,
Ci tot vorbește de pește și să ceartă, cere bani.
Îi zise arhiereul : — Unde e ? Adu-l aici,
Și sluga mea ca să-l ție să vie-n casă să-i zici.

Pescarul biet, ca tot prostul, în casă dacă intră,
De cîteva vorbe groase ca să-i zică se păstră²,
Ș-îndată : — Părinte ! — zise — hai mai curînd
de-mi dați bani,
Că n-o să stau eu aicea să vă aștept zece ani !
Ț-a spus peștele cît face ? Este tocma opt oca,
Mi-am rupt mîinele cu dînsul, dar era proaspăt,
mișca.

Cuviosul om crezuse că-n adevăr e nebun
Și chemînd doi inși îndată, iau cu sila, jos îl pun,
Cere-n grab un molitfelnic și începe a-i citi,
Iar pescarul striga tare peștele a i-l plăti ;
Pe care, neascultîndu-l, îl ținură jos mereu,
Pînă-i citi o grămadă bătrînul arhiereu ;
Apoi afară scoțîndu-l, el iar bani cerînd striga,
Iar slugile îi ziseră să tacă, că-l vor lega.
Atunci pescarul se-ntoarse la scaunul³ său, necăjit,
Și spuse că pentru plată o molitfă i-a citit.

Iar acel-amăgitorul, luînd peștele porni
Și mergînd cît mai în grabă cu ceilalți se întilni,
Sfătuiră împreună cum și ce fel a-l găti
Și vreun meșteșug iarăși pentru vin a unelti.
Așa cu toții dodată la un cîrciumar mergînd
Îi deteră-n mîină toate, învățîndu-l și zicînd
Crapul să-l curețe bine, să-l cresteze frumușel,

¹ Rugăciune pentru „dezlegarea păcatelor“.

² Se stăpîni.

³ Prăvălie.

Să-i puie piper și sare, ș-untdelemnul peste el,
Și cu o tavă să-l ducă să se frigă la coptor,
În loc de apă turnîndu-i pe dasupra vinișor,
Și că ei ceva prin piață pînă se vor învîrți,
O să vie să mănînce, după ce să va găti.

După ce dar s-a fript crapul, cîteșitrei s-au adunat
Și au șezut în odaie la un chef îndelungat :
Vin, rachiu, pelin băură pînă cînd n-au mai putut,
Și cînd voiră să plece, socoteală au cerut ;
Stăpînul, dînd socoteala unui băiat ce-l avea,
Îl trimise în odaie zicînd atîți lei să dea.
Dînd băiatul socoteala, ei pe loc s-au apucat
Și fieștecare mîna în buzunar au băgat,
Zicînd cu toții-ntr-o gură : — Eu plătesc, ba eu
plătesc !

Se fac că unul pe altul a se lăsa nu voiesc ;
Sfădindu-se ei în astfel ca la un minut de ceas,
Dintr-înșii se sculă unul și zise cu mare glas :
— De vreme ce fiecare avem poftă să plătim,
Ce trebuie într-atîta să stăm și să ne sfădim ?
Ci s-aruncăm sorți mai bine, și pe cine va cădea,
Atuncea toți să se tragă și numai unul să dea.
Răspunse altul : — Prea bine, bravo ! așa vom urma,
Să legăm pe cîrciumarul la ochi bine c-o basma,
Și din noi din trei pe care mîna își va pune el,
Să numere banii-ndată și să plătească acel.
Și cu-nțeles se-nvoiră, cum și făcură așa,
Cînd la ochi legat băiatul prin odaie se-nfășa,
A șters-o toți cîte unul, pe ușă în grab ieșind,
L-a lăsat să dibuiască, încoaci-încolo pîșind ;
Într-acestea iacă vine stăpînul său după el
Să vază ce zăbovește și nu vine nici un fel ;
Iar băiatul, care parcă de mijă ¹ umbla jucînd,

¹ De-a baba oarba.

Puse mîna-n grab pe dinsul : — Tu, tu să plătești !
strigînd.

Iar stăpînul său îi trase cîteva și îl băt看,
Zicînd : — Eu plății o dată ș-acum o să plătești tu.

L-această-nșelătorie celor trei li s-a-nfundat,
Că în mîna stăpînirii, prinzîndu-i, legați i-a dat ;
Unde și de alte multe, cercetînd a dovedit
Și prin judecată dreaptă la ocnă i-a osîndit.

★

Ce nu ar face crăimea de n-ar fi stăpînitori !
De n-ar fi temnițe, ocne și n-ar fi pedepsitori !
De aceea totdeauna trebuie să mulțămim
Stăpînirii cei înalte, cărui supuși ne numim :
Căci prin marea sa-ngrijire privighează pentru noi,
Ne apără, ne ferește, ca și păstorul pe oi,
Care-și îngrădește turma cu cîini viori ș-învățați,
Ziua, noaptea s-o păzească de lupii înverșunați.

DESPRE NĂRAVURI RELE IARAȘI

Năravul din fire n-are lecuire.
Lupul părul își leapădă, dar năravul nu ș-îl iasă.
Ce iese din pisică șoareci mănîncă.
Toate merg după neam.
Peștele de la cap se împute.
Poama nu cade departe de tulpina ei.
Dintr-un răsur iese și trandafir, și mărăcine.
Copilul e ca maimuța : ce vede, face.
Ce a făcut mama și tata, o să facă fiul și fata.
Unde a sărit capra, mai presus sare iada.
Prost să naște, prost crește, prost moare.
Cine fură azi un ou mîine fură și un bou.
Cine fură azi un ac mîine fură un gînsac.
Calul fără căpăstru cade în prăpăstii.
Unde nu e pisică, șoarecii steag rîdică.

Însă

Nelegiuitului îi vine de hac necredinciosul.
Țiganul pînă nu fură nu se ține om.
Unde găsește pus rău, el pune bine.
Ovreiul pînă nu înșală nu mănîncă.
Găsește sat fără cîini, umblă fără ciomag
Își ia inima în dinți și funia în traistă.
Nu judecă urma, iasă unde o ieși.

Dar

Este ac și de cojocul lui.
Rău faci, rău găsești.

Bătaia e din rai totdeauna.
E răsfațat înaintea bății cu cîteva palme.

Că
Unde să găsește frîul, să cere și calul.
Unde să găsește șaua, să cere și ipîngeaua ¹.

Deși
Vinovatul negonit fuge.

Însă
Fuge de ploaie și dă de noroaie.
Hoțul fură și jură.

Dar geaba,
Încotro șovai ², tot de belea dai (zisa țiganului).

Că
De n-ar fi hoții, n-ar fi nici pușcării (temnițe).
De n-ar fi păgubași, n-ar fi nici hoți.

Adică :
În putina cu argăseală.

POVESTEA VORBII

O vulpe rău stricătoare,
Ducîndu-se în vînătoare,
Întilni în drum p-o vale
Pe cumătru lup în cale
Ș-îi zise, rînjind măsele :
— Cale bună, cumetrele !
— Dar încotro, pînă unde ?
— Ia, pîn-aci, — îi răspunde —
Mă duc pîn' la o vecină
Să-ngrijesc de vro găină ;
Dar tu ce ți-ai lăsat casa ?
— Am plecat să dau cu plasa

¹ Pătură care se pune sub șă.

² Cuvînt țigănesc cu etimologie discutată ; sensul este „te îndrepti“.

Colea-n acea coteneată,
Să văz, n-oi vîna vro rață ?
Zise astalaltă' iară :
— Aideți împreună dară,
Și găini, rațe or oau,
Le vom împărți în doau.
— Bine, aide ! Și plecară,
Vînară pe cît vînară,
Și după ce împărțiră
Toate cîte le hoțiră,
Cînd cu ele să-ncărcară
Și pe la casa-și plecară,
Începură să-și ureze
Sănătoși să ospăteze :
— Noapte bună, cumetrele.
Feri-te-ar Sfîntul de rele !
— Îți mulțămesc, cumetriță,
Domnul bine să-ți trimiță,
Ne-am folosit astă-seară,
Dar unde ne-ntîlnim iară ?
Zise ea : — Fără greșală,
La putina-n argăseală.

*

Drept este și prea firește
Că hoț cu hoț să-ntîlnește
Mai lesne în pușcărie
Decît în negustorie.
Dar bețiv cu bețiv unde ?
Iacă și el ne răspunde :
— Unde-mi toarnă să-mi ud gîtul
Și îmi mai petrec urîtul.
Așa și alt, prin urmare,
Mai lesne-ntîlnirea-și are
Unde-l trage pe el ața
Ca să-și petreacă viața.

DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU

La orice te vei pricepe,
Te închină și începe.

Fă orice în legea ta
Și la alți nu te uita.

Omul care e stricat,
Nu să teme de păcat.

Cine înjură de cruce,
Ca ea o să se usuce.

Cine legea nu-și cinstește
Fără lege se numește.

Cine-ntr-altă lege sare
Nici un Dumnezeu nu are.

Omul trebui să cinstească
Legea lui cea părintească.

Fiecare cum apucă,
Asfel trebuie s-o ducă.

Crede-n Domnul cinstind sfinții,
Cum te-a învățat părinții.

Din cele ce-ți scrie-n carte,
Nu te duce mai departe.

Fă-n viața ta tot bine,
Chiar și legilor streine.

Binele de rău te scapă,
Să-l arunci chiar și în apă.

Omul d-unde nu gîndește,
Binele se răsplătește.

Dumnezeu cînd te ajută,
Plumbul ți să face plută.

Cînd Dumnezeu va cu tine¹,
Și dracul cu colaci vine.

Munca cînd ți-o cauți bine,
Și Dumnezeu e cu tine.

Cînd se trudește săracul,
Dumnezeu îi umple sacul.

Cine-n lene se tîrește,
Dumnezeu îl părăsește.

Cînd rogi pre Domnul, muncește,
Că atunci te miluiește.

Mergi, muncește ca să ai
Și la un sărac să dai.

Cînd dai la cei neavuți,
Pe Dumnezeu împrumuți.

¹ Îți este binevoitor.

În bani nu te gurguia¹,
Că Dumnezeu dă și ia.

Toată fapta e-mprumută,
Și cea rea și cea plăcută.

Astăzi faci rău cuiva, orce,
Mîine altul ți-l întoarce.

De faci astăzi cuiva bine,
Mîine de la altu-ți vine.

Dumnezeu două scări are,
Să suie și să coboare.

Pe săracu-n nevoi crude
Numai Domnul îl aude.

Cine pe alții blesteamă
Urgii asupra își cheamă.

Căci
Dumnezeu tiran nu este,
Binele la toți voiește.

Ci
Roagă-te pentru orcine,
Ca să-ți dea și ție bine.

Cînd vrun cuget te-nboldește,
Întîi la păcat gîndește.

Scriptura și sfînta lege,
D-a-ndoasele n-o-nțelege.

¹ Nu te înălța, nu te făli.

POVESTEA VORBII

Mulți dacă aud cuvinte din scriptură ș-alte cărți,
După neroada lor minte le strîmbez în alte părți.

Popa satului odată la biserică-nvățînd,

Și țiganul, cum e dată, cu toți atunci ascultînd,

Dacă sfîrși cele scrise din învățătura sa,

Ca un duhovnic, mai zise și de ceea ce-i păsa.

Adică : să îngrijească mic și mare, bun și prost,

Ca să se ispovedească (fiind atuncea în post).

După vorbele aceste le mai zise la sfîrșit :

„Și să știți că iertat este păcatul mărturisit.“

Însă pentru tot păcatu-i zece pomeni de va da,

Miluind săraci din satu-i, or de prin altundeva.

Așadar țiganul, care în biserică era

Și aceasta predicare de la preot auzea,

Gîndind, zise întru sine : „Asta nu e lucru greu,

Dacă este așa, bine ! împac eu pe Dumnezeu.“

Și astfel mergînd el face și milostenii și rău,

Că popii așa îi place, gîndind în cugetul său.

Apoi, făcînd el aceste, în minte iar i-a venit

Că păcatul iertat este, dacă e mărturisit.

Așa la preot se duce să-și spuie al său păcat,

Și-n mîna ceva îi duce din cele ce a furat,

Zicîndu-i : — Eu, părințele, după cum ai cuvîntat,

Am făcut bune și rele și crez că voi fi iertat.

— Dar ce ai făcut ? îi zise preotul, privind la el ¹ ;

Răspunse el : — D-ale scrise pentr-un ca mine mișel ².

Că d-o face ceva rele, după cum am făcut eu,

Ș-o da pomeni pentru ele, îl iartă și Dumnezeu.

— Dar ce lucru făcuși, drace ? — duhovnicul

l-a-ntrebat —

Să văz, lui Dumnezeu place cele ce tu le-ai lucrat ?

— Apoi să vezi, părințele, — îi răspunse el tușind —

O dată-n zilele mele, la biserică viind,

¹ Tipărit : *la el privind*.

² Sărac, nenorocit.

Brozii cînd citeai p-o carte, of ! Doamne ! cum
îmi plăceai !

Că eu cum stam de departe am auzit cînd ziceai :
Tot păcatul iertat este, dacă e mărturisit.

După ce ziseși aceste, stînd puțin, iar ai grăit :

Dar însă să împărțească zece pentru un păcat,
Să dea ca să-l răsplătească și așa va fi iertat.

Eu, biet, pîn' la acea vreme furam și nu prea furam,

Că mă temeam de blesteme, să fac pomeni nu știam,

Iar de atunci pîn-acuma drept am furat ș-am hoțit

Și ascultă să-ți spui numa ce pomeni am împărțit :

Aci-n sat într-o grădină, văzînd un pom pîrguit,

Zburai după o albină și sus pe el m-am suit ;

Mîncai cît mîncai de foame, și apoi m-am apucat,

N-am lăsat pe dînsul poame, tot cu traista

le-am cărat.

Și ca vro zece din ele la unul-alt împărții,

Însumi cu mîinile mele, cu care le și hoții,

Ca să-mi mîntuiesc păcatul, dupre cum am auzit,

Ș-apoi mergînd făcui altul și iarăși am împărțit.

Popa făcîndu-și răbdare, după cum și trebuia,

Îi zise blînd : — Spune-mi care ? El însă

cam șovăia.

Văzînd însă că nu-l lasă și să spuie îl silea,

Răspunse : — Apoi îmi pasă, să nu dau de vro belca.

Popa zise : — Nu te teme, eu nu sînt judecător,

Ci Dumnezeu după vreme îți va fi răsplătitor ;

De aceea spune toate, de vei de păcat să scapi,

Ca să văz eu de să poate în iad în munci să nu-ncapi.

— Apoi, — zise — părințele, găsii un bou rătăcit

Și văzîndu-l bun la piele, l-am tăiat și l-am belit ¹ ;

Carnea o făcui parale, la alt sat dacă trecui,

¹ Jupuit.

stăpîn pe ale sale, pielea opinci o făcui,
zece perechi din ele am luat, am numărat
mai slabe, mai suptirele și de pomană le-am dat.
— Proclete ¹, — popa îi zise — of ! vai de
sufletul tău !

Că-nvățăturile scrise le-ai tălmăcit așa rău.
Ce ai socotit, țigane, pe Dumnezeu s-amăgești,
Amar de tine, sirmane ! Iadul o să moștenești !
Pentru una să dai zece ai uneltit meșteșug !
Dar să știi că nu să trece la Dumnezeu vicleșug.
De vrei să furi cuiva bunul, trebuia să înțelegi
Să dai zece pentru unul, nu opinci, ci boi întregi.
Asta-mi era-nvățătura în biserică atunci,
Aste mi le-a rostit gura, ca să vă feresc de munci ;
N-am zis să furi, să faci rele și pomeni să împărțești,
Ci să te ferești de ele, să nu le obicinuiеști.
Cu astfel de datorie să nu te însărcinezi,
Că lesne nu o să-ți fie păcatul să-ți ușurezi.

— O, vai de mine, săracul ! — zise el, dîndu-și
în cap, —
Cît de rău mi-a șoptit dracul, în mîna lui ca să-ncap !
Eu cînd le făceam aceste gîndeam că mă folosea,
Dar acum văz fără veste ieșind altfel la văpsea.
Sînt rătăcit, părințele, învață-mă ce să fac,
Că pentru faptele rele n-am ce să dau, sînt sărac.
Dă-mi un canon ² cum îți place și eu să mă pocăiesc,
Că doar îl voi putea face, de iad să mă mintuiesc.
— Fătul meu ! — preotul zise — canonul l-ai auzit,
Pe cînd citeam cele scrise și tu altfel le-ai sucit.
Dar canoanele mai grele alți ți le vor da, nu eu,
Că oricine face rele, îi dă în cap Dumnezeu.
Stăpînirea temniți are, cum și ocne pentru hoți,
Pe lîngă bătaia mare ce-o dă drept canon la toți.

¹ Blestемate.

² Pedepsă, penitență.

DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU IARĂȘI

Ochiul lui Dumnezeu nu doarme.

Dumnezeu nu răsplătește ca dușmanul, ci gonește
cu anul.

Pe omul rău îl însemnează Dumnezeu.

Păcatul își caută vinovatul,

De aceea nu asculta la carii zic :

Păcatul nu e cît mînzatul, ca să-l vază tot satul.

Și

Cine crede în cruce ca crucea se usucă.

Sau

De ce să-mi plec capul sănătos la Evanghelie.

Sau

Nici să văz vrodată drac, nici cruce de el să-mi fac.

Ci

De oameni răi să te închini și să fugi ca dracul de
tămîie.

Fă-ți crucea mare pe sîn, că dracul este bătrîn.

Dracul nu are treabă, nici nu șade degeabă.

Dracul nu face punți și biserici, ci întinde curse și
piedici.

Omul are și moarte și viață.

Moartea nu vine cînd o chemi, ci te ia cînd nu
te temi.

Păcatul mărturisit este iertat.

Dar
Nu linge unde ai scuipat.
Fă ce îți zice popa și nu face ce face el.

Căci
Să întâmplă să cază în cursă și cine învață să te
păzești de dînsa.

Unde e înțelepciune scurtă, și nebunie multă.
Vulpea cît e de vicleană, și de multe ori cade în
cursă cu toate picioarele ei.

Calul de e cu patru picioare, și tot să poticnește.
Nimenea nu e ușe de biserică.

Cine este sfînt pe așternut moale nu doarme.

Dar
Cine nu roagă pe Dumnezeu ?
Nimenea nu zice „ia-mi, Doamne“, ci „dă-mi,
Doamne“.

Însă
Rugăciunea omului beat Dumnezeu nu o priimește.
În loc de dobîndă, se pomenește cu osîndă.

Ș-apoi
Pe lîngă lemnul uscat, arde și cel verde.

POVESTEA VORBII

Doi cu picioare oloage mergînd ș-ajungînd un deal,
Unu-ncepu să se roage cînd se odihnea supt mal :
— Doamne, dacă ai putere să faci minune din cer,
Împlinește a mea vrere la păsul meu ce îți cer :
Sloboade de sus acuma înaintea mea un cal,
Să-ncalec pe dînsul numa pînă voi sui ăst deal.
Cellalt începu să zică : — Ce spui, prietenul meu ?
Nu îți este ție frică și mîinii pe Dumnezeu ?
Vai ! nu-ndrăzni, frățioare, astfel de vorbă să zici,
Vrun tresnet să nu pogoare să ne omoare aici.

Tocma cînd vorbea aceste, dodată s-au pomenit
Că-n spate-le fără veste un înarmat a venit,
P-o iapă slabă călare, c-un mînz bolnav după ea
Și îi sili ca-n spinare pe bolnavul mînz să-l ia,
Dînd cu un bici, ca mai tare să-l puie pe acel deal;
Ș-așa, în loc de călare, ruga-l făcu pe el cal.

DESPRE PROSTIE

Prostia și nerozia
Se rudesc cu nebunia.

Prost din prost care se naște
E ca vita, doar nu paște,
Prost trăiește, fără nume,
Prost se duce și din lume.

Căci

Din orșice lemn îți place,
Fluier nu să poate face.

Spre pildă :

Fă om dintr-un lemn de tei
Și îl botează Matei.

Prostul zice :

Tot, tot am numai o minte,
De vară întâi să-mi fie,
Or de iarnă ? (ce prostie !)

Prostul uită din natură
De la mînă pîn' la gură.

Zic unii :

Prea e tînăr, n-are minte,
I-o crește d-aci-nainte.

Și

E tînăr și s-o mai face
Tigva de i să va coace.

Prostul
Pune-l să stea să-ți vorbească,
De vei să te păcălească.

Căci
Or gura, or văgăuna,
Prostului este totuna.

El
Umblă ca să prinză roiul
Ș-iși întoarce înapoiul.

Și
Cată traistă să găsească,
Vrînd desagii să-și golească.

Și
Vrea să umple-n puț galeata
Cu gaura neastupată.

Și
Se căznește d-adineaură
Să facă în năsip gaură.

El
Nu știe unde-l mănîncă
Și zice : Scarpină încă.

Prostul,
Îl mănîncă-n altă parte
Și scarpină-n altă parte.

Prostul, cît să-i dai bătaie,
Face capul cît îl taie.

De aceea,
Unde nu te înțelege,
Nu mai umbla să dai lege.

La ușa surdului
Or bate, dacă îți pasă,
Or mai bine fugi, te lasă.

Prostul
Să cumpere carne merge

Și pecea ¹ vacii alege.

Acum

A pornit în cale lungă

Și va-ndată să ajungă.

Și

Ca să scurteze din cale,

De cu seară a plecat

Și în tindă s-a culcat.

Prostul este ca

Orbul când dă de părete

Tocma aci socotește

Că lumea se isprăvește.

Sau

Tocma când s-a repezit,

Și lumea s-a isprăvit.

Prostul este :

Ține capra și-l pune,

Iar altul stă și o mulge.

Adică

El poartă ponosul

Ș-altul roade osul.

Căci

Cine nu să află la nunta-i acasă,

Atunci altu-n locu-i joacă cu mireasa.

Ș-apoi

Lumea prin târg o vorbește,

Și el taină o gîndește.

Prostul își zice singur :

Și altul are cap, da,

Dar ca al meu ba-ba-ba !

Sau cum a ~~2~~ una :

Cap d-avea, n-avea, el știe,

Dar ș-a cumpărat tichie.

¹ Membrana care învelește intestinalele, prapur.

POVESTEA VORBII

Trei neghiobi mergînd p-o vale
Și zărint un urs din cale
Cînd suia cu groază-vie¹
Și intră în vizunie,
Zise unul : — Ai să-l prindem
Și la vrun țigan să-l vindem.
Altul a zis : — Cum să poate
Din vizunia-i a-l scoate ?
— Iacă cum, — altul iar zise
Și îndată se descinse —
Dați brîiele fiecare,
Să facem un lung și mare,
Și legîndu-mă pe mine
Cu el de picioare bine,
Să țineți strîns cu tărie
Cînd voi intra-n vizunie,
Ș-apucînd pe urs dodată,
Să mă trageți voi îndată,
Și apoi d-aci scoțîndu-l
Facem cu el ce n-e gîndul.

Asfel dacă sfătuiră,
Brîiele își innădiră,
De picioare îl legară
Ș-în vizunie-l băgară.
Cînd vru mîna să întinză
Pe urs de urechi să-l prinză,
Ursul de cap îl apucă
Și cu totul i-l îmbucă ;
El strigînd într-a sa gheară,

¹ *Grozăvie*. Pann modifică adesea forma cuvintelor după apropierea etimologice, mai mult sau mai puțin glumețe, pe care le face. Scrierea cu liniuță de unire confirmă această interpretare.

Ceilalți cum l-a tras afară
Stau, se uită cu mirare,
Văzîndu-l că cap nu are,
Să-ntreb, zicînd : — Frăţioare,
Avut-au Vladu cap oare ?
Unul zise : — Nu ţiu minte,
Altul iar alte cuvinte,
Şi nedomiriţi l-aceasta,
Au mers să-ntrebe nevasta.

Aşa ei pe mortul lasă
Şi mergînd la ea acasă,
O-ntreb : — Stano, ia ne spune,
Că vrem să ştim a minune,
Bărbatul tău ce fel fuse,
Acum cu noi cînd se duse,
Avea cap ca fiecare,
Or nu, că tu ştii mai bine ?
Ea, gîndind puţin în sine,
Le răspunse : — Nu ştiu bine,
Dar la Paşti îmi par' şi mie
Că ş-a cumpărat tichie.

DESPRE PROSTIE IARĂȘI

Ce-mi e prostul, ce-mi e nebunul !
Ce-mi e Rada Badea, ce-mi e Badea Rada !
Ia pe unul de picioare și lovește pe cellalt în cap.
Cine să apucă să învețe pe nerodul nu să osibește de
nebun.

Prostu-nvață barberie la capul tău.
Îi dai un ban să te rază și doi să te lase.
Cu nebunul să nu-ți pui nici în clin, nici în mînică.
El nu știe ce e laie, nici ce e bălaie.
Nebunul nu asudă nici la vale, nici la deal.
Tu îi faci cu ochiul, el îți face cu capul.

Prostul este :

Caută Nan iapa, și el călare pe ea.
N-au ajuns la rîu și ș-a rădicat poalele la brîu.
Nu-l priimise în sat și el întreba de casa pîrcălabului ¹.
Cine își pune mintea cu nebunul este mai nebun.
Pe nebunul nu-l aduci la cunoștință.
E anevoie să tai pom și să cioplești om.
Ziua bună de dimineată se arată.
Vițelul după baligă se cunoaște ce bou o să se facă.
Puica pe creastă se cunoaște ce neam o să iasă.
La satul ce să vede, călăuză nu trebuie.
Din coada pisicii sită de mătase nu să face.
În tigvă seacă cît să sufli, nu poți să o umfli.

¹ Perceptorului

Mintea de ar crește pe toate cărările, ar paște-o și
măgarii.

Orbului degeabă îi spui că s-a făcut ziua.

Prostul face ce vede și ce aude crede.

Îi pare că cîte zbor să mănîncă.

Surdului degeabă îi cînți de jale.

El este :

— Bună ziua, nea Istrate ! — Doi boboci de rață,
frate.

— Mă Istrate, tu ești surd.

— Mai era coala un cîrd.

Unde dai și unde crapă !

Tu ce îi cînți, și el ce îți descîntă ?

Tu îl trimiți la foc, și el îți aduce busioc

Tu îl trimiți la surcele, și el îți aduce floricele.

POVESTEA VORBII

Un neghiob cu totu,-n vremea mai demultă,

Ca să-și ia nevastă făcînd și el nuntă,

De masă, bucate în gînd îi venise,

Dar cu ce să fiarbă de loc nu-ngrijise.

Socrul, ca și dînsul, văzînd că nu-s lemne,

Aleargă la horă pe tineri să-ndemne,

Strigînd : — Cine este mai voinic de ducă,

Să meargă îndată, lemne să aducă ?

Ginerele sare, ia car și secure :

— Mă duc eu, răspunde și pleacă-n pădure.

Ajungînd să uită la un copaci mare :

— Să-l duc întreg, — zise — ce de mai haz are !

I-aș face îndată pe toți ca să-mi zică :

„Hop o dată, măre ! ce mai ginerică !“

Dar numai el singur în car cum să-l suie ?

Ș-îi veni-n gînd carul alături să-l puie,

Ca tăind să-l culce, drept în car să cază

Și așa să-l ducă, nuntașii să-l vază.
Făcînd dar el astfel și tăind stejarul,
Cum căzu, îndată îi turti jos carul.
Acum ce să facă ? Fluieră, privește,
Ș-într-o parte ș-altă stă și se sucește !
Văzînd că nu-s boii, să-i caute pleacă,
Cu securea-n umăr și cu hîrca¹ seacă,
Și nemaigăsindu-i, că i-a pierdut crede ;
Iacă ș-într-o baltă niște rațe vede.
Nu-i venea prin minte că o să mai pață,
Azvîrli securea să dea într-o rață.
Nu înnemerește, rațele zbor, scapă,
Și securea cade bîldibîc în apă.
Pe loc se dezbracă, se aruncă-n baltă,
Negîndind nerodu c-o să pață ș-altă.
Pe cînd el cu totul se da-n afundare,
Să scoată securea din apa cea mare,
Vine oarecine în ascuns, pe taină,
Ș-îl fură de-l lasă fără nici o haină.
După ce rămase gol numai în piele,
Privind împrejur și văzu floricele,
S-a pus să culeagă zicîndu-și : „Nu-mi pasă,
Cu mîinele goale tot nu merg acasă.”
Ș-așa numa-n piele se duse cu ele,
În loc de surcele ducînd floricele.

¹ Craniul, țeasta.

DESPRE NEROZIE

Eu îi cer ca să-mi dea mie,
Și el îți întinde ție.

Pentru că
Nerodul și cu nebunul
Amîndoi sînt frați ca unul.

Sau
Unul ș-altul tot un drac,
Amîndoi un ban nu fac.

Precum e o vorbă :
S-a-ntîlnit în drum Pacala
Cu frate-său, nea Tîndala

Totdauna
Nerodu-ntîi o croiește
Ș-în urmă să socotește.

Și
Nerodul la orce fie
Pe loc zice că îl știe.

Nerodului i se pare
Că toate-n palmă le are.

El e
Barbă lungă pînă-n burtă
Și minte pînă-n gît scurtă.

Cîte le gîndește,
Rău le isprăvește.

POVESTEA VORBII

Un nerod odinioară,
Cu mîntea lui cea uşoară,
Se scoală, îşi ia magarul,
Îi pune-n spate samarul,
S-aruncă-ndată pe dînsul,
Dă cu nuiaua într-însul
Şi pleacă către pădure,
În mînă cu o săcure,
Ceva lemne se doboare,
Din copaci crăngi uscăcioare.
Pădurea din întîmplare
Se afla pe un deal mare
Şi jos în poalele sale
Spumega un rîu la vale ;
Aci el dacă se duse,
A privi pe sus să puse
La toţi copacii d-a rîndul,
Pironindu-se cu gîndul.
La toată învîrtitura
Belea ochi şi căsca gura,
Ca să vază crăngi uscate
De proprietar iertate,
Fiind verzile oprite
C-obiceiuuri legiuite.

Deci privind el spre o parte,
Văzu-n vale, nu departe,
Un copaci gros la tulpină,
Uscat pîn' la rădăcină,
Carele crăcile sale
Le pleca spre apă-n vale.
Aleargă-n grab, îl priveşte,
Se bucură şi zîmbeşte

Că i-a ajutat norocul
Să-și încarce dobitocul.

Nu știa-n grab cum să saie,
Să se urce ca să taie ;
Cum să urcă sus îndată,
Craca-ntiia fu jos dată
Pe loc p-a doua lovește
Ș-o doboară voinicește ;
Apoi se urcă la altă,
După aceea la mai-naltă,
Taie, nici una nu lasă,
Vrînd să le care acasă.

Cînd lăasă lemnul prăjină,
Se uită jos la tulpină,
Să vază grămada dată,
Cum stă la pămînt culcată.
Și uitîndu-se, săracul,
S-a închinat ca de dracul,
Văzînd că crăngile sale
Se ducea pe rîu la vale :
Că toate în el căzuse
Și de apă au fost duse.
Acuma dar ce să facă ?
Nu mai rămăsese cracă,
Trebuia acea tulpină
S-o taie din rădăcină ;
Se dă jos și să gîndește,
În tot chipul chipzuiește,
Ce fel să o nemerească,
Nu cumva iar să greșască ;
Că vrea el cu vreo pază
Copaciul spre deal să cază ;
Căci și el căuta încă
Spre prăpastia adîncă.

Dar gîndirea i-a fost scurtă,
Că nu pierdu vreme multă,
Ci pînă scobești un dinte,
Ce să faci-i veni-n minte.
Și luînd funia-ndată
Cea de la samar legată,
Mai ia căpăstru, briu scoate,
Leagă una d-alta toate,
Face o funie lungă
Mai departe să ajungă.
Apoi urcă dobitocul
Unde era mai sus locul,
Apucă funia,-nnoadă
De samaru-i despre coadă ;
D-acolo-n copaci se suie,
Vrînd pe voia-i să-l supuie,
Țapîn de vîrfu-i o leagă
Și face o faptă-ntreagă.

D-aci în grab se pogoară
Ca o pisică ușoară,
Apucă securea lată
Ș-începe să saie-ndată.
Taie, mii de ori lovește,
Stă puțin, se odihnește.
Și iar ia securea-n grabă,
Ca un ager l-a sa treabă.
Taie pînă nu mai poate,
Așchii peste așchii scoate ;
Cînd s-apropie să cază,
Aștepta spre deal să-l vază,
Dar, unde ? copaciul mare
Nu vrea să-i dea ascultare,
Ci începînd să trosnească
Și spre vale să pornească
Rîdică în zbor magarul,

Cum era cu tot samarul,
Și în vederile sale
Îl aruncă peste vale.

Iar el, privind la-nălțime
Măgaru-n zbor cu iuțime,
Căzu îndată pe vine
Și începu să se-nchine,
Zicînd : — Ce minune mare,
Din cele în lume rare !
De ce muri bietul taica
Și nu trăi draga maica,
Să vază măgar cum zboară
Ca o pasăre ușoară ?
Ieri de muream, Doamne bune,
Nu vedeam astă minune !

IARĂȘI DESPRE NEROZIE

Nerodul
Toată a lui nerozie
E de la părinți moșie.

Își pune capul cel sec
Cu-nțeleptul la întrec.

Tu stai să-l înveți de bine
Și el te-nvață pe tine.

C-o țiu de coarne se uită
Și tot strigă că e ciută.

Pe nerod la treabă-l mînă,
Dar s-aibi zburătura ¹-n mînă.

Cu nerodul cînd vorbești,
Bastonul să-ți pregătești.

Unde-s ochii-nțeleptului,
Este mîna nebunului.

Ș-în pat și c-ochii pe foc,
I se pare tot un loc.

¹ Bucată de lemn cu care se aruncă în ceva ; se folosește de obicei pentru a culege fructele din pomi.

Nerodul
Gură are de vorbit,
Și cap n-are de gîndit.
El
Strigă de la munte ca să-l auză
Și de la Dunăre va să-i răspundă
Și zice că :

Este tare de urechi,
Că n-are două perechi.

De aceea
La poarta surdului
Poți să bați orcît de mult,
Că el îți va ședeă mut.

Și
Nu-ți încerca vadul cu nerodul.

Nerodului
Zi-i tu lui orcît îți place
Că el tot ce știe face.

După proverbul vechi :
Să-i dai gură de Tîrgoviște.

Dar însă
Și măgarul citeodată
Binișor și el să poartă.

Pe măgar la nuntă cînd îl poștește,
Acolo or lemne or apă lipsește.

Nerodul cînd e-ntrebat :
„Cine e mai mare-n sat ?“
El pe loc răspunde : „Eu !
Că-ntărit cîinii mereu.“

Dar de multe ori
Să găsește cîte-o mîină
Să-l scuture de țărîină.

POVESTEA VORBII

Lupul flămînd leșinat
Nendrăznind să intre-n sat
Și vrînd să afle cumvași
De are în el vrăjmași,
— U ! mă ! — 'ntreabă prin urlat —
Cine e mai mare-n sat ?
Cîinele dulău bătrîn,
Cu botul băgat în sîn,
Îi răspunde nemișcînd :
— Eu nu știu ! nu știu ! zicînd.
El iar strigă cu urlat :
— U ! cine-i mai mare-n sat ?
Bătrînul iar nemișcînd
Răspunde : — Nu știu ! zicînd.
Iar javra, cățelul prost,
Sărînd de supt adăpost,
Începe a alerga
Și : — Eu ! eu ! eu ! a striga.
Lupul auzînd astfel,
Netemîndu-se de el,
Sare asupră-i pe loc
Și îi rupe din cojoc.
Prostul cățeluș atunci,
Mursicat¹ scăpînd din munci,
Fuge strigînd : — Aoleu !
Și : — Nu știu ! nu știu nici eu.

¹ Mușcat.

DESPRE NEROZIE IARĂȘI

Nerozia are
Cheltuială mare.
Căci nerodului
În mîna-i ce pică.
Sparge tot și strică.
Și
Umblă gură-cască,
Pînă să-ți vorbească,
Înserează
Ș-înnoptează.

Pînă să zică bou breaz,
Vine soarele l-amiaz.

Întreabă ce ai ascuns,
De vei să-ți auzi răspuns.

Din gura corbului n-auzi decît „cra !“

Șade și el între noi
Ca magarul între oi.

La orice îi sare glasul
Și rîde nebun cu ceasul.
Și încă
Face ceva nerozește

Și fluierînd îl privește.

Zicînd :

Eu îl lau și el se rade.

POVESTEA VORBII

Un chirigiu ¹ cu tocmeală,
Încoaci-încolo umblînd,
Și luni întregi primeneală
Și spălare nevăzînd,

Cum se întoarse din cale
Și la casa sa veni,
Porunci nevestii sale
A-l la și a-l premeni.

Nevasta lui mai în grabă
Căldarea la foc pînd
Și el umblînd după treabă,
De caii lui îngrijind,

Își întrebă pe nevasta :
— Puseși, dragă, ce făcuși ?
Ea îi răspunse l-aceasta :
— Da, da, bărbate, acuși !

Este caldă, mi să pare,
C-am pus-o de multicele.
— Ia-o ș-o ado mai tare,
Strigă către dînsa el.

Ea scoțînd apa afară,
El se dezbracă pe loc,
Se-nfășură, ca la țară,
Cu cămașa la mijloc,

¹ Căraș, căruțaș.

Să pleacă ș-îi poruncește
Ca să-i toarne acolea
(Precum se obicinuiește
Pe la sate să se lea).

Ea umple oala prostește,
Nencercînd apa de fel,
Ș-îi toarnă de-l opărește,
Tocma ca pe un purcel.

El, biet, cum era zăpadă,
Totdodată alergă
Și aci într-o grămadă
Capul în grab își băgă,

Și cînd îl trase afară
Părul în ea i-a rămas,
Ca cu brici tăios de pară
Într-o clipă fuse ras.

Nevasta l-acea-ntîmplare
Începu a se-nchina,
Zicînd cu mare mirare :
— Uită-te acuma, na !

Tot să stai și să-ți faci cruce
De poznașul meu bărbat,
Că prin cîte țări se duce,
Vine cu una-nvățat !

Eu îl lau și el se rade,
Cu brici fără să mai dea,
Părul lui de sine cade,
Ce avui a mai vedea ! !

DESPRE NEROZIE IARĂȘI

Negîndind nici socotind,
Se pomenește vorbind.

Că

Cine mi-a umplut izmenele ?

Și

Cine mi-a luat banul din gură ?

Tu îl pui să-ți toarne, el te-ntreabă :

Cîți se spală, toți prînzesc ?

Cum a zis unul :

Unde-l trimiț, unde-l mîi,

Umblă fără căpătîi,

Și

Umblă cătînd¹ din pom în pom,

Ca căscatul din om în om.

POVEȘTEA VORBII

Un nerod, să zic, sau prost,

Că înțelept el n-a fost,

Temîndu²-și muierea rău,

Ca un neghiob, nătărău,

Într-o zi un om văzînd,

Mergînd pe drum și căscînd,

Și nevasta-i s-a-ntîmplat

¹ Tipărit : căscînd.

² Fiind gelos.

În acel ceas d-a căscat ;
El intră în bănuiele,
Că au amîndoi tocmeli
Și d-aceea a căscat,
Prin căscat răspuns i-a dat.
Asfel necăjit el foc,
Vrînd s-o spînzure pe loc,
Făr-a zice către ea,
O funie-ndată ia
Și o cheamă după el,
Zicînd : — Ai colea nițel.
Deci împreună mergînd
Și în ogradă intrînd,
Din loc în loc o purta
Ș-un pom lesnicios căta ;
Ea gîndu-i necunoscînd,
Stînd îl întrebă, zicînd :
— Ce mă porți din pom în pom
Ca căscat din om în om ?
— Dar ce, — o întrebă el —
Căscatul umblă asfel ?
Zise ea : — Dar au nu știi ?
Geaba dar ești între vii !
El privind-o a răspuns :
— Așa, bine că mi-ai spus,
Că eu asta n-o știam
Și să te spînzur umblam.

DESPRE NEVOIAȘ ¹

Ține-mă, Doamne, încăi
Dacă vei să mai mă ai.

Nevoiașul este
Slugă oloagă
După dîrloagă ².

Sau
Loază-mbăierată ³,
Vită încălțată.

Cînd umblă prin poticele,
Parcă e luat din iele.

Te uiți la dînsul și parcă
Tot prin străchini goale calcă.

Umblă parcă treieră la mărăcini.

Cînd te uiți la el și trece,
Parcă este în chiostece ⁴.

Umblarea-i e-ncovoiată
Ca la pisică plouată.

¹ Netrebnic, răuvoitor, leneș.

² Mîrtoagă.

³ Om de nimic.

⁴ Piedică care se leagă de piciorul calului.

La o treabă cînd se scoală,
Parcă are ouă în poală.

Pîn-a se găti mireasa,
Ochii ginerelui iasă.

A visat că s-a-nghimpat
Și-umblă la picior legat.

Fata mamii
Șchiopetează mititica,
Că a călcat-o pisica !

Vorbește cu mormăitură,
Parcă are mămăligă-n gură.

Și
Parcă are orbul găinilor.

Vorbește vorba-ngînată,
Parcă-i e gura legată.

Mamă, und-ești să mă vezi,
Că și eu am tot ochi brezi ?

De ar muri moșul, să-i apuc toiagul.

Și
De ar muri tata, ca să-i iau briceagul.

De ar muri socru,
Ca să-i apuc locu.

Lă-mă, mamă, și pe mine
Și mă fă frumos ca tine.

Trimite pe nevoiaș
Să-ți slujească la cevași,
Dar pleacă și după el,

Că nu-ți face-n grab altfel.

El este

Cîine surd dus la vînat,

Cal șchiop pus la alergat.

Nevoiașul la toate

Zice că nu poate.

Că, uite,

O trag, nu vine, o-mping, nu merge.

POVESTEA VORBII

Puind pe săteni la clacă oarecare arendaș,
S-a-ntîmplat în ei să fie și un leneș, nevoiaș,
Care de-l punea la sapă, adormea în mîini cu ea,
De-i da coasa să cosească, nu știa cum să o ia,
De-i da securea să taie, înnopta pînă să dea,
Abia stînd și ardicîndu-și cioarecii carii cădea.
Văzînd, gîndi arendașul că, nevoiaș cum era,
Doar o să poată din curte niște gunoi a-l căra ;
Îl chemă, îi dete roaba, el o luă, se uită,
Ș-începu să o încarce, după cum îi arătă,
Dar văzîndu-l arendașul că-n mîini după ce o ia
O ține-n loc încărcată și stînd se uită la ea,
Începu la el să strige, ca să care mai curînd ;
Iar nevoiașul răspunse, către arendaș zicînd :
— Apoi uite, „o trag, nu vine, o-mping, nu merge“.

Atunci puind arendașul asupra-i un dorobanț,
Tot sărînd o ducea roaba, ca cînd parcă juca dant,
Zicînd : — Vezi ce ușor merge, ajutat de bățul meu ?
— Apoi — zise nevoiașul — așa, cu rău, știam eu.

DESPRE LENEȘI

Lenea e cocoană mare
Care n-are de mîncare.

Toți copacii înfrunzesc,
Dar mulți din ei nu rodesc.

Plopul e destul de mare,
Dar pe dînsul poame n-are.
 Pe nevoiașul și leneșul
Cu o funie să-i legi
Și p-amîndoi să-i îneci.

Parcă-i e gura-ncleștată
Și de ielele luată.

De lene ochii-și închide
Și buzele își deschide.

I-e lene să și vorbească,
Dar încă să mai muncească !

După cum a fost sădit,
Astfel a și răsărit.

Umblă drumurile-n rînd,
Podinile ¹ numărînd.

Toți pretutindenea sapă,
El duce cîinii la apă.

Parcă pentru-o vorbă vie, gura îi cere chirie.

Rumegă vorba ca oaia iarba.

Leneșul fuge de danț
Ca și cîinii de lanț.

De lene și de urît
Tocma supt pat s-a vîrît.

Așteaptă îmbucătura
Să i-o dea mură în gură.

Însă
Mai bine ar tot mânca
Decît ceva ar lucra.

El
Joacă danț pe mamaligă
Ș-îi ajunge cît cîștigă.
Cînd în cea după urmă

La o pomană-nghesuit,
Băut, sătul a murit.
A mâncat pînă încît
I-a venit pînă la gît.

Leneșul
Are gură-mpiedecată,
Dar taina o spune-ndată.

Și
De vei sfat la vreo treabă,
Mergi pe leneșul întreabă.

¹ Scîndurile cu care se pavau drumurile.

El
Altora le dă povață,
Dar pe sine nu se-nvață.
Leneșul zice :
Mamă, zi să vină nenea
Ca să-mi mai scuture lenea.
Sau
Ast lucru l-aș face-ndată,
Dar n-am cine să mă bată.

POVESTEA VORBII

Căldura după ce trece
Și începe vîntul rece,
Țiganul ușor în pene
Nu-și făcu bordei de lene ;
Acum vede că îi pasă
Dar lenea tot iar nu-l lasă ;
Iarna iar nedîndu-i pace,
Ia și el, un plocon face
Ș-în sat la zapciu¹ se duce,
Grăbind din somn să-l apuce ;
Cînd el în mîini cu ploconul,
Iacă ieși și coconul.
— Ce vei, țigane ?-l întreabă.
— Te rog, cocoane, d-o treabă !
Dă-mi un dorobanț, fă bine,
Ca să stea astăzi de mine,
Cum o ști să nu-mi dea pace,
Un bordei pînă mi-oî face.

Deci luînd el dorobanțul,
Jucă într-acea zi danțul,
Că, cînd începu a-l bate

¹ Funcționar polițienesc și fiscal (în vechea administrație românească).

Cu gîrbacele¹ pe spate,
Bordeiul gata îi fuse
Și în el copii-și puse,
Zicînd : — Bogdaproste, frate,
Mă cam borduși în spate,
Dar îți mulțănesc de casă,
Că acum de frig nu-mi pasă.

Dar însă
Lenea cînd este mai mică
Tot știe și ea de frică.

Dar cînd este lenea mare,
Vede arzînd pe el casa
Ș-îi e lene ca să iasă.

POVESTEA VORBII

Să zice că oareunde un împărat curios
Vrea să afle-n ce chip este omul cel mai lenevos,
Și porunci să-i adune cîtiva din ținutul său,
Însă de cei mai de frunte, ce să lenevea mai rău.
După ce dar îi găsiră și după ce i-au adus,
Tocma-n marginea cetății să șază-ntr-un loc i-a pus.
Cîtva timp așa ținindu-i, fără să facă nimic,
De la curtea-mpărătească le da bucate, mertic,
Și întrebînd împăratul cum petrec ei și ce fac,
Îi povestiră slujbașii cum că toată ziua zac,
Și cînd le dă de mîncare, o mănîncă răsturnați,
L-e lene gura să-și cașce, parcă-s niște leșinați.

De aceasta împăratul auzind, la ei s-a dus
Și de la ușe privindu-i, să dea casii foc a pus,
Ca să vază ce vor face, vor ședea tot nemișcați,
Sau, văzînd focul, îndată o să fugă toți speriați ?

¹ Bicele.

Dar văzînd că privesc focul și nu se mișcă din loc,
Puse un slujbaş să strige : — Ieșiți, că ardeți în foc !
Iar unul din ei răspunse : — Nu — ț—e — le—ne —
să — vor—bești ?
Și așa să prăpădiră, arzînd în foc, toți acești.

DESPRE BEȚIE

Popa toacă și îi cheamă
La biserică să meargă,
Ei la cârciumă aleargă.

Cu oala de dimineață
Să tămîie-n toată viață.
Și apoi
Poruncește ș-îi aduce
Atît cît nu poate duce.

Bea, pipota își îneacă,
Altul ca să nu-l întreacă.

Ieri vinu-l bătu la spete
Ș-azi iar merge să se-mbete.
Căci
El ș-îl bate, ș-îl mîngîie,
Merge iar să se tămîie.

Beat dintr-o cârciumă iese,
Intră-n alta, fiind dese.

Umblă pe drum beat
Ca cîinele turbat.
Pentru că
Omul d-ar fi cît de bun,

Vinul îl face nebun.

Omul bețiv nu știe
Ce face la beție.

Sau

El ce face la beție
Se căiește la trezie.

Însă

Beția o vindecă sapa și lopata.

Noaptea când însetoșază
Sticle și oale visează.

Se pomenește strigînd :
Mai dați cu udătura,
Că mi s-a uscat gura.

În adevăr,

Beția este ușa tuturilor răutăților.

Precum vedem că

Cine bea vin își bea punga și mintea, ba și sănătatea.

Bețivul

De mic și mare în sat
E cu deștul arătat.

Uite-l, zice,

Privește la el
Ș-îl scrie la fel.

Fluicră în bute și sugă cep.
Mustățile îi caută ¹ a oală.
A suflat în fundul oalei.
S-a afumat cu luleaua.
L-a bătut cărbunii la cap.

Picioarele nu-l mai țin
Și tot strigă : Ado vin !

¹ Tînjesc după ceva, doresc ceva.

Îl atîrnă într-o parte.

Sau

A pus mai mult de o parte.

Nu-i e destul că-i cu minte neroadă,
A luat și purceaua de coadă¹.

Dar însă

De la nebun și de la beat
Adevăru-i lesne de aflat.

Căci

Ce e-n inima treazului
Este în gura beatului.

Singur se dă de gol,
Fără să-i dea ocol.

Bețivul cînd este beat
Îi pare că-i împărat.

Cînd e plosca la mijloc,
Mare, mic e cu noroc.

Ține, fine, na și ție,
Cît p-aci să-mi dea și mie.

Satul mic și rotocol
Îi dau și curînd ocol.

Sau

Satul mic îl ajunge podvoada² des.

Dar cum zice un învățat :

La buciumul³ viții trei vlăstări cresc, unul al sănătății,
altul al veseliei și altul al turburării.

¹ S-a îmbătat.

² Transport cu carul (prestație gratuită).

³ Butucul.

De multe ori
Îți vine acru de el.
Povestea țiganului :
Acr—u—u—u, de la nașu.

Și
De roșu, roșu ! de acru, acru ! de Ploiești, Ploiești !
chef nenai ¹.

Cu un cuvânt,
Vinul face pe săraci bogați, pe ciungi cu mâini, pe
ologi cu picioare și pe orbi cu ochi.

POVESTEA VORBII

Ciungul, ologul, orbul și golanul ² ce-l purta
La o cârciumă-mpreună bind pînă a se-mbăta,
Orbul ardică paharul, fața vinului privind,
— U-iu, ce floare frumoasă ! zise, tare chiuind.
Ciungul, necăjit de vorba-i : — Ei, — zise —

mă-nnebunesc !
De unde vezi floarea tu, mă ! or vei să te pălmuiesc !
— Ci nu sta, — zise ologul — ia-l cu mâinile de păr,
Să ți-l calc eu supt picioare, să-l pisez să ți-l las măr.
Iar golanul ce sta față, văzînd că se necăjesc,
— Dați, mă ! — zise către dînșii — că ce-o fi eu
împlinesc.

În sfîrșit,
Omul se îmbată și de inimă rea și de inimă bună.

Dar
De multe ori necazul îmbată mai rău decît
orice băutură.

¹ Nu-i (țig.).

² Săracul, zdrențărosul.

Însă

Beția tinereții întrece pe a vinului.

După proverbul ce zice :

Cine umblă pe drum cu gândul acasă își pierde căciula
în târg.

De aceea,

Să fii treaz nemîncat, de-ți va zice lumea că ești beat,
mergi de te culcă.

DESPRE BEȚIE IARAȘI

Cine bea în cinste or în dator se îmbată de două ori.

Că

Una gîndește cîrciumarul și alta bețivul.

5 Cîrciumarul zice :

Băutura e unde e, mîncarea e o fudalie.

Apa nu e bună nici în cizmă.

Vinul e pentru noi, nu e pentru boi.

Cu vinul și cu somnul uită grijile omul.

Vinul e toiagul bătrînețelor și nebunia tinerețelor.

Însă

Vinul bun și nevasta frumoasă sînt două otrăvi dulci
la om.

Tu îl beai pe dînsul și el te bea pe tine.

Tu îl bagi în mațe și el iese în față.

Cît să dai ocol, tot te dă de gol.

Mergi pe cărare lină și dai drept în tină.

POVESTEA VORBII

Un ungurean¹ oarecare
Ce n-au prea avut umblare
Și nici vie nu văzuse,
Nici vrodată vin băuse,
Și văzînd odată vie,

¹ Ardelean.

Bînd și vin pîn' la beție,
 P-alt ungurean întîlnește
 Și cu el astfel vorbește :
 — Măi soațe, vazăt-ai tu ghie ?
 — Am vazăt, măi, — zise — ș-o mie.
 — No, da cum îi ? de-i vazăt, spune.
 — Da au îi, măi, vo minune ?
 — De n-ai vazăt cred pot' să-ți pară.
 — No, mă, să-ți spun cum îi dară :
 Îi albă și ste-n chișoară ¹
 Răscăcănată la soare.
 — No, minț tu, că n-ai vazăt ghine,
 Să-ți spun io, cată la mine :
 Ghia aie-i pi-un deal pusă,
 Tot cu țepi pin ea împunsă,
 Și cochile ², voinici tună ³
 Poama ei de i-o adună,
 Și supt chicioare, împarcă,
 Să-i cure zeama, o calcă.
 Apoi p-aceea zeamă dragă
 O botez ghin și o bagă
 În o scorbură întinsă,
 Cu bete ⁴ d-alun încinsă ;
 De-aci mere o boreasă ⁵,
 Ce îi zice cîrjmăreasă,
 Și chiamă ghinul pi-o boartă,
 Țînînd o cofă cu toartă,
 Și ți-l dea de-l beai cu oala.
 Mă, da-i șelău ⁶ ghinul ala !
 Că, cînd îl beai, te îmbună,

¹ Picioare.

² Copile.

³ Intră.

⁴ Cingători.

⁵ Femeie măritată.

⁶ Celău — înșelător.

Pînă banii Ț-îi adună
Și să duce, nu-i mai pasă,
Cu punga goală te lasă ;
Și să vezi cum, num-ascultă
La hiclenia-i a multă :
Io beui din el odată
O oală ghine-ndesată,
Și pîn' grăii trei cuvinte,
Mă luă un chic de minte,
Cînd plecai să meri pe cale,
Drumu oblu-m părea vale.
Că el se ținea de mine
Ș-îmi da ghes să caz pe vine,
Io dam pe poteca lină,
El mă da-n lături pîn tină.
Dac-am văz't că joc își face,
Vrui să-l ghirui, să-mi dea pace,
Dar el m-o trîntit în tină
Și mă dete pe hodină.
Cînd m-o deșteptat o tuse,
Mă uit, să vezi ce-mi făcuse !
La gura-mi se băligase,
Banii din pungă-mi luase
Și să dusesse la dracu
Și unde i-o fost lui placu.

Vinul, Țuca cui îi place n-are cu ce să se-mbrace.
Bețivul cînd trece pe punte închide ochii să nu vază
apa.

Arama omului la beție se arată.
Hoțu-nvață la hoție și bețivul la beție.
Să bei pîn' Ț-o ieși păru pîn căciulă și cămașa pîn
izmene.

Dar
Cine să ia după muscă ajunge la bălegar.

Că
Cine bea pîn' la-mbătare nume bun în lume n-are.
Și
Decît să-ți iasă nume rău, mai bine ochii din cap.
Spune-mi cu cin' te-nsoțești, ca să-ți spui eu cine ești.
Cine te vede intrînd în cîrciumă nu zice că ai intrat
să te-nchini.
Omul a intra în baie și a nu se îmbăia nu se poate.
Omul este ca oaia, lesne să ia după altul, nu judecă
nevoia.

POVESTEA VORBII

Un grec oarecare, din sate plugar,
Plecă și se duse cu al său magar
Pînă la o rudă ce-i era cumnat
Și avea șederea departe l-alt sat.
Cumnatu-său, care prea mult îl iubea,
Ș-în casa-i văzîndu-l o dată abia,
Îl priimi vesel, cum i s-a căzut,
Și seara la cină cu el a șezut,
Cu vorbe, cu glume tot s-a îndemnat,
Ș-a dat cu paharul pîn' s-a îmbătat.
Culcîndu-se astfel și dormind ceva,
A doua zi capul grozav îi urla,
Îi părea mai mare de cum era-ntîi
Ș-îl trăgea să-l puie iar pe căpătîi ;
Îl puneă, și geaba, orcum nu-i trecea,
Îl atîrna, parcă locul nu-i plăcea,
Necăjit se scoală, greața a-și scuipa,
Vrînd și dobitocul a ș-îl adăpa,
Și dacă se duse în sat la ceșmea,
Fluiera din buze, silindu-l să bea.
Dobitocul însă, dacă a băut,
Își ardică capul ș-în loc a stătut.
Deci văzînd țăranul pe al său catîr,

Că la fluierarea-i nu face hatîr
Și de îmbiere n-are nici habar,
Ca o picătură să-nghiță măcar,
Zise (clătînd capul) : — Hai, dobitoc, hai !
Tu mai multă minte decît mine ai !
De făceam aseară ca tine și eu,
Nu era să-mi fie astăzi așa greu.

Fiindcă și următoarea poveste este a rădăcinei beției,
o alăturăm aici.

Cînd a fost odată pre pămînt aleasă
Nobila Gutuie poamelor crăiasă,
Dînd oblăduire și peste legume
Celor ce se află în întinsa lume,
Tronul își pusese sus la înălțime,
Întinzîndu-și cortul în acea lățime,
Sta înconjurată ca crăiasă mare
De destule poame pînă-n depărtare ;
Iar în jos pe vale sta în șir supt coaste
Feluri de legume drept vitează oaste.
Astfel dar regina, nobila Gutuie,
Vru în rînduială tronul său să-și puie
Și după talente ce ea cunoscuse
Pe vestita Chitra ¹ cap a fi o puse ;
Rodia alese cum și pe Lămîia,
Piersica, Naramza ² pentru treapta-ntîia ;
Iar a doua treaptă rîndui pe Părul,
Cu Cireșa, Vișina ³, Zarzăra și Mărul ;
Iar pe supt aceștia Coarna și pe Pruma,
Cum și dopotrivă Nuca și Aluna ;
Cu aceștia dară împlinindu-și suma
Despre toată poama și despre leguma.
Sta din înălțime, se uita în vale,

¹ Fruct exotic, asemănător cu lămîia.

² Portocala.

³ În două silabe (scris *Vișina*).

Răspîndind la toate poruncile sale
Prin Migdalul tainic, ce îi sta la spate
Ș-îi avea credință a păzi dreptate.
Deci bubosul Strugur, ce-și avea șederea
Pe lîngă crăiasa cu apropierea,
Pîrcălab¹ să fie cînte avusese,
De această slujbă vrednic s-alesese ;
Însă el zavisnic către celelalte,
Care ocupase slujbe mai înalte,
Începu cu ură multe pîri se facă,
Socotind reginei astfel să se placă,
Și pe d-altă parte poamele sărace
Nu avea de dînsul niciodată pace :
Nu-nceta în lături tot să se întinză,
Să se mai lungească, loc să mai coprinză ;
S-atîrna de une, sugruma pe alte,
N-avea păs în sine de porunci înalte,
Bătăios, zburdalnic dintr-a sa natură,
Supăra pe toate prea fără măsură,
Îi plăcea să-și bată joc de fiecare,
Amețea o lume ca cu fermecare ;
Într-aceste ș-alte cu semeață față,
Înfoiat în haine, răsucind mustață,
Plin de nebunie, cu arțag în sine
Se ardică-ndată, la crăiasa vine
A aduce pîră despre celelalte
Ș-într-acest chip zice cu strigări înalte :

— Mă închin, stăpînă, cu supus raport,
Cum am și poruncă-n slujbă să mă port ;
Eu umblînd cu toate-n bun prieteșug,
Am aflat în ele mare vicleșug !
Multe din legume rele uneltesc,
Rînduielii bune să împrativesc ;

¹ Funcționar administrativ și fiscal.

Mai cu seamă Varza, cea-ngîmfată-n foi,
Umblă să aducă-n toate mari nevoi ;
Ceapa cea bărboasă d-altă parte iar,
Ea înlăcrămează prunci și mume chiar ;
Prazul iar, mojicul, cu obrazul tras,
Are niște fumuri de rup parcă nas ;
Cînd e Usturoiul, el și mai grozav
Turbură văzduhul cu al său nărav.
Aști protivnici dară n-au de tine păs,
Ci pre celelalte toate le apăs ;
Eu acela care am puteri de mac
Ș-amețesc simțirea ca un tiriac¹,
Ei mă veninează cu spirtosul duh,
Și pe loc m-apucă tusea cu năduh ;
Despre care astăzi veste ți-am adus,
După datorie, ca un mic supus.

Auzind crăiasa vestea cea adusă
De mustosul Strugur, sluga-i cea supusă,
Zise către dînsul : — Ai tu mărturie
Ca să stea dovadă după datorie ?
— Am, — el îi răspunse — și nu o dovadă,
Ci îți poci aduce chiar și o grămadă,
Nu persoane proaste², ci de cînte-n lume,
Și mă rog ascultă să le spui anume :
Am întîi dovadă pe Piperul care
E la fiecare prea la cînte mare ;
Am și după dînsul pe Ienibaharul,
Chimenul, Molotrul³, Cimbrul și Mararul,
Capera, Maslina, care sînt de frunte
Și întîi poftite la oaspeți și nunte ;
Pe lîngă acestea am și pe Ciuperca
Și cu preacinstita sora-i Minaterca,

¹ Un fel de leac popular, pe bază pe opiu.

² Simple, de rînd.

³ Plantă leguminoasă, cu flori albastre.

Mazărea, Năutul, cuvioasa Linte,
 Care totdeauna e la mulți în cinste ;
 Bobul, stingătorul de orce duhoare,
 Postnica Fasole, cea prea umflătoare ;
 Am și preacinstitul verdul Crastavete,
 Agreșele, cum și Coacăzele fete,
 Și ghebosul Roșcov, cel supus poruncii,
 Cu Smochina care lesne-mpacă pruncii ;
 Am și pe Curmaua cea în sîmbur tare,
 Cum și pe Castana cea cu miezul mare ;
 Am și pe Stafida, soru-mea cea mică,
 D-o fi priimită la ceva să zică ;
 De voiești, aceștia gata sînt să vie
 Ca să stea să spuie care orce știe.

Cum simți aceasta Ceapa totdeauna,
 Cum e din natură foarte veninată,
 Se-mbracă îndată, iute, cu mînie,
 Douăspre'ce haine puse de dimie ¹,
 Și cămăși atîtea albe, suptirele,
 Îmbrăcînd binișul ² roșu peste ele,
 Pieptenă și barba-și albă și bătrînă,
 Scuturînd-o bine de pămînt, țărînă,
 Pleacă necăjită-n toat-a ei putere,
 Veninînd văzduhul de cătran și fiere,
 Pe pămînt tîrîndu-și barba sa cea lată,
 Sus în deal ajunse la crăiasa-ndată,
 Cum intră de față gura își deschise
 Și cu îndrăzneală într-acest chip zise :
 — Să trăiești, stăpînă, pe înaltu-ți tron,
 Să ne fii la toate pururea patron,
 Să-nflorești ca măru-n fiecare an,
 Aibă-ți chipul vesel față ³ de șofran,

¹ Tesătură groasă, de lînă sau de bumbac.

² Manta lungă.

³ Culoarea.

Rog cu plecăciune pînă la pămînt
Multă-ți bunătate, pentru crezămînt ;
Mincinosul Strugur multe ne-a pîrît,
Că-ntr-a noastră slujbă ne-am purtat urît,
Dar aceste toate cîte le-a vorbit,
Însuși de la sine el le-a născocit.
Te încrede mie, adevăru-ți zic,
Că am barba albă, nu sînt copil mic ;
Poci să-ți fac îndată orce jurămînt,
Spre a te încrede la al meu cuvînt.

Cînd porni din gură Ceapa jurămîntul,
Zgudui îndată toată frunza vîntul,
Cît de groază multă jos se scuturară,
Paserile-n aer de prin crăci zburară.
Ascultați și ce fel fuse jurămîntul,
Carea ca un ritor¹ ș-au urmat cuvîntul :

— Jur cu dreptu-mi cuget să n-am parte eu
Într-această lume de tot neamul meu
Și să nu mă bucur ca d-acel noroi
De al meu iubitul frate Usturoi,
Cum și în osîndă să ajung să caz,
Ca să plîng de moartea socrului meu Praz ;
Să se stingă neamul cuscrului meu Hrean,
Să-l mănînce viermii viu chiar în ăst an ;
Să îngrop în viață și să tînguiesc
Fiicele-mi Rîdiche, care le iubesc ;
Cum și al meu unul ginere Ardei
Praf să se prefacă-n fiece bordei ;
Să ajung eu însumi unchiului meu Nap
Și mătușii-mi Sfecla groapa să le sap,
Nici să am în lume parte-n ochii mei

¹ Retor, orator.

De nepoții Morcovi și de Pătrunjei ;
Să se rățăcească-n lunci și prin cîmpii
Verele-mi drăguțe Broajbe¹ și Gulii,
Și să n-am iar parte de Cartoful văr
De nu spui de față dreptul adevăr ;
Și bubosul Strugur de n-o fi mințit,
Moartea mea să fie de tăios cuțit,
Cum și să mă facă-n mici bucăți pe loc
Și să mă prăjască în tigăi pe foc.
Rog dar ca să fie Strugurul adus,
Ce-a bîrfit de mine și minciuni a spus,
Voi prin judecată ca or eu, or el,
Să ni să aleagă dreptul la un fel ;
Voi aci acuma la-ntrebări să stea
Și minciuna spusă-n față să se dea.

Auzind crăiasa aste jurăminte,
Porunci Salatei, ce îi sta-nainte,
(Zic) către Marulă² și către Lăptucă,
Că aci de față legile s-aducă,
Și sobor³ s-adune-ndată prin chemare,
Frunte stînd Dovleacul cel cu capul mare,
Pepenile verde lîngă el să șază,
Și slujbași să aibă împrejur spre pază
Pe Patlagelele-n roșu îmbrăcate
Și pe cele-n vînăt, ce sînt veninate ;
Bamiile încă, Loboda și Știrul
Să se afle față, să-mplinească șirul.

Deci acestea toate cum se adunară,
Pe mustosul Strugur îl înfățișară,
Cumpăna, balanța aducînd porniră
Și pe cele spuse drept le cumpeniră.

¹ Napi.

² Varietate de lăptucă.

³ Adunare, sfat.

Astfel dar pe Strugur l-au găsit cu vină
Și că însuși numai este de pricină ;
Iar vinosul Strugur începu să plîngă
Și ceru din partea-i mărturii să strîngă,
Dar și fură-n spate-i trei ce îl iubiră
Și să-i părtineze singure veniră :
Pepenile galben, Pierseca, Caisa,
Dar nu ascultară a acestor zisa,
Ci îl osîndiră toți ca dintr-o gură,
Cum și hotărîrea dintru-ntîi făcură.
Pepenile, care părtinire puse,
Se crăpă în două, c-auzit nu fuse,
Piersica asemeni și Caisa iară
De necaz și ciudă-n loc să despicară ;
Iar Urzica care sta aci zbîrlită,
Vrînd să ias-afară iute, necăjită,
Urzică-mprejuru-i pe cîți îi atinse
Și dintr-asta mare zarvă se aprinse ;
Dar crăiasa foarte-n sine supărată
Cu urgie mare se porni îndată
Pe sirmanul Strugur prea greu să-l blesteme
Și asupra-i toate relele să cheme,
Zicînd :

— Tu-n a ta viață, ca un blestemat,
Tot de lemne-n lume să fii spînzurat,
Soare să te arză, să te bată vînt,
Și să nu-ți ajungă trupul de pămînt ;
Ochii ciori să-ți scoată ș-alte paseri mici
Și de bruma toamnei în bucăți să pici,
Și apoi în urmă prin cuțit tăios
Trupul tău să fie dat d-acolo jos,
Și să n-ai pe nimeni a se umili¹
Ca să-ți tragă clopot sau a te jeli,
Ci cu rîs, cu cîntec a te arunca,

¹ A se milostivi.

Cum și supt picioare-n danț a te călca ;
După ce dar astfel, cum zisei, te calci ¹
Și în mici fărîme dacă te prefaci,
Sîngele să-ți stoarcă, trupu-ți tescuind,
Și să-l bea voinicii veseli chiuind ;
Cu strigări și jocuri a se bucura,
Cu oalele bîndu-l, bunuri a-și ura,
Grijile să-și uite în acel minut,
Să se socotească cei mai cu avut ;
Unii iarăși limba a-și împleteci,
Iar neîndrăzneții a se-nvoinici ;
Alții iar, tăcuții, cînd îl vor gusta,
Filosofi la vorbe a se arăta ;
Alții cînd dintr-însul vor ceva sorbi,
La arțag să prinză-n certuri a vorbi ;
Alții iar să meargă pe două cărări,
Cîinilor pe drumuri dînd întăritări,
Cum și ca nebunii vîntul ocărînd,
Să se tăvălească în noroi căzînd ;
Alții iar, cei lacomi, or pe unde mîn,
- Îndărăt să-l toarne și să-l verse-n sîn ;
Alți cu nerușine a se dezbrăca
Și golași piperu²-ntr-alții a juca ;
Alții iarăși bîndu-l, dintr-al lui plecat
Să se bolnăvească și să zacă-n pat ;
Însă toți aceștia cînd se vor trezi
Sînd să se căiască în ceealaltă zi,
Să se rușineze chiar de fapta lor,
Nendrăznind să-și scoată fața la sobor.

Astfel dar blestemul fuse-n acel ceas
Care pînă astăzi îl vedem rămas.

¹ Ești călcat.

² Dans popular.

De aceea
Vinul e dat să-l bea voinicii, iar nu toți nevoiașii.
Că
Toată lumea bea vinul, dar nu-și bea mintea.

Își înoată gura în vin pînă dă dintr-însul.

Gîndește să nu mai lase în bute.

Și
Umblă cu ochii logodiți.

Pe unul îl vede ca doi.

Ci
Dacă nu ești vrednic să-l duci, nu te încărca peste
măsură.

Cum a zis țiganul :
Daca nenaî puterintă, la ce chichirezi ¹ gîlceavă ?

Iar nu
Toarnă, umple foalele,
Pînă-și udă poalele.

Și
Vede că nu mai încape
Și toarnă pînă să crape.
Ardică paharul strigînd :
Dumnezeu să-l înmulțească
Ca și pe piatră să crească.

¹ Provoci (țig.).

DESPRE MÎNCARE

Omul trăiește cu ce bagă în gură.

Pîntecele omului n-are fereastră ca să i să vază ce
a mîncat.

Pîine cu sare e gata mîncare.

Dintr-o ridiche patru feluri de mîncări se face : rasă
și nerasă, cute¹ și felii.

Cine caută gurii i să dezgolește turii.

Cine mănîncă puțin mănîncă mai de multe ori.

Cine mănîncă mult mănîncă mai de puține ori.

Omul nu trăiește să mănînce, ci mănîncă să trăiască.

De aceea

Mîncarea de dimineață lasă-o pentru seară.

Și

Lucrul de seară nu-l lăsa pentru dimineață.

Gura omului e iad, cît să-i dai, tot zice „ad”.

Astăzi să mănînci cît un bou, mîine ceri să mănînci
cît doi.

Însă

Și un nebun mănîncă nouă pîini, dar e mai nebun
cine i le dă.

Orce lucru cînd e mai puțin să pare mai cu gust.

Găina cînd să vede în grămadă, rîcăie cu picioarele.

Păduchele cînd se satură iese în frunte.

¹ Creastă (de ridiche).

Iar
Flămîndul cîdri visează și vrabia mei.
Postește robul lui Dumnezeu, dacă nu găsește tot
mereu.

Că
Cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale.
Cine are bea și mîncă, cine nu, stă și să uită.
Omul care este harnic totdeauna are praznic.
Iar nevoiașul și prostul și în ziua de Paști postul.

Că
Astăzi cînd are parale mîncă zaharicale.
Și
Cînd se caută mîine, n-are cu ce să-și ia pîine.
Azi are, satură zece, și mîine flămînd petrece.
De aceea
Gîndește de astăzi și pentru mîine.
De ai venituri mititele, mai oprește din măsele.

POVEȘTEA VORBII

În Țarigrad este un han (auzim)
Căruia turcește-i zic Sanchi-iedim,
Fiindcă acela care l-a făcut
Prea sărac fusese, cu nici un avut ;
Făr' de venit mare, cu cîștig puțin,
Își ținea viața ca toți cum ș-o țin,
Decît pe nimicuri bani nu cheltuia,
Deș-îi zicea gîndul ce vedea să ia ;
Dar cu înfrînare mai mult petrecînd,
Își stăpînea pofta, în sine zicînd :
„Pe cutare lucru atît o să dau ;
Cînd poci făr' de dînsul, pentru ce să-l îau ?
Ia să pui eu banii bine, cei de dat,
Și să zic în gîndu-mi că l-am cumpărat.“
Cînd mergea în piață și vedea vînzări,

Pometuri, duloșuri și alte mîncări,
Întreba de toate cu cît să vindea,
Și numărînd prețul ce era să dea,
Într-o altă pungă băgînd îl strîngea,
Ș-îl lăsa într-însa, nu-l mai atîngea,
Zicînd întru sine : „Iacă că luai
Și zic (sanchi-iedim ¹) ca cînd și mîncai“.
Astfel el tot strînse pînă grămădi
Ș-în Țarigrad hanul, cum am zis, clădi.

¹ Sensul expresiei turcești este dat de Pann în cuvintele imediat următoare : „ca cînd și mîncai“.

DESPRE SĂRACIE

Decît toată bogăția
E mai scumpă sărăcia,
Că pînă nu-și va da toate
Să o capete nu poate.

Sărăcia cînd ț-e-n vatră,
E ca o stană de piatră.

Sărăcia pretutindinea
Să întinde ca pecinginea.

Necăjita lui viață
Să țin-e-ntr-un fir de ață.

De sărăcie nu scapă,
N-are după ce bea apă.

De foame i să lungesc urechile.

De sărac, nici unghii n-are
La vreme de scărpinare.

N-are cer, n-are pămînt,
Șade ca într-un mormînt.

Trage neîncetat
Vetrela¹ pe uscat

E îmbrăcat ca un nap,
Din călcîie pîn' la cap
Haina lui
Mai mult ață decît față

De la cel ce e de milă
N-ai ce lua nici cu silă.

Într-un hambar gol, și șoarecile să cază,
capul o să-și spargă.

N-are casă, n-are masă.

Unde înserează, acolo doarme.

Casa săracul o are
Toată ca melcu-n spinare,
Își ia oaule și cuibul.

N-are în lume săracul
Unde-să-și plece nici capul.

S-ars, s-a stins într-un ceas,
Numai cu deștul a rămas.

L-a luat sărăcia după urmă
Ca o oaie rătăcită din turmă.

Si făină ș-aluat tot împrumut le-a luat.
Dacă moare juncul, se răpune jugul.

¹ Unii zic *trage verde pe uscat*, însă nu e bine, ci *vetrela*, care se înțelege „pînza corăbii“ (n. aut.).

Să rupe zagazul, îi stă și sfîrleazul ¹.

I-ai luat apșoara, a stătut și moara,
Îi zmulgi aripioara, d-aci nu mai zboară.

De foame se învîrtește,
Supt călcîi locul găurește.

Arzînd numai doi tăciuni,
Nu să pot face cărbuni.

Numai într-un tăciune
Nu să face mamaligă,
Nici poate ceva să frigă.

Herghelie de o iapă ciufă ²
Și braniște ³ numai de o tufă
Nu să face niciodată.

Murătură din mură nu să face.
Însă

Cînd n-are cu ce săracul,
Răbdarea îi este leacul.

Să strînge ca melcul în coaja lui.

Cînd îmbrăcat, cînd despuiat.

Cînd mîncat, cînd nemîncat.

Înghite la noduri cît pumnul
Și suferă în nas fumul.

¹ Placă metalică sau de lemn, fixată pe o axă, cu ajutorul
căreia se determină direcția vîntului

² Cu părul nețesălat.

³ Pădure.

Cum a zis un copil :
Tată ! noi n-avem pâine nici o coajă
Și cîinii umblă cu covrigi în coadă.

Găina curătură ¹ visează și vrabia mei.

Altul a zis iarăși :
Melcii îi frig pe cărbuni
Și ei cîntă ca nebuni.

Așa și săracul,
Cu necazul se hîrsește ², ca unul ce cu el crește.
Că

Arapul de n-ar vedea pe tatăl său și pe moșul său
negru, el s-ar omorî.

De aceea și săracul își cîntă singur :
Tu, foamete lungă, unde ai iernat ?
La săracu-n pungă, și mai mult supt pat.

Însă
Cei mici vor multe cum și de toate.

Dar
Sărăcia învață pe om ca să fie econom.

Sau
Dascălița sărăcie-nvață pe om meserie.

Că dacă n-ai să mănînci, muncești pînă cazi pe
brînci.

Sărăcuța lelea plătește cu pielea !

Calul rîios se scarpină de copaciul scrobos.

Ochii săracului sînt în mîinile bogatului.

Bogatul se scarpină și săracul socotește că caută să-i
dea.

¹ Ceea ce rămîne în ciur după ce se cerne grîul.

² Se deprinde.

După toată sărăcia, îl mai mănîncă și rîia.

Dacă-ți moare calul, îți vezi pe jos halul¹.

E destul de rău dacă n-ai al tău.

Un bordei să ai cît de rău, numai să fie al tău.

Te răsfăță într'al tău ca ariciu-n cuibul său.

Căci

Ajunzi în casa altuia, nu poți ședeă cum îți place.

Ajunzi la masa altuia, nu mănînci după cum Ț-e
gustul.

Ajunzi în patul altuia, nu poți dormi cum Ț-e voia.

Tot cîinele țese din iarnă, dar numai pielea lui știe.

Că

Orcît de mică piatră e mai grea într-a sa vatră.

Și

Tot cocoșul pe gunoiul său cîntă.

Din pumni streini nu te sature cînd beai apă.

Mîna altuia nu te scarpină cum îți place.

Dacă nu te sature mîncînd, dar lingînd, niciodată.

Albina vrednică însă d-orce floare face strînsă.

Dintr-o muncă cît de mică

Dacă nu curge, tot pică.

Acul este mic, dar scumpe haine coase.

¹ Condiția, starea (aici pare să însemne „avere“).

Surdul n-aude, dar le potrivește.

Tot omul
Are ochi, mâini și picioare,
Poate munci cu sudoare.

Dar
Vara cine își câștigă,
Iarna nu se încîrligă.
Săracul de ce e sărac? Că
Nu crede că e în carte.
Ci crede-n lucruri deșarte.

N-are nici ce se îmbrăce
Și șade, sărbători face.

POVESTEA VORBII

O femeie sărăcuță, c-o roche pe ea capot,
Veche, ruptă, peticoasă și cîrpită peste tot,
Mai mult ață decît față se vedea în al ei port,
De cînepă, în și lînă și de tot felul de tort.
Fiind astfel îmbrăcată, nici mai bine, nici mai prost,
S-a dus să se spovedească la un duhovnic în post,
Și mai întîi decît alte începu acest cuvînt,
Zicînd: — Cinstite părinte! Nu căci mă vezi pre-
cum sînt.

De săracă sînt săracă, dar or pe unde am fost
M-am păzit ca de otravă și n-am spurcat sfîntul
post.

Ba și în zile de dulce lăsate de Dumnezeu,
Neavînd să-mi cumpăr carne, am postit iarăși mereu.
Decît numai cîtodată cînd îmi dau oameni streini,
Și cînd prinz vreo găină venită de la vecini,
Atunci dau și eu de dulce, atunci mănînc mai pe plac,
Atunci îmi este Crăciunul, atunci Paștile îmi fac.
Dar tot, cinstite părinte, greșii o dată și eu,
Care păcat ca un ghimpe îl port în sufletul meu.

Că-ntr-o zi, mergînd în piață și prin pescării trecînd.
Îmi veni la îndemînă, și un cosăcel¹ furînd,
Uitai că e sînta luna, fiindcă nu mănînc des,
Cum mersei pe loc acasă, pornii pe gură să-ndes.
Vai ! cînd mi-am adus aminte că chiar sînta luni a

fost,
Cît m-am căit, părințele, că am spurcat sîntul post !
M-am ucis în cap cu pumnii, am băgat degetu-n gît
Și, să ierți, toată mîncarea o turnai numaidecît.
Apoi mai o săptămînă zăcui de inimă rea,
De părea că toată carnea și oasele mă durea.
Așa, cinstite părinte, păcatu-mi mărturisesc,
Și orcum știi rînduiește-mi canon să mă mîntuiesc.
De alde sărbători iarăși nu știu de le-oi fi păzit,
Sînt în iad și de acestea, d-o fi cum am auzit ;
Că este o văduviță, cu care mă-nvecinesc,
Bogată și milostivă, mai mult de la ea trăiesc.
Si nu-i fac vro slujbă mare, ci nimic să zici de vei
Mă trimite să chem numai cît-un prietin d-al ei,
Și alteori iar mă pune de departe să-ngrijesc,
Cînd va fi să vie altul, să mă repez să-i vestesc.
Apoi îmi dă mălai, pîine, bucate, rachiu și vin,
C-un cuvînt, mult bine face la cîți în casa ei vin.
Și este evlavioasă, să ferească Dumnezeu,
Nici călugăriță-n lume ca dînsa n-am văzut eu.
Că nu o văz niciodată lucru în mînă luînd,
Ci orcînd mă duc în casă-i o găsesc în pat șezînd,
Gătită, împodobită, hainele ei ochii-ți ia,
Ferice de bărbătelul ce-o avea parte de ea !
I-am zis odată : „Fetico ! fă bine a mă ierta
Să te-ntreb, pentru ce oare azi nu lucrezi dumneata ?
Or este vro sărbătoare și ții pentru vreun sfînt ?
Spune-mi, mă rog, că știi carte și toate de pre
pămînt.“

¹ Pește de apă dulce, asemănător cu plătica.

Ea îmi răspunse, zicîndu-mi : „Mamă, dacă vei să știi,
 Peste toată săptămîna găsești sărbători să ții,
 Că lumea sînt sfinții îngeri, marțea sfîntul Ioan,
 Carii și în alte zile să prăznuiesc peste an.
 Miercurea e ziua crucii, d-aceea și post mîncăm,
 Și furca fiind mai mică-nainte-i n-o ridicăm.
 Joia sînt sfinții apostoli, cum și sfîntul Nicolai,
 Vinerea e sînta Vineri, ș-o ții chiar să n-ai mălai ;
 Sîmbătă facem colivă și de răposai vedem,
 Dumineca-ncai să știe că trebuie să ședem.
 Asta e, mamă, pricina lucru-n mîini de nu iau eu,
 Că sînt prea evlavioasă și mă tem de Dumnezeu ;
 Iar tu, mamă, ești săracă și nu-ți dă mîna să ȝezi,
 Cu voie și fără voie, trebuiește să lucrezi.“
 Ș-așa, cinstite părinte, ca o săracă ce sînt,
 Nu le-am putut ținea toate tocma dup-al ei cuvînt :
 Cî alte sărbători numai, a vro cîtiva mai mari sfinți,
 Dintr-a mea copilărie, de cînd eram la părinți,
 Cum am văzut de la dînșii, le-am ținut și le-am păzit,
 Chiar și cînd n-am avut pîine, să lucrez n-am în-
 drăznit.

Vinerea n-am tors cu furca, pilipii ¹ toți i-am ținut,
 Nouă marți și răpotinii ² i-am păzit cum am putut.
 Joile pîn' la Rusalii eu nu m-am atins de fus,
 Și la circovii Marinii ³ mîna pe nimic n-am pus.
 Cum și alte ca aceste, după cum am apucat,
 Le-am prăznuit, mi-a fost frică să nu caz în vrun
 păcat ;

Căci, după ce sînt săracă, să n-ajung să mă slutesc
 Să pierz vrun ochi or vro mîna și să mă ticăloșesc ⁴ ;

¹ Sărbătoare religioasă, nerecunoscută de oficialitățile bisericii
 (se ține pe la mijlocul lui noiembrie).

² Altă sărbătoare „băbească“, ținută a treia marți după Paști.

³ *Circovi* — numele mai multor sărbători nerecunoscute de
 biserică. *Circovii Marinii* se țin între 16 și 26 iunie.

⁴ Nenorocesc.

Și cu nădejde, părinte, că doar (aceste păzind)
Voi scăpa de sărăcie, să nu umblu flămînzind,
Dar văz că și cu acestea nu poci să mă procopsesc,
Nu pricep ce o să fie, pentru ce nu izbutesc.
Așa, cinstite părinte, stau și mă mir ce să fac,
Că-n loc să-mi meargă-nainte, îmi sporește ca la rac !
Nu poci de loc să leg două, c-una mă bălăbănesc,
Mai mă rup și mă sparg încă, în loc să mă mai
cîrlesc.

— Flică ! — duhovnicul zise — în felul ce te privesc
Puteam, fără d-a-mi mai spune, acestea să le ghicesc.
Chiar portu-ți mărturisește și te arată curat
C-ai ținut sărbători multe și nimica n-ai lucrat.
În deșert dar Ț-e mirarea și în zadar te ciudești
De ce nu-ți merge-nainte și de ce nu procopsești,
Că tocma pentru aceasta, cum zici, toate îți lipsesc,
N-ai haine, n-ai pîine-n casă ș-alte nevoi te-mbulzesc.
Fiindcă atîtea zile, de sărbători ce le crezi,
Le-ai petrecut în ședere, dormind fără să lucrezi,
Care putea să-ți aducă îndestul spor și folos,
Ț-a pricinuit tot lipsă și așa trai ticălos.
Căci Dumnezeu poruncește șase zile să muncești
Ș-a șaptea zi, duminica, din lucru să contenești.
Biserica iar oprește să se ție osebit
Niște sărbători alese, ce praznice s-au numit.
Aste trebuie creștinii a le numi sărbători
Și cu evlavie bună a le păzi sînt datori,
Iar nu răpotini și pilipi să ții și să prăznuiești,
Or marți, joi, vineri și circovi, sărbătorele drăcești ;
Care le ținea norodul în vremile păgînești
Și să închina la idoli, la dumnezei elinești.
Lepădați, zic, rătăcirea, dacă credeți în Hristos,
Întoarce-vă-ți la lumină, fugiți de drumul noptos.
Lăsați credința deșartă, depărtați acest nărav,

Apucați-vă de muncă și goniți traiul trindav.
V-ați învățat tot în lene și vă place să ședeți,
Iar lipsa și sărăcia dasupra-vă n-o vedeți.
V-ați deprins în toată vremea la clopote s-ascultați
Ca să tragă în trei rînduri, din lucru să încetați.
N-a mai rămas om să moară, că clopot cum auziți,
Îndată de sărbătoare sunetul îi socotiți.
Apucă-te, zic, de muncă și nu umbla haimănind
Și ușile unei-altei înverigînd și păzind.
Tu zici că nu faci păcatul și de loc nu socotești
Că greșești deopotrivă, altei cînd îl înlesnești.
Îmi spui că ții curat postul și apoi furi la găini,
De pe la pescării pește, și-altele de la vecini.
Post curat nu să numește cînd furi și faci rău mereu,
Ci spurcat, scîrnăv cu totul și urît lui Dumnezeu.
Post zicînd nu să-nțelege numai de a nu mânca,
Ci și poruncile legii să ții a nu le călca.
Nemîncînd și făcînd rele, nu te poți tu mîntui,
În zadar numai cu postul raiul vei nădăjdui.
Postind și făcînd păcate, pe Dumnezeu nu-l împaci,
Că dracii-n veci nu mănîncă și nu se mai schimb din draci.

Ci cînd postești, fă și bine, nu amăgi, nu fura,
Nu pizmui, nu ucide, nu ocări, nu jura ;
Nu face nici tu păcatul, nici altui nu-l înlesni,
Și a băga în nevoie pe niminea nu-ndrăzni.
Nu rîvni la păcătoase, în trai mai bun de le vezi,
Ci să-ți aperi cît poți cinstea și sufletul să-ți păstrezi.
Nu cădea ca oaia-n rîpă văzînd p-altele sărînd,
Nu face ce face altul, ci îți fă cruce fugînd.
Cu al tău te mulțamește, d-al altuia nu dori,
Inima-ți de vro plăcere n-o răni cînd vei zări.
Să vorbești tot adevărul, minciuni să nu limbuțești,
Fugi de fleacuri și de vorbe nebune și nerozești.
Cinstește pe fiecare, pe nimenea nu urî,
Iartă greșalele altor, cu vorbe nu-i amări,

C-atunci postul îți ajută și atunci te mîntuiești,
Atunci poți fără-ndoială creștină să te numești.
La praznice și dumineci la biserică s-alergi,
Dacă nu te iartă¹ lucrul și-în alte zile să mergi.
În sărbători mititele, în care poți să lucrezi,
Repede-te de te-nchină și mergi de treabă să-ți vezi,
Că sfîntul nu să cinstește cu șederea, nelucrînd,
Ci cu păzirea de rele și cu bunătăți făcînd.
Sfîntul nu îți poruncește să dormi și să stai pe brînci
Cînd îți lipsește în casă și nu ai ce să mănînci.
Sfîntul nu va cuiva răul, ci va binele la toți
Și nu cere de la tine peste aceea ce poți.
Suflet curat totdeauna Dumnezeu și sfinții cer
Și orce faptă vei face, să gîndești întîi la cer.

O asemenea povată ascultînd ea și-auzînd
Și lacrimi de pocăință din ochii ei șiruind,
Cu o inimă înfrîntă și cu suflet umilit
Cînd a plecat să se ducă, într-acest chip a vorbit :
— O, cît de întunecată și rătăcită am fost !
O, cît mi-am petrecut anii și viața fără rost !...

¹ Nu-ți permite.

DESPRE NENOROCIRE

Cui i să croiește rău,
Rău îi merge tot mereu.

După ce pomul îl bate grindina,
Îl bate și omul, dîndu-i cu prăjina.

Cînd e omului să-i vie
Vreun rău fără să-l știe,
Or zăbovește
Pînă-l sosește,
Or dă fugă
Să-l ajungă.

În loc să-l scoată din undă.
În vultoare îl afundă.

Fuge de la aoleu
Și dă peste oleoleu.

A vrut să fugă de Stana
Și a dat peste Satana.

Se plîngea d-o întîmplare
Și a dat peste mai mare.
Căci

Noi unele adăstăm
Ș-altele întîmpinăm.

Plîngînd c-a rămas cu ună,
Pierdu și pe cea din mîină.

Noi într-un fel le gîndim
Și în alt fel le brodim.

Să nu mai dea rele Domnul
Cît poate suferi omul.

Dar

Cine n-a gustat amarul
Nu știe ce e zaharul.

Pe mulți cai (de cei buni încă)
Hamurile îi mănîncă.

Pîn' nu-i iei șaua din spate,
Nu vezi în ce loc îl bate.

Capul pînă nu se sparge, creierii nu sã vîd.

Cînd ești în luciul mării și tună,
Anevoie o să scapi de furtună.

Marea e plină de talazuri
Și lumea cu feluri de necazuri.

Nimenea nu sã vaietă de gras.

Dar

Se plînge și ăl de are,
Se plînge și ăl de n-are.

Căci

Totdauna desfătarea are sor pe întristarea.

Iepuroaica fată și iepurile de inimă se vaită.

Însă

Nu vaita pe sărac de traistă și de sac.

De nevoie trebuie să se învețe
Să mănince și pere pădurețe.

Că

La neplouare e bună și grindina.

Căci omul nenorocit

E învățat ca calul cu pofilul¹.

Și

E mîncat ca Alba de ham.

El

E învățat cu greutatea jugului.

Că

E ros ca ceafa boului de jug.

Și

Trage în greu cît poate.

Că nenorocirea

Îi face foc în spinare

Și el suferă-n răbdare.

Mereu

Îi dă necazul de nod.

Și

Curg belele, rabdă-n piele.

Un necaz abia îl trece

Și vin în locul lui zece.

Dar el rabdă, zicînd ca fiecare :
Asta e pe dasupră ca fuiorul popii.

Și

Nu ne ajung c-avem două,

Și ne vin și alte nouă.

Dar însă

La nenorociri săracul,

Răbdarea îi este leacul.

Că

Răbdarea e totdeauna

La orcine cea mai bună.

¹ Curea a hamului, care trece pe sub coada calului.

POVESTEA CÎNTECULUI

P-a virtuților livește trebuie în căpătîi
Pomul cel scump al răbdării să se afle mai întîi,
Și dacă din întîmplare natura nu-l va sădi,
Trebuie oricum să facă cineva a-l presădi,
Și să îngrijască bine ca să prinză rădăcini,
Nu cumva să se usuce de ceva-n contră pricini ;
Ș-apoi vîrfurile-nalte să le taie nencetat,
Ca să se înrămureze și să fie mai plecat ;
Cum și vine¹ să întinză l-adîncime în pămînt,
Ca-nu cumva să-l doboare vro furtună sau vrun vînt
Care și în timpul iernii să nu poată degera,
Deși toat-a lui verdeață să v-atuncea scutura ;
Mai vîrtos că nici nu trebui l-așa timp a se mîndri,
Ci-n frumoasa primavară cînd va-nfrunzi și-înflori,
Și în liniștita vară, vesel stînd și rămuros,
Își va da cu belșug rodul cel prea dulce și gustos.

¹ Aici cu sensul de „rădăcini”.

DESPRE LUCRARE

Celui cu meserii multe

Casa-i este fără curte.

Căci

Doi pepeni într-o mină nu poți ținea niciodată.

Nici

Nu poate omul să șază cu curul în două luntrii.

Ci

Ține-te numai de una, nu sări din una-ntr-altă.

Că

Decît multe și tot rele, mai bine una și bună.

Multe știe, multe croiește

Și nici una nu isprăvește.

Totdauna

Croitorul umblă cu haina descusută.

Și

Cizmarul umblă cu cizmele sparte.

Însă nu știe că

Popa cu opinci încălțat

De puțini e ascultat.

Zicînd :

De la un calic nu afli nimic.

Că

Ochii înțeleptului văd mai departe.

Pentru că totdeauna
Lumînarea se aprinde pentru cei ce văd, nu pentru
cei orbi.

Omul să uită în faţă
Şi îţi judecă viaţa.

Cum a zis oarecine :
Nu ştie bărbatul, pe cît ştie satul.

Că
Nimenea nu întreabă de casa frumosului,
Ci de casa vrednicului.

Vrednicia omului să cunoaşte după port.

Că
Dacă des sărbători faci,
Nu o să aibi ce să-mbraci.

Deci dar,
Munca e blagoslovită,
Cînd te ții de ea, ai pită.

Omul
Cel înțelept își gătește
Încă pîn' nu flămînzește.

Să luăm pildă că
Furnica își strînge hrană
De cu vară pentru iarnă.

Și
Șoarecelui nu-i lipsește,
Că din vreme-și grămădește.

Iar
Greierele în vremea agoniseliî cîntă
Și iarna cere să se împrumute.

Așa și omul nevoiaș :
Vara-ntins la umbră doarme
Și iarna moare de foame.

Cînd fiertură în oală,
Și cînd mamăligă goală.

Sau
Cînd florile rodului,
Cînd frunzele pomului.
Pentru că
Cine şade, coada-i cade, cine mişcă, el tot pişcă.
Şi
La tinereţe cine nu lucrează la bătrîneţe rîiază ¹.
De aceea zice un înţelept :
Arvunează din vreme pe fericita muncă.
Şi
Scoală-te de dimineaţă şi te culcă mai tîrziu.
Şi
Cine pleacă de dimineaţă departe ajunge.
Pentru că
Un ceas al dimineţii plăteşte cît trei după prînz.
Şi
De multe ori nu aduce anul ce aduce ceasul.
Că
De unde nu gîndeşti, d-acolo sare iepurele.

Toate sînt la vremea lor ;
Iar nu
Lasă-ţi lucrul ş-îţi ia mukul.
Pentru că
Vorba lungă e sărăcia omului.
Şi
Cine vorbeşte, lucrul nu-i sporeşte,
Iar cine tace mai multă treabă face.
Nu fii
Bun de gură şi rău de lucru.
Că
Numai cu vorba nu se face ciorba.

¹ Capătă rîie.

Și
Dă din mâini dacă vrei să ieși la liman.
Mereu
Lucrează pe mult și pe puțin.
Că
Mai bine ceva decît nimic.

POVESTEA VORBII

Doi țărani cînd vrură la lucru să plece,
Nevestele-n casă pînă a-i petrece
I-au sfătuit ce fel și cum să urmeze ¹,
Cum să se tocmească și cum să lucreze.
Una zise : — Frate, vezi de ține minte
Și un-a muierii din zece cuvinte ;
Eu nu îți zic alta decît să știi cum că,
După cum ești mare și vrednic de muncă,
Cînd te tocmești, cere să-ți dea plată bună,
Nu lua în grabă pe nimic arvună,
Să-ți pierzi surda vremea și zilele tale
Și să vii acasă fără de parale.
Iar cealaltă zise : — Bărbate, ascultă,
Lucrează pe plată puțină și multă,
Cum ți se întîmplă, nu după plăcere,
Decît să pierzi vremea degeaba-n ședere.
Deci dar ei plecară amîndoi dodată,
Țiind fiecare sfătuirea dată.
În oraș intrară lucru să găsească,
Veniră ș-îndată oameni să-i tocmească.
Cel cu plată mare nu vru jos să lase,
Nevasta acasă cum îl învățase.
Ăstalalt se duse, lucră, luă plată,
A doua zi iară la alții fu gată,
A treia zi încă n-o pierdu degeabă,
În scurt, totdeauna se afla cu treabă.

¹ Să procedeze, să se poarte.

Iar cellalt tovaroș stînd în așteptare,
Ca să se tocmească tot pe plată mare,
Mai multa lui vreme era petrecută
Făr' de nici un lucru ș-în deșert pierdută.
Ce lua-n trei zile dintr-o săptămînă,
Da pe d-ale gurii odihnind p-o rînă...

„Ascultă din zece vorbe și una a muierii.“

Dar

„Sfatul muierii muierilor folosește.“

Deci el cu șederea din zi pînă-n seară,
Se învață leneș prin munca cea rară.
Într-aceste vine o văduvă-n piață
Și văzîndu-i trupul și viteaza față
Zise întru sine : „Ce om voinic mare !
Ăsta crez că-n lucru cît trei puteri are.“
Ș-îndată cît cere îi dă să nu-l scape,
Îl duce la vie ș-îl pune să sape.
Ea, ca o femeie văduvă săracă,
Să dete doparte bucate să-i facă,
Cugetul zicîndu-i că, plata ca plata,
Pe om întărește la muncă bucată ;
Deși n-am tocmeală să-i dau de mîncare,
Dar văzînd să-ndeamnă mai mult la lucrare.
Stînd însă într-aceast-a ei gîndire bună,
Ascultă și vede că sapa nu sună,
Aleargă la dînsul : — Ce șezi ? îl întreabă.
— Odihnesc, — răspunse — nu șez eu degeabă.
Se scoală-naintea-i, începe, lucrează,
Și ea iar se duce mîncarea să vază.
Cum îl lasă însă, stătu totodată,
Sirmana femeie s-a-ntors iar îndată.
Începu să-l certe, zicîndu-i : ce șade,
Că ea îi plătește după cum se cade.
El iar înaintea-i începe să sape,

Ea pleacă la oală să-i ducă să crape ;
Dar cînd se întoarse cu strachina-n mînă,
Îl găsi la umbră culcat pe o rînă.
— Ce faci ? îl întreabă. El : — Stau după muncă.
— Na, scoal' de mănîncă ş-apoi iar te culcă ;
Că pe trupu-ţi mare te-am ales pe tine,
Gîndind să-mi iau bine ş-au fost vai de mine !

„Iată omul dară leneş cum să-nvaţă,
Şi de a sa minte şi de rea povaţă.“

Deci cînd trece vara şi lucru-ncetează,
Plec şi ei acasă, copiii să-şi vază.
Cel cu plata scumpă duse punga goală,
Trist, galben la faţă şi slab ca de boală,
Iar cellalt umpluse de sfanţi¹ chimiraşul
Şi se duse vesel ca trandafiraşul.

De aceea zice un înţelept :
Foamea să uită la poarta omului muncitor şi nu
îndrăzneşte să intre.

Iar cel leneş
Pînă să încalţă, soarele să-nalţă, şi pînă să găteşte,
soarele sfîrşeşte.

De aceea,
În casa trîndavului e sărăcie lucie.
Cînd malai are, sare n-are, cînd sare are, malai n-are.
Rămîne în sapă de lemn şi în casă fără piemn².
Lenea face pe bogatul a i se urî,
Şi pe săracul în nevoie a se tîrî.
Într-un papuc ş-o opincă, lipa-lipa, nea Stănică.
Toată vara cu cojoc şi iarna cu curul la foc.
Se încălzeşte la faţă,
Iar spatele îi îngheaţă.
Trăieşte viaţă cîrpită cu aţă.

¹ Monedă (austriacă) de 20 de creiţari.

² Făină de grîu care se adaugă la mămăligă.

Pică, pară, pică ; dac-ai pica, eu te-oi mânca, iar
de nu, acolo ei şedea.

Umblă cu capu între urechi, cascade-gură, pierde-vară.
Răsare unde nu-l sameni.

Unde sînt doi, cu el trei.

Încîrduit cu terchea-berchea, trei lei perechea.

Şi

Sărăcia de el să țină ca pulberea după cîine.

Umblă pe drumuri tăind cîinilor frunză.

Casa-i e în trei pereţi şi cu uşa pîn pod.

Sărăcia îi roade urechile.

Umblă gol ca un pistol.

Se-mbracă numai pe dinlăuntru.

POVESTEA VORBII

Unul avea o nevestă,
Leneşe de tot şi proastă
Atît, încît pîn' la guşe
Se tăvălea prin cenuşe.
Haină nu avea, nici treanţă,
Decît o cămaşe zdreanţă,
Ruptă de tot, prăpădită,
În mii de locuri găurită,
Nu să mai ţinea pe dînsa,
I să vedea tot printr-însa.
Bărbatul ei ca ea iară
Umbla capiu¹ pînă-n seară,
Mai mult şedea pe o rînă
Decît lucra-n săptămînă,
Căta tot muncă uşoară,
Numai pentr-o pîinişoară.
Nu-i plăcea trupul să-şi frîngă,
Să lucreze şi să strîngă.

¹ Zăpăcit, năuc.

Amîndoi să potrivise
Și la toate să unise,
Cîți îi vedea-n astă stare
Zicea de ei fiecare :
„Ș-a găsit hîrbul capacul, tigva dopul și lelea
bărbatul.”
„N-a spart Dumnezeu două case.”

Deci ăst bărbat biet pe sine
Vedea, nu să vedea bine,
Dar văzînd nevasta-și goală,
Fără preș¹ și fără poală,
I să părea cu rușine,
Deși ea nu simțea bine,
Și cu-ngrijirile sale
Strîngînd un leu de parale,
Zise ai sale neveste :
— Dragă, o zicală este :
„Bogatul mînîncă cînd voiește și săracul cînd găsește.”
„Paștile săracului este cînd îmbracă cămașe nouă
și cînd are pe masă ouă.”

Și tu azi dar te gătește,
Te spală, te curățește,
Că merg să-ți cumpăr cămașe,
Ca să lepezi ale fașe.
Deci dar ieșind el din poartă,
Ca să se ducă la boltă²,
Întîlni în drum pe nașul
Ș-îi ceru la el salașul³.
Finul acum ce să zică,
Punga-i era ușurică,
De cămașe se lipsește

¹ Fotă.

² Prăvălie.

³ Găzduire.

Și de masă târguiește.
Găsește o găscă grasă,
O ia și pleacă acasă,
Cu nașii săi împreună,
Săltînd de părere bună.
Copilul său, cum îl vede,
La mumă-sa se repede
Și de departe o cheamă,
Strigînd vesel : — Mamă ! mamă !
Tata aduce pe nașa !
Tata cu nașul și nașa !
Ei îi suflă-n urechi vîntul
Și îi să păru cuvîntul :
„Tata aduce cămașa“
Sau cum zice pruncul : „mașa“.
Și de bucurie mare,
Pierzîndu-și cumpătul, sare,
Numaidecît se despoaie
De treanța ei cea cu soaie,
Ș-aruncînd-o-n foc rămase,
Muma ei cum o fătase.
Și așa ca o păpușe
Iese îndată la ușe,
Să-l adaste să sosească,
Cămașa să-și priimească.
Dar cînd în loc de cămașe
Vede găscă, naș și nașe,
Aleargă lipan¹ s-adune,
Rupe, împrejur își pune,
Și tocma ca paparuda
Viind își priimi ruda.
Apucă găscă mai tare,
Ca s-o facă vro mîncare.
Și pînă ea să gătească,

¹ Plantă cu frunze late și cu flori galbene.

Nașu-ncepu să vorbească,
Zicînd : — Rea a fost, nevastă,
Sărăcia-n lumea astă !
Despuiata cum aude
Întreabă-ndată pe rude :
— Unde ați văzut-o oare ?
Or astăzi în tîrgul mare ? !

Cui i-e frică să se-nsoare,
Să-și ia o nesimțitoare
Ca și această neroadă,
Și nu-i va mai cere modă.

DESPRE SĂRACUL MÎNDRU

Umblă pe drum cu alai
Ș-acasă n-are malai.

Parcă îl scot banii afară din casă.

Pe uliță Chiriță
Ș-acasă chisăliță ¹.

După ce are chelie,
Mai are și fudulie.

S-a văzut cu niște bale la gură
Și le socotește că sînt untură.

După ce nici n-are de cercei urechi,
Umblă să-și cumpere și două perechi,

Nu-i ajunge nas că n-are,
Mai e și cu curul mare.

Se încearcă la zbor
Ca puii de cocor.

Ca cocoșul se rotește,
'Ntre găini cînd se privește.

¹ Zeamă de știr sau de lobodă, acrită cu fructe necoapte ;
desemnează aici un lucru fără valoare.

Se umflă în sprîncene,
Ca curcanul în pene.

Se răsfată-n haine lungi,
Ca un ban în două pungi.

N-are pe sine nădragi
Și își cumpără desagi.

Capra

De rîie coada îi pică
Și ea tot sus o ridică.

Și sărac și nesupus,
Umblă cu nasul pe sus.

Dar sărăcia îl întreabă :

— Capră rîioasă, unde ai plecat ? — La oraș.

— Poți merge și mai departe, de te-oi lăsa.

Nu te uita că-i e cămașa albă, că poate în credet este
stăpîn pe dînsa.

Bună e mîneca lungă,
Dar pînza nu va s-ajungă.

Mielul după ce e slab are și coadă lată.

S-a înfoiat ca varza și s-a-ngîmfat ca barza.

Și

Sare ca capra neagră din cloțan¹ în cloțan să meargă.

Săracul mîndru

Să uită la ceilalți ca la niște muște.

Pînă-ți ia cineva musca de la nas.

¹ Stîncă, colț de stîncă.

Îl întrebi :
— De ce-ți curg mucii ? — De iarnă. — Lasă că te știu
și d-asta-vară.

Ca păunul se mîndrește.

Și
Tot cu laude trăiește.

Dar
Lauda de sine pute,
Ca vinul rău din bute.

Căci
Mai credincioși ochii decît urechile.

Pentru că
Alta e a auzi și alta e a vedea.

Cum a zis una :
Nu crede, bărbate, ce vezi cu ochii,
Ci crede ce-ți spui eu.

Săracul mîndru zice :
Nu sînt numai cu deștu-n gură, ci cu mîna toată.

El este :
Se laudă oala că va sparge căldarea.

Și
Potrivește ¹ mirosul trandafirului cu putoarea porcului.

— Corbule, cum îți sînt puii ? — Frumoși, pe cît
merge, înnegresc.

Găina cînd va oua
Aude o mahala.

Prepețița se ține că e cu coadă,
Și ea îi e numai pîn' la noadă.

Așa e și săracul mîndru :
Plată dă la om anume
Ca să-l laude în lume.

¹ Compară.

Un june-ntr-o vreme rugă pe oarecine
 Pețitor să meargă-n satele vecine,
 La o fată care el tot o văzuse
 Și în inimă dragă cu foc îi căzuse.
 Pețitorul, care era iarăși june,
 Priimi să facă acea repejune,
 Dar gîndi în sine : „De-oi vedea că-mi place
 Vorba pentru mine mai bine voi face.”
 Acest însă-l roagă și face tocmeală
 Că-i dă ce va cere pentru osteneală,
 Numai orcum știe mijlociri să facă,
 Prin laude multe și el ei să-i placă.
 Să zică că este june prea de treabă
 Și are de toate, de orce întrebă :
 Car, boi, vite multe și holdele sale,
 Pe lîngă acestea, are și parale.
 Dar ca să se-ncrează ce o să-i răspundă,
 Să-nvoi să meargă și să se ascundă
 La spatele casii, tocma-n ferestruie,
 Și-acolo s-asculte cele ce-o să spuie.
 Deci ei împreună mergînd cam pe seară,
 Și de casa fetii cînd s-apropiară,
 Pețitoru-ndată în casă se duse,
 Iar junele merse,-n fereastră se puse.
 Așa pețitorul începu să spuie
 La părinții fetii, cereri să propuie ;
 Spuse pentru june că este cu stare,
 Cu două guri însă, și șoptind, și tare,
 Cînd vorbea de bine striga să auză
 Și cînd spunea rele abia mișca buză.

Tare :
 „Uite e un june de treabă, cuminte.“¹
 Încet :
 „E un neghiob mare și om fără cinste.“²
 Tare :
 „El bețiv nu este, vin, rachiu nu-i place.“
 Încet :
 „Bea de se turtește și cocă se face.“
 Tare :
 „Are boi, vaci, vite, băătura plină.“
 Încet :
 „Ba n-are sirmanul macar o găină.“
 Tare :
 „E chiabur, se scaldă-n averile sale.“
 Încet :
 „Ba l-a păzit sfântul, n-are cinci parale.“
 Tare :
 „În cît despre haine portu-i e dovadă.“
 Încet :
 „Ce este pe dînsul aceea ș-în ladă.“
 Tare :
 „Ar fi pentru fată cea mai bună soartă.“
 Încet :
 „Ba-n mormînt de vie o băgați ca moartă.“
 Tare :
 „Un ginere astfel nu-l pierdeți din mînă.“
 Încet :
 „Mai bine-n fetie să moară bătrînă.“
 Tare :
 „Chiar să nu vrea fata, să o dați cu sila.“
 Încet :
 „Vă deschideți ochii, nu-necați copila.“

¹ De cîte ori lăuda, s-arăta pe sine, bătîndu-și pieptul (n. aut.).

² Cînd defăima, arăta cu degetul către fereastră (n. aut.).

Aşa peşitoru,-n loc să mijlocească,
Îşi făcu lui târgul, pe el să-l voiască.
Şi junele, care cu plată îl puse,
Îşi pierdu dorinţa prin relele spuse.
Cînd iese afară şi să întâlneşte :
— Ai văzut — îi zise — ce fel să peşteşte ?
— Da, — el îi răspunse— fără îndoială,
Ț-aş mulţami foarte pentru osteneală,
Dacă-n vorba-ţi tare arătai spre mine
Şi dacă în şoptă arătai spre tine.
Cunosc că peşitul nu ţi se va trece,
Că ai scos din gură cînd cald şi cînd rece,
C-acel care suflă să se încălzească
Ş-apoi iarăşi suflă caldul să recească.
Îmi pare rău, însă l-această pricină
Nu strici tu, ci singur chiar eu sînt de vină
C-am trimis pe corbul ca Noe strămoşul,
Şi am făcut tocma cum făcu cocoşul
Cînd mîna pe vulpe în partea vecină,
Mergînd să-i peţească dorita găină,
Ş-îi arată însuşi, fără ea să ştie,
Unde să-şi găsească de mîncare şie.
Dar la aşa treabă d-acum înainte
Prin a ta urmare mă învăţai minte.
Lupul îşi găteşte singur de mîncare
Şi d-aceea ceafa mai groasă o are.

L-a lăudat de l-a procopsit.
A făcut şi Vişa grîu din călcîie pîn' la glezne.

L-a lăudat de i-a pus coarne.

L-a făcut ca pe dracu.

L-a făcut cu moţ.

A ştiut să-l potrivească.

L-a potrivit cumsăcade.

Îi tăie iapa de la gard.

I-a suflat în lumînare.

L-a legat ca pe un dobitoc la gard.

Îi luă turta după spuză.

A dat burduful cu brînză cu tot pe seama cîmelui.

Și
Praful nu s-a ales de dînsul.

S-a luat cu amîndouă mîinile de păr.

S-a săturat soacra de poamă acră.

Și acum,
Dă-ți, băiete, pînteni și-ți bate iapa cu călcîiu.

Și zi :
Nici n-avut popa porci, nici nu trebuie să aibă.

Că
Și coada securii face rău pădurii.

Limba taie ca foarfecile.

Iar
Buzele cele mute vorbesc pe tăcute.

Unul cască și-altul înghite.

De omul rău să fugi mîncînd pămîntul.

Că
Parcă îi șoptește dracu la ureche.

Și d-aceea zice :
În șoptă trebuie să fie și vro diavolie.

Dar însă
Cine defaimă pe altul înaintea ta, el și pe tine o să te
defaime înaintea altuia.

Că
Din gura omului bun vorba de rău nu iese niciodată.

Își pune lacăt la gură.

Iar care
În față te cinstește și în dos te vorbește.

Își găsește moașe să-l moșască.

Că e o vorbă :
Nu face, să nu ți să facă.

Și când o pate, începe să-i zică :
Și asta e cercel la ureche.

Sau
Oi ținea-o ș-asta minte.

Mi-a făcut-o cât de bună.

A dat Nan de gavan ¹.

Și
S-a găsit cine să-i taie din obricariță ².

De aceea
Nu face nici un lucru după care să fii dator a-ți cere
iertăciune.

Și
Fii la orce în fereală,
Nu da loc de bănuială.

Dacă-ți zice cineva :
— Unul în dos te-a-njurat. — În lipsa mea putea
să mă și bată.

¹ Strachină. Expresia înseamnă „a pățit-o, s-a săturat”.

² Porție, rație.

Cît o vrea lumea să-ți strige,
Tu să nu fii cum îți zice.

Că

În urma dijmărilor ¹ multe bîrfesc babele.

Și ei

Își caută de treabă.

Și

Își vede de sărăcie.

Știind că

Cerul limpede tresnete nu aduce.

Și

Nu-și mai pune mintea cu nebunul.

Că

E mai bine cu binele decît cu răul.

Mai vîrtos că

De nebun și de muieră rea fiecă înțelept fuge.

Și

Nu să înnoadă la ceartă ca moșicul.

¹ Slujbaş care încasa dijma.

DESPRE ÎNVĂȚĂTURA

Poartă condei la ureche

Ca să-i zicem logofete ¹.

Și când îl iei de scurt zice :

Sînt logofăt să te-nvăț

Cu cuțit să scrii pe băț.

Că

Este tînăr ș-o mai crește,

D-o trăi, să procopsește ².

În adevăr,

Nu e nici o îndoială,

Are semn de procopseală.

Dar

S-o procopsi când mi-o crește

Păr în palmă ș-între dește.

Căci ce folos ?

Răsur frumos înflorit

Ș-între spini a răsărit.

Și

Știe ce e în carte : slove negre pe hîrtie albă.

Că

Îți citește ca în palmă.

Și

Numai pe dește

¹ Secretar, grefier.

² Învăță.

Orce-ți socotește.
Îndată zice :
Una este una, două fac mai multe.
Sau :
Una și cu una fac două.
Sau :
Tu știi una, două, eu știu pîn' la noauă.
Și
Pe cît poate, pîinea-și scoate.
Însă
Tot învățăm cît trăim
Și neînvățați murim.
Că,
Trăind omul, cînd și cînd
Află ce nu-i dă prin gînd.
Zicînd :
De multe-n lume am dat
Și tot nu m-am învățat.
De aceea
Cîte cuvinte le zici, le vinzi,
Și cîte tu le auzi, le prinzi.
Cum zice un filosof :
Picioarele-ți să roază pragurile învățaților.
Că
Școala face pe-omul om
Ș-altoiul pe pomul pom.

POVESTEA VORBII

— Ascultă, mamă Marghioală, — zise fata către ea,
Ce începuse la școală de curînd leții să ia —
Ce sînt aste borcănele și-acele clondire mari ?
Ce ai de vînzare-n ele, de stau ca la cîrciumari ?
— Frumusețe, maiculiță, — răspunse baba cu haz —
De care și tu, guriță, o să-ți cumperi de obraz ;

Vezi tu asta alifie și acel clondir lucios,
Cei mai urîte stafie îi dă aer drăgăstos.
Copilița cea isteată de vorba babii rîzînd,
Cu un glas plin de dulceață o-ntrebă iarăși, zicînd :
— Dacă dar poți chipul face din urît plăcut, frumos,
Și din smolit a-l prefăce alb, rumen și luminos,
Poți buze largi, destrămate să schimbi, vrînd să te
apuci,

Și nasuri lungi, borcănate la măsură să aduci ?
Poți unui chip oarecare, slăt, de natură greșit,
Să-i dai o dreaptă formare și să-l schimbi desăvîrșit ?
Poți un trup gros c-osebire, crescut trunchi mai mult
în lat,

Să-l aduci la semuire și să-l faci mai delicat ?
În sfîrșit, unui cap mare și lipsit, sec, vreun fel,
Poți să-i dai vreo schimbare or să bagi creieri în el ?
Zise baba : — Copiliță, vorbele ți le-nțeleg,
Dar nici macar ferimiță să fac d-aste nu mă leg.
Eu știu numai de la fețe zbîrciturile să trag,
Să dau rumeneli, albețe, și încolo nu mă bag.
Îi zise copila iară : — După cele ce-mi spui dar,
Drept îți zic, rău să nu-ți pară, că toate-ți sînt în
zadar !

Dacă chipul ș-alte toate unui tînăr sau bătrîn
Ca să le schimbi nu să poate, ci tot precum sînt rămîn,
Surda¹ ostenești tu, babă, cu ale tale albeli,
În deșert sînt și degeaba foițe și rumeneli !
Ce folos cu măiestrie un perete-l vei spoi,
Dacă nu e din mistrie neted cum va trebui ?
În zadar pierde tîmplarul lustru-n lemn nebărdit,
Că măcar să-i dea cu carul tot este nerenduit.
Asemenea și nevasta or fata nu va putea
Cu meșteșugirea asta între frumoase să stea.

¹ Degeaba.

Nu poate, zic, să se placă numai cu chipul frumos
 Și pe cineva să-l facă s-o iubească mai virtuos,
 Ci dacă ea din natură n-are de frumseți talent¹,
 S-aibă-ncă învățătură și lăudat sentiment.
 Școala, mamă, pe om face să se numească frumos,
 Ea pe urît îl prefăce ca să fie drăgăstos ;
 Și ascultă o poveste ce-n școală azi mi s-a spus,
 Care și leția-mi este și s-o-nvăț de rost m-am pus.
 Au fost trei fete odată care pe rînd s-au născut
 Și d-a lor mumă și tată pe voia-le s-au crescut.
 Două atît de frumoase că ar fi fost să credea,
 Încît era drăgăstoase la toți de cîți se vedea² ;
 Iar a treia prea urîtă : trup strîmb și chip slut avînd,
 Necăjită ș-amărită trăia în casă șezînd ;
 Căci la vrun bal cîtetrele părinții cînd le scotea,
 Numai cele frumușele valsul, jocul învîrtea.
 Ele era de minune, pe ele toți le iubea,
 Pe urîta nici un june n-o vedea nici nu-i vorbea,
 Ci sta-n seamă nebăgată într-un colț a se uita
 Și cu simțirea-ntristată întru sine a ofta ;
 Dar unde e urîciune și chip slutit, neplăcut,
 Mai multă înțelepciune firea să dea s-a văzut.
 Așa și această fată, prea înțeleaptă fiind
 Și cu bună judecată, socotînd și chipzuînd,
 Ceru să-i facă părinții partea ce i să cădea
 Și împotriva voinții să nu-i facă, ci să-i dea,
 Zicînd că cu a ei parte are a se ritera³,
 Să trăiască într-o parte, fără a-i mai supăra.
 Ei, știindu-o cuminte, bucuros s-a-nduplecat
 Și dup-ale ei cuvinte, numărînd, partea i-a dat.
 Deci cu a sa zestrișoară profesori buni ea luînd,
 S-a tras la o moșioară, precum pusese în gînd.
 Și acolo, într-o parte, îndată s-a apucat

¹ Dar al naturii.

² Erau văzute.

³ Greșit pentru *retira* „a se retrage“ (din fr. *retirer*).

Să învețe limbi și carte, musică și orce alt.
La care ea, cu silință urmînd, toate le-a pîșit
Și avuta sa dorință în scurt timp luă sfîrșit.
Apoi după ce se roade¹ c-o grămadă de științi,
Pe profesorii-și sloboade și se-ntoarce la părinți.
Carii în astfel văzînd-o în brațul lor o au strîns,
Și pe grumazi sărutînd-o de bucurie au plîns.
Auzind vecinii-ndată și dorind a o vedea,
Seara fuseră toți gata pentru dînsa bal să dea.
Mergînd iară cîtetrele la casa ce le-au poftit,
Toți, lăsînd pe frumusele, la dînsa s-au grămădit,
Iar cînd îi și auziră vorba și dulcele glas,
Cu gurile în uimire căscînd la ea au rămas.
Îi da toți laude sume, de ea nu să sătura,
Cea mai frumoasă din lume li să părea că era.
Astfel, mamă, să preface chipul urît în frumos,
Școala pe om om îl face și să fie dragăstos.
Că d-ar fi fata născută cît de frumoasă macar
Și n-o fi bine crescută, toate-i sînt într-un zadar.
Degeaba va purta nume unuia chip lăudat,
Dacă nu va ști în lume să trateze un bărbat.
Ce folos că-ntîi e dragă, cînd să cunună ș-o ia,
Ș-în urmă în iad îl bagă cu scîrbele ce-i dă ea.
Cu încetul îl recește ca fierul ars cînd îl scot
Și dragostea îi descrește pîn-o urăște de tot;
Și atunci acea frumoasă, ce ca un soare-i părea,
I să face-ntunecoasă, urîță și cea mai rea.
Neputînd să se-nțeleagă, în veac nu se mai împac,
Ajung judecăți să tragă, de basnu-n lume să fac.
Acestea mica școlară zicîndu-le către ea,
Se duse la școală iară, altă leție să ia.²

¹ Învață, se cioplește.

² Aici se încheie prima broșură a *Poveștii vorbii*.

DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ

Ce înveți la tinerețe, aceea știi la bătrînețe.
Omul în copilărie lesne-nvață orice fie.
Meșteșugul la om e brătară de aur.
Nici un meșteșug nu e rău, ci oamenii sînt răi.
Cine învață la tinerețe se odihnește la bătrînețe.
Calul bătrîn nu se învață în buiestru.
Cine știe carte are patru ochi.

Dar

Orce cu bătaie de cap să dobîndește,
Pe drumuri nu să găsește.
Procopseala ¹ nu să cumpără cu bani, ci să cîștigă cu
ani.

Banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce banii.
Omul cît trăiește învață și tot moare neînvățat.
Nimenea nu poate să zică : acum le știu toate.

De aceea

La orice treabă, pe Stan pășitul întreabă.

Că

Cine întreabă nu greșește.
Orbul cu întrebarea a nemerit Brăila.

Dar

Nu cere de la prost învăț și de la bătrîn băț.

¹ Învățătura.

Că

Orb pe orb povătuind, cad amîndoi în groapă.
Orbul își caută acul în aria cu paiele și surdul îl
povătuiește unde sună.
Nu cine trăiește mult știe multe, ci cine umblă mult
știe multe.
Mult trăiești, multe auzi ; mult umbli, multe vezi ;
Mult trăiești, multe pătimești ; multe greșești, multe-n-
veți.

Iar'

Găina care clocește niciodată nu e grasă.

Dar și

Piatra care se rostogolește din loc în loc nu prinde
mușchi.

Toată musca nu face miere.

Toate străchinile nu sînt pentru ciorbă.

Procopseala nu e cîrpă să o mototolești și să o bagi
în sîn.

Că

Unde nu e cap, vai de picioare.

A lipsit de acasă nuaouă ani și s-a întors cu doi bani.

S-a dîs bou și s-a-ntors magar.

Căci

Omul sfîntește locul, iar nu locul pe om.

Toată lumea este școală.

Și

Vremea învață pe aceia ce n-au dascăl.

Adică :

Nevoia învață pe om și nuiaua pe copil.

Ursul nu joacă de voie, ci de nevoie.

De aceea

Pisica rîzgăiată nu prinde șoareci niciodată.

Și

Copilul nepedepsit rămîne neprocopsit.

Copilul rîzgăiat rămîne neînvățat.

POVESTEA VORBII

Un împărat oarecare neavînd nici un fecior
Și fiind la întristare că n-are moștenitor,
Prin rugăciuni și postire Dumnezeu l-au ascultat
Și după a lui dorire cu un prunc l-a mîngăiat ;
Care cu dragoste mare din ceasul ce s-a născut
Părinții în răsfățare și în rîzgăieli l-a crescut.
Atît de mult împăratul asupra lui tremura,
Cît strășnici¹ tot palatul, nu cumva a-l supăra.
Așa-l lasă pîn' la mare să crească tot în desfrău²,
Pentru orce rea purtare nimeni nu-l ținea de rău.
Și cînd el era-ntr-o parte și alta purtat pe sus,
Ca să învețe și carte un dascăl i s-au adus,
Poruncindu-i să-l învețe cu mîngăieri și cu joc,
Să-i vorbească cu blîndețe, să nu-l supere de loc,
Să nu-l silească vrodată or să-l certe-n vreun fel,
Or să-ndrăznească să-l bată, c-apoi va fi vai de el.
Așadar aceste toate urmate-ntocma a fost,
Din care un copil poate lesne a rămînea prost.
Cîțiva ani dacă trecură, împăratul a cerut
Să vadă ce-nvățătură copilul său a trecut.
Și aducîndu-l de față începu a-l întreba,
Cu mîngîieri, cu dulceață, ca să citească ceva.
El începu : — Alfa, vita, gama, delta, omicron,
Capa, iota, sigma, tita, pi, mi, ni, xi, ipsilon.³
— Bravo ! — zise împăratul — num-atît ai învățat ?
— Apoi, — răspunse băiatul — celelalte le-am uitat.
Împăratu-ngrijat foarte de al său iubit fecior,
Că-i rămîne după moarte un prea prost moștenitor,
Pe ministrii săi în grabă îi adună pentru el,
Cere sfat și îi întreabă să-l învețe-n vreun fel
Ce să facă, din ce parte s-aducă vrîun iscusit.

¹ Dădu dispoziții severe.

² Lipsă de supraveghere, indulgență excesivă.

³ Numele unor litere ale alfabetului grecesc.

Ca să-l poată-nvăța carte cu vrun metod osebit.
 I-a zis ministrii : — 'mpărate, e un filosof aici,
 Cu științi prea minunate la orice vei sta să-i zici ;
 El ne-a învățat la carte pe copiii noștri toți,
 Și am vrea să avem parte de el și pentru nepoți ;
 Pe dînsul, de vei, îl cheamă să-i vezi duhul cel înalt
 Și dă-i copilul în seamă fără să mai cauți alt.
 Acest sfat dar ascultîndu-l, împăratul a trimis
 Și pe filosof chemîndu-l de față așa i-a zis :
 — Am auzit pentru tine că ești om prea iscusit
 Și toți te vorbesc de bine, toți zic că ești procopsit ;
 D-aceea cu rîvnă mare te chem și te rog și eu
 Cu asemenea urmare¹ să-nveți și pe fiul meu ;
 Și văzînd că-ți pui silința mai curînd a izbuti,
 Pe cît îmi va fi putința, și eu îți voi răsplăti.
 — Preaslăvite împărate, — filosoful i-a răspuns —
 Toate sînt adevărate cîte de mine v-au spus,
 Dar acum sînt bătrîn foarte, nu mai sînt tînăr c-atunci,
 M-am apropiat de moarte, nu mai am gust să-nvăț
 prunci,
 M-am dat acum pe odihnă, voi să trăiesc liniștit,
 Să-mi petrec viața-n tihnă, că destul am obosit ;
 Fug de zgomot, de nepace, singurătatea iubesc,
 Slugă chiar să am nu-mi place, ca să nu mă necăjesc ;
 Dar ca să nu calc cuvîntul și hatîru²-mpărătesc,
 Voiesc, de va vrea și Sfîntul, pe cît poci să vă slujesc.
 Trimiteți-l dar la mine, rog să nu fiu strămutat,
 Că precum v-am spus, nu-mi vine să vi-l învăț la
 palat.

Împăratul zise : — Bine, fie și așa cum zici,
 Să urmeze și la tine, dacă nu te-mpaci aici ;
 Dar însă îți dau de știre nu cumva să-l necăjești,
 Să-l bați, să-i dai dojenire, or la el să te răstești,

¹ Procedeu, fel de a face ceva.

² Favoarea.

Ci voi cu economie ¹ învățătură să-i dai,
 Toat-a ta filosofie cu bine să i-o predai.
 După ce-mpăratul zise către filosof astfel,
 A doua zi își trimise și pe fiul său la el.
 Cum veni, îi dete carte, pe un scăunaș îl cinsti,
 Și îl puse la o parte, poruncindu-i a citi.
 Nu apucă să-i arate, ș-îndată s-a pomenit
 Că câțiva inși din cetate spre vederea-i au venit ;
 După ce ceva vorbiră, filosoful a voit
 Ca cu ceia ce veniră să puie de gustărit
 (Că pe atunci, cum să vede, cafea nu obicinuia, ,
 După cum astăzi să crede că n-ar putea fără ea) ;
 Și neavînd să-i slujască vreun fecior sau argat,
 Puse ca să-i posluască ² feciorul de împărat ;
 Îl îndreptă pe fereastră, dîndu-i în mînă un ban,
 Zicîndu-i : — Na, ține asta și mergi colea la băcan
 Să-ți dea mezelicuri, pîine și o carafă de vin,
 Cusurul mi-l va da mîine, du-te și mai curînd vin'.
 Deci după ce le aduse masă, tacîmuri a pus,
 Stolnic ³, paharnic le fuse, pînă mai către apus,
 Că ei dacă s-apucară de vorbă și de lung sfat,
 De sluga lor își uitară că slujește nemîncat.
 Și auzindu-l că plînge la spatele lor de post,
 Îi zise : — Vino de strînge ș-învață să nu fii prost ;
 Apoi mergi și tu acasă să mănînci și să prînzești,
 Dar să nu spui că la masă te-am pus să ne posluzești.
 Și dimineată te scoală, ziua pîn' nu s-o-nălța,
 Să vii mai curînd la școală s-avem vreme d-a-nvăța.
 Plecînd copilul se duse cu plînsete, cu văitat,
 Și pe rînd mume-sii spuse cum l-a întrebuițat.
 Muma-sa mîinile-și frînge, spusele lui ascultînd,
 Merge la-mpăratul, plînge, bocindu-se și strigînd :
 — Vai de mine, împărate, alt dascăl n-ai mai găsit,

¹ Chibzuială, moderație.

² Slujească.

³ Slujbaș care servește la masă.

De l-ai dat să-nvețe carte la un nebun și lipsit ¹ ?
 Filosofu-n grab să vie, împăratul l-a chemat,
 Și l-a-ntrebat cu mînie de ce astfel s-a purtat.
 — Împărate, știut fie — răspunse cel învățat —
 Că azi din filosofie o lecție i-am predat ;
 De aceea fiți în pace, lăsați să-l învăț cum știu,
 Dacă voiți și vă place să aveți înțelept fiu.
 Se domoli împăratul și îi zise : — Negreșit,
 D-aceea-ți dedei băiatul, ca să-l faci desăvîrșit.
 Se făcu zahar amarul cu cele ce s-a mai zis,
 Și a doua zi școlarul la școală fu iar trimis.
 Filosoful priimindu-l iarăși d-a citi l-a pus
 Și în casă încuindu-l la trebile lui s-a dus.
 Prea mare fiind orașul, abia s-a-ntors înserat
 Și găsi pe coconașul plîngînd acasă-ncuiat.
 — Ai, mergi de mănîncă pîine — îi zise — și prost
 nu fii
 Și aibi în grije ca mîine de dimineată să vii.
 Se duse iarăși băiatul plîngînd ca-ntîi, cum am zis,
 Aude și împăratul că l-ar fi ținut închis,
 Se necăjește și cheamă pe filosoful pe loc,
 Îl întreabă să dea seamă de ce-și bate de el joc.
 El răspunse : — Să nu fie vrodată eu joc să-mi bat,
 Ci azi din filosofie iar o lecție i-am dat ;
 Și împărăția-voastră nu mă socotiți nerod,
 Că filosofia noastră are osebit metod.
 Se gîndește împăratul, ciudate lucruri îi par,
 Și zise către băiatul să meargă la școală iar.
 A treia zi viind iară feciorul de împărat,
 L-a luat și pînă seara după sine l-a purtat ;
 Pe unde avea să meargă, sta în loc și-l întreba :
 — Știi tu asta piață largă cum să numește, au ba ?
 Cînd îi tăcea la-ntrebare, zicea : — Nu fii dobitoc,
 Asta e piața cutare, asta e cutare loc.

¹ Prost.

Mai mergînd întreba : — Ştii tu cum se cheamă acest pod ?
Cînd răspundea că nu ştie, îi zicea : — Nu fii nerod,
Asta e podul cutare, asta e cutare han.
Colea şade un domn mare, iar dincoaci cutare ban ¹.
Acestea zicînd intrară într-un loc care i-a spus
Şi pe copilul la scară ca să-l aştepte l-a pus.
Unde filosoful iară să şază a trebuit,
Şi tocma cam către seară ca să plece a ieşit ;
Bietul şcolar, vai de dînsul, flămînd în frig aşteptînd,
Îl găsi îngînînd plînsul, tremurînd şi suspinînd.
După ce merse acasă, porunci către şcolar,
Zicînd : — Mergi şi tu la masă, dar vezi mîine să
vii iar.

Cum se duse iar băiatul, plîngînd mume-sii a spus,
Auzind şi împăratul, a trimis şi l-a adus.
Îl întrebă ca să-i spuie de ce l-a purtat astfel.
El răspunse : — Alta nu e, decît lecţii pentru el.
— Nu-ţi poci lecţia pricepe, — împăratul îi rosti —
Eu ştiu că omul începe întîi de la a citi.
— Şi aceasta o să fie, — înţeleptul a răspuns —
Dar la o filosofie cititul nu e d-ajuns.
Am să-i predau şi moralul cînd l-oi pune la citit
Şi întîi materialul adunăm pentru vorbit.
Se muie iar împăratul cu cîte el i le-a zis
Ş-a patra zi pe băiatul la şcoală iar l-a trimis.
Deci cum sosi el la şcoală, dascălul ia o nua
Şi îi dă pe pielea goală vreo cîteva cu ea,
Zicînd : — Mai spui altă dată p-acasă cîte fac eu ?
Mai superi mumă şi tată şi să voieşti răul meu ?
Aceste şi alte dară zicînd cîte i-a plăcut,
I-a dat drumul către seară să se ducă şi bătut.
Pîn-aci toate ca toate, împăratul le-a iertat,

¹ Cel mai mare rang de boierie în Ţara Românească. Pann amestecă elementele orientale cu cele autohtone.

Acum să vedem ce poate mintea unui învățat !
 Că cum auzi-mpăratul de cele ce s-au urmat,
 Că i-a și bătut băiatul, cu totul s-a turburat,
 Și nici vru-n față să-i vie filosoful cel pîrît,
 Ci porunci-n pușcărie să-l bage numaidecît,
 Ca a' doua zi să-l piarză judecîndu-l cu divan,
 Să-l spînzure și să-l arză¹ ca pe un vrăjmaș tiran.
 Așa a doua zi dară împăratul poruncind,
 Ministrii se adunară ca să-l judece voind ;
 Deci întrebă împăratul, uitîndu-se rău la el,
 Zicînd : — Spune, căci² băiatul mi l-ai pedepsit astfel?
 — Preaslăvite împărate, aste filosofii sînt,
 Și că sînt adevărate ascultați al meu cuvînt.
 — Ce fel de filosofie, că tu chiar cum a venit
 L-ai pus paharnic să-ți fie și stolnic de tîrguit ?
 — Împărate, așa este, eu nu o tăgăduiesc,
 Dar i le-am făcut aceste vrînd ca să-l înțeleptesc,
 Adică : cînd va ajunge mîine-poimîine-mpărat,
 Masa să nu îndelunge, sezînd la chef nengrijat ;
 Iar supușii pe d-o parte flămînzi împrejur să stea
 Ș-alții pe d-altă parte împărăția să-i ia.
 — Bine, bine, așa fie, — împăratul iar i-a zis —
 A doua zi, spune-mi mie, de ce l-ai ținut închis ?
 — Ș-asta e filosofie, leția proastă nu-mi e,
 Cînd va fi-mpărat să știe și închisoarea cum e,
 Iar nu pentr-un fir de ață or d-altceva vinovat,
 Să-l ție pe toată viața în pușcărie băgat.
 — Și aceasta așa fie, — împăratul a urmat —
 De ce ca p-o slugă ție a treia zi l-ai purtat ?
 — Ș-aceasta e filosofie, căci prin oraș l-am purtat
 Și poduri ș-alte să știe i-am spus și i-am arătat,
 Iar nu dacă să va face mîine-poimîine-mpărat

¹ În ediția a doua se citește *piarză*, fără sens. Corectarea s-a făcut după prima ediție.

² De ce.

De orcare cum îi place să fie de nas purtat.
 — Bine, bine, ş-asta lasă, — împăratul zise iar —
 Într-atît de mult nu-mi pasă, fie cum zici, n-am habar ;
 În sfîrşit dar spune-mi mie de ce pricină să-l baţi ?
 — Ş-asta e filosofie ce trebuie la-mpăraţi,
 Ca nu cum îi este vrerea pe vinovaţi a-i munci,
 Să ştie ce e durerea, puţine a porunci,
 Iar nu ca la jucărele să strige : daţi şi iar daţi,
 Că „cinci sute de nuiete lesne în spate la alţi“.
 — Lasă ş-asta la o parte, — împăratul iar a zis —
 Dar n-o să-l înveţi la carte, prin urmare şi la scris ?
 — Anevoie, împărate, că prea mult e rîzgăiat,
 El de vorbă nu se bate, ţine ce a apucat ;
 Dea cerul să aveţi parte de fiul-vă cel iubit,
 Dar eu mai lesne-nvăţ carte pe un urs nenărvit.
 Se turbură împăratul auzind acest cuvînt
 Şi răcni-ncît tot palatul s-a clătît pîn' la pămînt,
 Zicînd : — Auziţi necinste ! Vedeţi în rîs cum mă ia ?
 Să cade aşa cuvinte să zică-naintea mea ?
 Să-ntoarce către el iară şi îi dă acest răspuns :
 — De vreme ce tu zici dară că mai lesne-nveţi un urs,
 Să înveţi, iar de nu, moarte, aceasta îţi hotăresc !
 Zise el : — Bucuros foarte, v-am spus că eu priimesc ;
 Daţi-mi un urs, dar nu mare, ci să fie mititel,
 Ş-în trei luni cu-ncredinţare vă dau examen cu el.
 După ce aceasta zise, împăratul hotărît
 Pentr-un ursuleţ trimise ş-au adus numaidecît ;
 Cu soroc, cu legătură deteră pe dobitoc
 La a cărţii-nvăţătură, şi-el îl priimi pe loc.
 Acasă dacă îl duse, cumpără piei de cizmar
 Şi să facă carte puse pentru nuoul său şcolar.
 Făcînd aceasta, aduce, bagă fleici prin foi de rînd
 Ş-îi dă ursului să-mbuce foaie cu foaie-ntorcînd.
 Ursul, cum e din natură, fleica cînd vrea să o ia,
 Ca, cînd ar citi din gură căuta şi mormăia.
 Mîncarea lui totdauna din acea carte fiind,

Nici nu împlinise luna ș-îl vedăai mereu citind.
Orcînd flămînzea, de voie cartea în mînă luînd,
Prefira foaie cu foaie și mormăia, fleici cătînd.
Așadar viind sorocul ursul examen să dea,
Se rîndui ziua, locul, și toți adunați ședea.
Iată și dascălul dară cu școlarul său cel mic,
Cărui trei zile de vară nu îi dedese mertic ¹
Și din acea adunare la nimeni nu se uita,
Decît la orce mișcare la dascălul său căta.
Împăratul cu mirare la ursuleț tot privind
Aștepta cu nerăbdare ca să-l vază și citind.
Și pravila-mpărătească avînd pe masă aci,
Ca să-l puie să citească dascălului porunci.
Ursul pravila cum vede, că e cea cu fleici gîndind,
Ca un flămînd se repede, o ia-n mîini nezăbovind,
O deschide și apucă să mormăiască în loc,
Negăsind nimic de bucă ², întoarce foi într-alt loc.
Stă, mormăiește în carte, nu găsește iar mertic,
Întoarce ș-în altă parte, și iar nimic și nimic.
Răsuna de rîs palatul d-acest școlar curios
Și îi zise împăratul : — Îl vază, citește frumos,
Dar nu putem înțelege zisele lui nicidecum,
În ce limbă ș-în ce lege ne citește el acum ?
— În limba lui, împărate, — zise dascălul grăind —
Cum scrie aci curate le tălmăcește citind.
Atunci zîmbind împăratul necazul ș-a răsipit
Și iertînd pe vinovatul cu daruri l-a slobozit.

Care va să zică :

Mult mai lesne se învață un dobitoc simțitor,
Decît să ia de povață un neînțelegător.

¹ Porție, rație.

² Demîncare, de-ale gurii.

După proverbul turcesc :
Annaiana bir sivrisinec sazâr.
Annamaiana daul, zurna azâr.

Adică :

Celuia ce înțelege țîțaru-i e trîmbițar,
Iar c lui ce nu-nțelege, tobe, surle-s în zadar.

DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ IARĂȘI

Orce fel de meserie
Nu e rău omul să știe.

Și

Meșteșugul vreme cere,
Nu să-nvață din vedere.

Iar la alte,

Pe tot omul în viață
Patimile îl învață.

De aceea mulți zic :
De multe în lume am dat
Și tot nu m-am învățat.

Dar

Cine a mâncat papară
Știe dulce-i or amară.

Iar cel ce

Lapte fiert l-a opărit,
Suflă ș-în cel covăsit.

Că

Cît să-ți ascuți glasul gurii,
N-ai ce să-i mai faci naturii.

Cum a zis una :

Știam să cos eu odată,
Cînd eram la mama fată,
Că mama acu-mpungea
Și mîna mea îl trăgea.

'Alt prost a zis iară :
Asta moș Ion o știe,
Pe el să-l chemăm să vie,
C-a fost o dată la mori
Și în târg de două ori.

Dar nu trebuie să rîdem, că
Dumnezeu cum i-a plăcut
Și buni și rău a făcut.

Olarii dintr-un pămînt,
Ce tot un fel îl frămînt,
Fac și ulcior și alt vas,
Tot un fel pe roată tras.

Să nu rîzi de oameni sluți,
De orbi, de șchiopi și de muți,
Ci cînd vezi așa calici,
„Doamne ferește“ să zici.

În sfîrșit,
La orce învățătură,
Nu grăbi peste măsură.

Că
Cu vreme și cu încetul
Să face tare oțetul.

Precum e o vorbă :
Lucrul bun care îți place,
Nu-ntrebi în cît timp să face,

POVESTEA VORBII

Odată-n Constantinopoli un tînăr vîrstnic, voinic,
Vrînd un meșteșug să-nvețe, s-a și băgat ucenic
La un meșter de liulele, a pus soroc, s-a tocmit
În trei ani să-l scoată calfă, învățat desăvîrșit.
Deci puindu-l să lucreze, pămîntul a frămînta,

Liulele-n tipar să puie, și la cîte-i arăta,
În două-trei luni de zile, învățînd, orce făcea,
Decît nu îi arătase și în ce chip se cocea ;
Tînărul, văzînd că poate întru toate a lucra,
Începu să se gîndească ș-în căință a intra,
Și înșelat să se ție că în trei ani s-a băgat,
Că el în prea scurtă vreme meșteșugul l-a-nvățat,
Dar ca să se-ncredințeze mai bine-n părerea sa,
Ar fi vrut și să le coacă, dar stăpînul nu-l lăsa ;
Așa păzi-ntr-o zi vreme¹, cînd era stăpînul dus,
Și vro cîteva liulele să coacă-n coptor a pus.
Dar cînd se uită și vede că toate s-au fost crăpat,
Neștiind ce e pricina tot s-a gîndit, s-a mirat,
Se mai încercă să coacă încă vreo șapte-opt
Și cunoscî c-alt nu este, ci meșteșugul în copt.
Ce să facă ? Neștiind el, se împacă d-acest gînd,
Și cu munca, cu răbdarea, anul cel dintîi trecînd,
A păzit într-o zi vreme ș-a zis stăpînului său :
— Jupîne, să-ți spui o vorbă, dar nu voi să-ți pară
rău :

Iacă s-a împlinit anul de cînd slujesc ucenic
Și încă să coc liulele nu mi-ai arătat nimic.
— Fătul meu ! — stăpînul zise — doi ani sînt pîn'
la soroc
Și cînd va rămînea unul, Ț-oi arăta cum se coc.
Ucenicul iar începe a lucra ca un supus,
Și stăpînul iar le coace p-ascuns, cum am zis mai sus.
Al doilea an plinește, și ucenicul văzînd
Că gînd n-are să-i arate, îi vorbi iarăși, zicînd :
— Jupîne, doi ani trecură, mai am un pîn' la soroc,
Arată-mi încai acum cum trebuie să le coc !
— Fătul meu ! — el îi răspunse — n-o să rămîi
nenvățat,

¹ Așteptă momentul potrivit, pîndi ocazia.

L-a mea purtare de grije să fii bine-ncredințat,
Cînd vor rămînea acuma șase luni pîn' la soroc,
Să-mi aduci atunci aminte să-ți arăt și cum să coc.
Șezînd încă ucenicul, cele șase luni trecînd,
Și găsind cu prilej vreme aminte i-au și adus,
Zicîndu-i : — Jupîne, iacă șase luni mai am să șez,
Doi ani jumătate tocma trecură de cînd lucrez,
Și nu știu pînă acuma liulelele cum se coc,
Care, precum mi să pare, o să mă lași dobitoc.
— Fătul meu ! — stăpînul zise — lasă, grija o am eu,
Nu rămîi prost, cum îți pare, cînd ești ucenic al meu,
Ci vezi să-mi aduci aminte la trei luni pîn' la soroc,
Ș-îți voi arăta atuncea liulelele cum se coc.
Bietul ucenic acuma ședea și se tot gîndea
Că în așa scurtă vreme ce știință o să-i dea ;
Astfel slujind trei luni încă : — Jupîne, — îi zise iar —
Trei luni am pîn' la calfie, învață-mă acum dar.
— Fătul meu ! — el îi răspunse — crez că tu te
îndoiești,

Și d-aceea tot într-una ca să-ți arăt te grăbești,
Dar pe cîntea mea te-ncrede c-o să te-nvăț negreșit
Cînd va rămînea o lună pîn' la sorocul numit.
Slujind el două luni încă și o lună rămîind
Și iar ca și pîn-acuma vreme cu prilej găsind,
Îi zise : — Jupîne, iacă, nu mai ai acum cuvînt,
Pîn' la sorocul meu numai o lună de zile sînt.
— Acuma — el îi răspunse — tot mai ai să te supui,
Cînd va fi o săptămînă până la soroc să-mi spui.
Peste trei săptămîni iarăși ucenicul său veni
Ș-îi zise : o săptămînă are pîn-i s-o-implini.
Iar stăpînul său îi zise : — Chiar în ziua de soroc
Să vii să-mi aduci aminte să dăm coptorului foc,
Și atunci șezînd cu tine o să-ți arăt negreșit,
Ca-ntr-această meserie să te faci desăvîrșit.
Răbdă ucenicul iarăși, o zi pînă a rămas,
Ș-îi zise : — Jupîne, iacă, mi-e sorocu-ntr-acest ceas.

— Prea bine, — el îi răspunse — hai dar, lîngă mine
șezi

Și să faci și tu întocma după cum cu ochii vezi.
Astfel cu dînsu-mpreună la coptor cum se afla,
Începu-n liulea-nlăuntru pe două părți a sufla,
Și suflîndu-o îndată o băga și în coptor,
De rînd una după alta, făcînd astfel tutulor ;
Și le scotea sănătoase, fără a crăpa cumva,
Care văzînd ucenicul începu a-l întreba,
Zicîndu-i : — Bine, jupîne, numai pentru un suflat
Am slujit eu trei ani ție și tot mereu Ț-am lucrat ?
— Așa, fătul meu ! — el zise — a sufla, puf ! nu e
greu,

Dar astfel mă învățară, astfel te învăț și eu ;
La orcare meserie e cîte un secret mic,
Care cine nu-l învață, lucrul lui e de nimic ;
Mulți, numai văzînd cu ochii la un meșteșug lucrînd,
Nu să supun să-l învețe, în părerea lor zicînd :
„Asta este lucru lesne, în scurt timp l-am învățat,
De ce să slujesc cu anii, să muncesc ca un argat ?“
Dar la asemenea oameni, ce să fac singuri dibaci,
Nu le dau nume de meșteri, ci le zic proști și cîrpaci :
Că lucru lor totdeauna este ca de ucenic,
Și prin urmare și prețul e decît la toți mai mic.

DESPRE VIRTUTE (FAPTA BUNĂ)

Fă bine, și-l aruncă-n drum.

Că

A face bine e totdeauna mai bine decît a face rău.

Binele, zic, nu să face
Numai la cine îți place,
Ci binele este bine
Să-l faci la fieștecine.

Chiar și

La cel ce te dușmănește,
Tu cu bine-i răsplătește.

Că

De te latră vreun cîine,
Astupă-i gura cu pîine.

Știind că

Orce la voile tale
Cu răul nu-l scoți la cale.

Iar

Binele pe om îl scapă
Cu vreme de foc și apă.

Dar vei zice :

Să ne luăm după lume.

Și

Ce o face lumea să facem și noi.

Însă

Ce avem cu lumea ? Lumea ca lumea, și noi ca noi

Alții dacă ș-o scoate ochii, și noi nu o să scoatem.
Alții de o da în gîrlă, și noi nu o să ne-necăm.
Fiecare ce face, pentru el este.
Cum își va așterne, așa va dormi.
Cum își va găti, așa va prînzi.
Nu trebuie să imităm decît p-acei ce-i vedem făcînd
bine.

Că

Setosul bea apă din orce lac
Mulți zic că
Răul cu rău să gonește

Și

Fă-i rău, că te pomenește.

Dar

Cît e cerul departe de la pămînt.

Atîta n-are

Asemănare.

Pentru că

Omul la rău aleargă cu armăsarul și la bine merge
cu carul.

Răul lesne îl face omul, dar binele anevoie.

Și

Cu vreme toate să fac bune.

Numai

Vremea ce a trecut nu se mai întoarce.

Dar

Binele ce-l faci la oarecine

Ți-l întoarce vremea care vine.

Vei auzi numai :

Vine binele ca albinele.

Și apoi

Bine, bine peste bine,
Cînd vine e tot mai bine.

Că

Cine face bine, bine găsește,

Cine face rău, rău-l însoțește.

Însă

Totdauna fapta bună

Este tutulor cunună.

Căci

Fapta bună în viață

La norocire înalță.

Și

Faptele bune în lume

Îți las nemuritor nume.

POVESTEA VORBII

Bogăția, Desfătarea, Virtutea și Sănătatea
Disputându-se-ntre ele simplu, că cui a da-ntîietatea,
Descriind și una ș-alta bunul său și fericirea
Ce din parte-și totdauna varsă către omenirea,
Și mîndrită fiecare își găsea șieși dreptate,
Că în adevăr ea este, și cerea întîietate.
Într-această a lor luptă în cuvinte nepătrunse
Ardicîndu-se Virtutea către dîsele răspunse :
— De voiți cu mulțămire dreptul să se înțeleagă,
Aideți la zei și la oameni, lor să cerem să aleagă,
Și a căruia problemă ¹ li să va părea mai bună,
Ei să-i dăm ast măr de aur și a premiei cunună.
Și alegerea aceasta mai perfectă a se face
Va fi timpul d-adunantă luptelor olimbiace.
Sfătuirea dar Virtuții s-a părut prea de minune,
Fiecare sperînd mărul, bunul cum își va expune.
Deci cînd fu-n Olimb ² mulțime de popoare adunate,
Alergară fiecare ca să ceară-ntîietate.

¹ Sensul pe care îl dă Pann cuvîntului e greu de precizat ;
pare să însemne „cauză” sau „însușire”.

² Confuzie, destul de frecventă, între muntele Olimp și orașul
Olimpia, sediul olimpiadelor.

Ș-începu-ntîi Bogăția să exprime într-aceste
Că nemărginitul bine numai ea în lume este,
Pentru că e dătătoare de orșice fericire,
Desmierdării și a Famei¹ și orcării norocire ;
Fără dînsa orșicine pre pămînt să tirănește²,
Ticălos³ viază⁴-n lume și cumplit se chinuiește ;
— Mărul dar de aur mie — le zice — mi să cuvine,
De să caută rezonul⁵ și dreptatea de să ține.
Alergă-n loc Desfătarea și răspunse-n grab cu stimă
Că-n nedrept va Bogăția să ia numele de primă :
— Căci pre dînsa fiecare, duple cum și știți
prea bine,

O trimite prin tot locul să mă caute pre mine ;
Eu dar în comunitate sînt dorința cea cendrală
Și că-mi este ea servicea⁶ nu e nici o îndoială.
Pre pămînt viețuitorii ce bun-simt numai cu tine ?
Alt decît amărîciune gust cîndva ei făr' de mine ?
Fericirea omenirei nu stă în multă avere,
Ci în ceea ce desmiardă sufletele în plăcere ;
De n-aș mici eu în oameni durerile cele rele,
N-ar mai suferi cu anii a răbda necazuri grele.
Unde însă eu m-apropii, izgonesc ticăloșia,
Depărtez durerea-ndată și aduc voioșia ;
Eu sînt dar tot bunu-n lume îndeobște la orcare,
Eu sînt dulcea mîngîiere celui mic și celui mare ;
Prin urmare dar și mărul alta să-l ia nu să poate,
Căci eu covîrșesc cu bunul pre acestelalte toate.
Cu asemenea cuvinte începu și Sănătatea
Că prin ale lor probleme n-au drept să ia-ntîietatea.
Pentru că nici Bogăția, nici Desfătarea, cum spune,

¹ Faimei, gloriei.

² Suferă, se chinuiește.

³ Nenorocit.

⁴ Trăiește.

⁵ Rațiunea.

⁶ Slujitoarea (sensul e nesigur).

Nu pot cu nemărginire s-aibă toate cele bune :
 — Că de n-aş fi eu în oameni, ar fi toţi cu neputinţă,
 N-ar da folos Bogăţia, nici ar fi de trebuinţă,
 Şi nici Desfătarea poate să stea pre pământ vrodată
 Dacă nu voi fi cu dînsa împreună totodată.
 Cînd pe pat cineva zace în dureri şi chinuire,
 Cine va putea să-i fie singura lui fericire ?
 Bogăţia o să strige ? Desfătarea o să cheme ?
 Or pă mine, Sănătatea, mă cere în acea vreme ?
 Cel bogat fără de mine nici o simţiune n-are,
 Nici la vreo desfătare poate s-aibă aplecare,
 Căci atuncea mintea, trupul sînt în nelucrare toate
 Şi să aibă mulţămire fără mine nu să poate.
 Împăraţii, generalii, c-o zicere şi ostaşii
 Fără min-ar fi fiinţe ce nu pot a-şi mişca paşii.
 Iar de aş lipsi cu totul în natură şi în nume
 Atunci fără îndoială n-ar fi pre pământ nici lume.
 Eu îmbărbătez pre omul, eu dau coraj, vitejie,
 Eu aduc puteri în suflet, eu dau trupului tărie,
 Şi cînd sînt în judecata celui ce mă preţiuieşte,
 Făr-avere, desfătarea în natură o găseşte.
 Socotesc dar că în lume eu întîi sînt trebuită,
 Bătrînimei, tinerimei fără tagă sînt dorită.
 Eu sînt bogăţia lumii, eu sînt tot bunul vieţii,
 Eu sînt dulcea desfătare şi cununa frumuseţii.
 Bogăţia numa-n sine este moartă întru toate,
 Desfătarea înaintea-mi nici cît fir de păr nu poate.
 D-aceea ca una ce sînt eu nemărginitul bine,
 Darul şi întîietatea să le am mi să cuvine.
 Deci c-o manieră sfîntă stînd Virtutea înainte
 Începu să-şi spuie dreptul făr-a se lungi-n cuvinte,
 Zicînd cum că : — Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea
 Deşi dup-a lor părere singure-şi găsesc dreptatea
 Şi deşi fieştecare are şi de baz cuvinte¹,

¹ Motive, argumente.

Dar însă ale lor bunuri sînt pămînteşti, iar nu sfinte ;
 Nu că nu sînt şi aceste de la Dumnezeu tot date,
 Ci de n-oi fi eu cu ele, sînt de lume defăimate.
 Eu sînt bunul provedinţii, eu sacrific ¹ p-omu-n lume,
 Eu fac s-aibă muritorii pre pămînt glorios nume,
 Eu sînt liniştea vieţii, eu sînt calea mîntuinţii,
 Eu sînt pacea, eu sînt bunul, eu sînt cîrma conştiinţii ;
 Unde nu mă au pe mine, acolo ameriņt rele,
 Vin peiri, stricăciuni, patimi ş-alte mari greşeli cu ele ;
 Eu sînt baz zeieştii lege, dau bun nume omenirei,
 Eu sînt povaţa în lume către drumul fericirei ;
 Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea, fără mine
 Toate-n lume omenirei sînt de sinele ruşine,
 Şi nu numai sînt ruşine cînd lipsesc eu dintru ele,
 Ci sînt şi supuse toate pre pămînt la multe rele.
 Şi d-aceea cîţi în lume au fericea astor trele
 Tremur, să turbur adesea dacă nu sînt eu cu ele.
 Aşadar mărul de aur şi titlul de-nţietate
 Mintea-nţelepciunei voastre să-l dea cui are dreptate.
 Atuncii zeii ş-adunança oamenilor să întreamă ²
 Şi cuvintele Virtuţii le iau în băgări de seamă,
 Văzînd şi cu osebite manierile ei toate,
 Cu sfat de obşte-mpreună se înalţă glasuri gloate,
 Strig dodată că Virtuţii să cuvine cu dreptate
 Să ia darul şi cununa şi titlul de-nţietate,
 Ş-aşa cu sfatul de obşte, după hotărîrea dată,
 Dîndu-i mărul cel de aur, fu Virtutea întronată.

*

Nimica dară pe omul nu-l poate-nălţa în treaptă
 Decît singură Virtutea, prin alegerea cea dreaptă ;
 Că ea de comunitate se sacrifică în lume,

¹ Sfinţesc.

² Se pregătesc.

Ea și după moarte lasă memorabilul său nume.
Ferice d-acela care știe să o-mbrățișeze,
Și va putea după dînsa pașii să și-i îndrepteze,
Că este ca diamantul, care ș-în gunoi de cade,
Tot îi zice piatră scumpă și prețu-i de loc nu scade.

•

DESPRE VIȚIURI SAU FAPTE RELE ȘI HOȚII

Piatra care nu e bună
Rău macină totdeauna.

Și

Omul cel năvălit rău
Tot la rău e gândul său.

Însă

Cine face tot la rele,
El nu scapă de belele.

Zisa țiganului :

Tot la noi în șatră
Bate vînt și piatră.

Că

Pe muieri cunoști din rochi
Și pe hoții după ochi.

Povestea ăluia :

— Vulpe, de ce-ți sînt ochii roșii ? — Unde mă uit
tot la soare.

— Dar coada de ce-ți zvîcnește ? — Că ia, coala
dintr-o cursă, abia scăpai nezmulsă.

Vulpea căzînd în cursă, ca să-și scape pielea ș-a ros
coada cu dinții, zicînd : așa e la moadă, ca să umble
fără coadă.

Că

Omul rău, ca toți să-l văză,
Dumnezeu îl însemnează.

Și
 Carele a furat stupul,
 Deși s-a scuturat trupul,
 Dar albina din căciulă
 E de dovadă destulă.
 Hoțul
 La intrat lesne pîși,
 Dar nu știu cum va ieși.
 Că
 Cine nu caută găsește pe dracu ; dar cine-l caută ?
 Dacă el
 Umblă după secerat
 Pe unde n-a semănat.
 Și
 Adună unde n-a răsipit.
 Dar nu se sfințește ¹.
 Că
 Îi scurtează ghearele lungi.
 Și
 Îl bagă la umbră (în temniță).
 Pentru că
 Oile grămadă merg,
 Iar caprele se aleg.
 • Și
 Malura ² din grîu s-alege la rîu.
 Și
 Cei ce multe garduri sar
 O să dea cu c...-n par.
 Vine vremea să-i zică :
 Tot boul mi l-a belit
 Și la coad-a ostenit.
 Și
 Tot boul mi l-a mîncat

¹ Nu reușește.

² Ciupercă parazită a grîului ; aici poate cu sens de neghină sau sămînță a neghinei.

Și la coadă s-a-necat.

Și

I s-a dus pe gît cu noduri.

Că,

Cînd cu gîndul nu gîndește,

Îl prinde și-l ciomăgește.

Și

După ce îl face cam scăpat din mînă,

Parcă e cotoiul bătut la zmîntîină.

Strigînd :

Dă-i ! mai bune ! dă-i de-l lasă ! dă-i și pentru mine,

Că și mie mi-a mîncat o oală cu unt.

Și după ce-l bat, mai zic :

A scăpat scurt de coadă.

A scăpat ca din gura lupului.

A scăpat ca cîinele de lanț.

L-a tuns bine, cum să cuvine.

De aceea,

Mai bine să mori de foame decît să iei pîinea săracului.

Și

Mai bine puțin cu dreptate

Decît mult cu strîmbătate.

De ești sărac,

Bate și ți să va deschide, cere și ți să va da, cantă și
vei afla. (Sf. Evang. ¹)

De ești neputincios,

Mai bine să ceri decît să furi,

Că cerșetorii să miluiesc,

Iar hoții se pedepsesc.

Ș-apoi

Hoțul este numai cu un păcat

Și păgubașul c-o mie-ncărcat.

¹ Citat din memorie după *Evanghelia* lui Matei, VII, 7, sau Luca, XI, 9.

Căci

Pînă nu apuci pe cel drept, cel strîmb nu iese.
Caprele dau la bășini și oile pat rușini.
Unul face ș-altul trage.

Însă

Dreptul de auzul¹ rău nu să teme. (Psalm. David.)

Că

Dreptatea totdeauna ca untdelemnul plutește dasupra
apei

Deși

Acel cu pricină șade-n odihnă
Și cel fără vină plînge și suspină.

Iar

Hoțul fură și jură.

Că

E drept ca lumînarea.

Dar

E drept ca funia-n traistă.

Ca țiganul cînd jură :

Să-i sară iapa cui a văzut ochii.

Și

Minciuna o are ca în palmă
Este procopsit la rele.

Ca

Cîrpaciul cu cureaua de gît,
Îi pune pingea numaidecît.

Și

Ca olarul oalele cînd face
Pune mînușă² unde îi place.

Pentru că

Muma celui omorît doarme, iar ucigașul priveghează.

De aceea zice :

Prinde hoțul cînd îți vine,

¹ Faimă, renume, reputație.

² Mînerul, toarta.

Pîn' nu te prinde el pe tine.

Că

Prilejul face pe toți
Ca să fie hoții hoți.

El

Ardică lucrul în sus,
Care nu e de el pus.

Și

Hoțul zice c-a glumit
Cînd vede că l-a zărit.

Dar

Vremea descopere toate
Și pe hoț de față scoate.

Că

Nu să poate nicidecum
Cînd frigi să nu iasă fum.

Însă

Cine e cu mîină lungă
Pierde și ce are-n pungă.

Căci

Hoțul de unul se prinde
Și de o mie se-ntinde.

Ș-apoi

Plătește cu pielea, ca lupul.
Îi pune-n saremură trupul.

Că

Altuia pînă nu face,
Nici lui altul nu i-o face.

Întrebare și răspuns :

— De ce-l trîntește de chică ?

— L-a prins cu ocaua mică.

Că

Nu se părăsea de rele,
Dar l-a cam strîns în curele.

Și

Dulce i-a fost la mîncare,

Dar acre la scărpinare.
Făcătorul de rele
Cînd cu gîndul nu visează
El în cursă o să cază,
Și atuncea îl pisează,
Și potecile-i scurtează.
Pentru că
Dracul care îl învață
Îi dă faptele de față.

POVESTEA VORBII

Spun bătrînii de cînd vacul
Că trei lucruri poartă dracul :
Sulă, ipîngea ¹ și toabă,
Cu care el dă de gloabă ²,
Cu sula îl îmboldește
Și : — Fă ! fă ! — îi poruncește —
Că eu, să nu pați beleaua,
Te-nvelesc cu ipîngeaua.
Ș-așa dacă-l săvîrșește
Și el dacă-l învelește,
Începe atunci îndată
Toaba în sobor ³ s-o bată,
Cum și cu-naltă strigare
Zice : — Veniți, mic și mare,
Și vedeți ce stătu dracul
Să-nvețe p-acest, săracul.

¹ Pătură.

² Dă de gloabă — duce la pierzanie (sens nesigur).

³ Adunare.

DESPRE STĂPÎN ȘI SUPUS

Pe cel cu putere multă
Te supune ș-îl ascultă ;
Iar pe micu-ți stăpînește
Legea cum îți poruncește.

Pînă cînd¹ ești năcovală,
Rabdă, sufere loveală,
Iar cît ești ciocan, lovește.

Fii tată celor buni și bici celor răi.

Laptele pînă nu-l bați,
Zmîntîină nu poți să scoți.

Căci

Nu se poate cu burete
Să bați piron în părete.

De aceea

Să fii bun și blînd la toate,
Dar pînă unde să poate.

Decît toată vara cioară,
Mai bine-o zi șoim în vară.

Vulturul stă-n loc, veghează,
Dar el muște nu vînează.

¹ Cît timp.

Că
Alți ochi are vulturul
Ș-alți ochi are fluturul.
Și
Orcînd peștele cel mare
Pe cel mic în burtă-l are.

Toată jigania-și are
Pe lupul ei (spre mîncare).

Cum are naș copilașul,
Așa are naș și nașul.
Și
Cum are slugă jupînul,
Își are și el stăpînul.

Pe ciobanul fără cîine,
Lupii-l lasă fără pîine.

Unde nu e cap (sau vodă),
Acolo e vai de coadă !

Unde nu este pisică,
Șoarecii vătăf¹ ardică.

Moartea pisicilor,
Bucuria șoarecilor.

Schimbarea domnilor,
Bucuria nebunilor.

POVESTEA VORBII

Spun că-n vremea păgîniei ar fi fost un împărat
De carele toți creștinii se plîngeau neîncetat,

¹ Comandant.

Că pe lângă celelalte rele și cumplite munci,
Dedese și în tot ținutul foarte strașnice porunci
Cum că, când vor vrea să-ngroape creștinii pe ai lor
morți,

Peste gard tot să-i pornească și să nu-i scoată pe porți ;
Pentru care toți cu totul înălțînd glasuri, striga,
Dumnezeu să le dea altul totdeauna să ruga.

Împăratul dar acela cu întîmplare murind,
Se bucura fiecare, lui Dumnezeu mulțămînd.

Prin urmare s-a pus altul, dar el fuse și mai rău,
Că a pus la toți creștinii prin porunca lui alt frău,
Că pe morții lor de obște, cînd îi vor duce la gropi,
Tot peste gard iar să-i scoată, dar să nu-i ducă cu popi.
Începură iar cu toții la rugăciune mereu

Ca să se-ndure să-i scape și d-acesta Dumnezeu.
Peste cîtiva ani, ca omul, murind și-acest împărat
Și că au scăpat de dînsul mari și mici s-au bucurat ;

Cum se puse altu-n locu-i porni și el a-i munci
Și pentru îngropăciunea morților iar porunci,
Că pe lângă celelalte ce pîn-aci s-au urmat
Să se facă și aceasta, care s-a și publicat,
Că, adică, ei pe morții să nu-i scoată nici pe uși,
Ci să-i tragă pe ferestre, iar nu ca pînă acuși.

Astfel urmînd ei o vreme, li să părea prea cu greu,
Asupra-i striga blesteme și ruga pe Dumnezeu

Ca să se milostivească și d-acesta a-i scăpa,
Și după cum se cuvine pe morți a și-îi îngropa.

Dup-o suferință lungă murind și-acest împărat,
Toți sălta de bucurie, că și de el a scăpat ;

Dar îndată cum se puse în locul lui fiul său
Începură să se vaite și să plîngă și mai rău,

Văzînd că legi și mai aspre pentru răposăți a pus,
Să nu-i scoată pe ferestri, ci pe coș să-i tragă-n sus,
Cum și la mormînt să-i ducă cu picioarele-napoi
Și cu capul înainte, iar de nu, cad în nevoi.

O asemenea poruncă cînd acum au auzit

S-au spăimîntat toți cu totul și prea mult s-au
îngrozit ;
Văzînd că mereu le vine dintr-un rău altul mai greu,
Cunoscură că aceasta le e de la Dumnezeu,
Pentru ale lor păcate vrînd a-i pedepsi astfel
Ș-începură c-umilință să se roage pentru el :
„Doamne, ține pe-mpăratul ani mai mulți a vieții !
Nu ne mai da altul, Sfinte, ș-alt său a orîndui,
Ci după faptele noastre cu aste plătiți să fim,
Dacă n-am știut, stăpîne, cu ceilalți să-ți mulțămim !”

Prin urmare :
Au făcut ochii cît boul, dar tîrziu.

N-a știut ca să mulțamească lui Dumnezeu.
Totdeauna trebuie omul să zică :
Mulțumim lui Dumnezeu
Și de bine și de rău.

Orce ne dă Dumnezeu, toate sînt bune.
Că,
Taina lui Dumnezeu nimenea nu o știe.
Noi
Nu știm ce cerem de la Dumnezeu.
Căci
Bolnavul multe zice, dar doftorul ce știe face.

Pentru că
Rugăciunea rău făcută
Niciodată nu ajută,
Ci cuvinte mai puține și zise cum să cuvine.
Cum a zis țiganul :

Doamne, știi tu ce gîndesc
Și nu mă mai țigănesc.

Nu e zisă bine, căci
Omul gîndește rele și bune.

Gîndul omului e iad
Și un adînc fără vad.
 Și așa
N-are nici coadă nici căpătîi.
 Ci la orice rău,
Omul să zică în gîndul său :
Doamne ferește de mai rău !

POVESTEA VORBII

Doi inși făcători de rele
Căzînd supt judecăți grele
Și dîndu-i din închisoare
Să-i puie-n spînzurătoare,
Cînd mergea cu pază bună
În acel drum împreună,
Unu-ncepu să ofteze
Și moartea să-și obideze,
Zicînd : — Of ! of ! ce păcate !
Ce soartă am avut, frate !
Cellalt zise către dînsul :
— Nici un folos nu dă plînsul,
Ci cerului mulțamește
Și stînd zi : Doamne ferește
De alt rău, dintr-ăst mai mare ;
Iar acum, frate, răbdare.
El oftînd îi zise iară :
— Frate, vezi moartea amară,
Ți s-a citit hotărîtu-ți,
Vezi și funia de gîtu-ți,
Ș-apoi nu știu cum îți pare,
De zici de alt rău mai mare !
Abia săvîrși cuvîntul,
Și iată unul ca vîntul
Venea după ei călare
Și striga în gură mare :

— Stați, nu grăbiți omorîrea,
Că s-a schimbat hotărîrea ;
Acum s-a găsit cu cale
De la pașa și agale¹,
Spînzurați să nu-i răpuneți,
Ci de vii în țepi să-i puneți.
Atunci vinovatul care
Nu gîndea l-alt rău mai mare,
Auzind această veste,
Zise : — Adevărat este
Că la cîte pate omul,
Să nu minie pre Domnul,
Ci să zică în gîndul său :
„Doamne ferește de mai rău.“

În sfîrșit, cum zice un înțelept :
Omul este pilda slăbiciunii, jefuirea vremii, jucăria
norocului, icoana nestatorniciei, cumpăna zavistii și
a primejdiilor.

¹ Agă — rang ofițeresc în armata turcească.

DESPRE STĂPÎN ȘI SUPUS LA NEGOT

Copaciul cînd înfrunzește
Pe mai mulți supt el umbrește.

Asemenea și
Un stăpîn avut, cînd are,
La mai mulți dă de mîncare.

Precum vedem că
Tatăl zece fii hrănește
Și le împlinește toate,
Dar pe el (de sărăcește)
Un fiu a-l hrăni nu poate.

Căci
Copaciul, cînd să sfăramă,
Și p-alți mici cu el dăramă.

Mulți copaci de mare vînt
Se văd trîniți la pămînt.

Anevoie s-a-nălțat,
Și prea lesne a picat.

Vulturul de aripi zmuls
Nu mai poate zbura-n sus.

Puterea la om sînt anii
Și aripile lui banii.

Copaciul voiește
Să tot odrăslească (să înfrunzească),
Dar nu contenește
Bruma să-l pîrlească.

În loc să mai crească, scade,
Pînă vezi că de tot cade.

Așa și la negoț :
Unul umblă și străbate
Și pe alt fericea bate.

De aceea,
Singur cine își gătește,
El mai cu poftă prînzește.

Lupul are ceafă groasă,
Că-și gătește singur masă.

Și
Lupul slugă de ar mîna,
El de foame ar leșina.

Că
În nădejdea slugii,
Dai de fundul pungii.

POVESTEA VORBII

Un stăpîn, avînd oi multe
Ș-argăți destui să-l asculte,
Dintr-înșii unul alege,
Îi dă-nvățăture și lege
Cum el să le pășuneze
Și de ele să vegheze ;
Iar el cu nepăs în sine,
Ca pe niște oi streine,
Le lăsa pe deal, pe vale,
Să pască-n voile sale,
Umblînd prin locuri sterpoase,

Cînd flămînde, cînd setoase,
Laptele, caşul mîncîndu-l
Şi prisosul l-alţi vînzîndu-l.

Viind vremea întru care
Stăpînul prin cercetare
Ceru să-i dea socoteala,
Precum cerea rînduiala,
Argatul, care de sine
Purtase grije mai bine,
Cu nepăs şi mojiceşte
Acest răspuns îi trînteşte :
— Stăpîne, oile tale
Fiind în stare de jale,
Slabe, cum le vezi, mîrşave ¹,
Au fost mai mult tot bolnave,
Şi mi-a fost de ele milă
S-apuc să le mulg în silă,
Şi crez că nu-ţi puteam strînge
În loc de lapte nici sînge,
Că n-avea mieii să sugă,
Necum omul să le mulgă.

Stăpînul atunci îndată
Cu minie-nflăcărată
Goneşte din oi argatul
Şi-orînduieşte pe altul ;
Îi dă-n socoteală suma,
Poruncind ca pîn-acuma
De ele să îngrijească,
Să umble şi să le pască,
Şi strîngîndu-le la stîină
Să ia lapte, unt, zmîntînă,

¹ Prăpădite.

Să facă caș, să le tunză
Și lui să i le răspunză.

Argatul ș-acesta fuse
Tot ca și cel ce se duse,
Vîndu laptele, zmîntîna,
Cașu-l făcu bani și lîna,
Umple punga și-oareunde
O îngroapă ș-o ascunde.

Stăpînul iar dacă vine,
Să vază de e mai bine
Și să-i ceară socoteala,
După cum i-a fost tocmeala,
La cercetare răspunse
Că nici o oaie nu tunse,
Ci-n Bărăgan pe cîmpie,
Nu ar fi mai fost să fie,
Păscînd, le-a zmulș-o ciulinii,
Mai cu seamă mărăcinii ;
Nici lapte n-a putut scoate,
C-a fost anul sterp la toate,
Și să crezi că e minune
Cum nu fătară nici une !

Stăpînul văzînd p-argații,
Că se port rău, blestemații,
Și din turma sa cea mare
Nici un folos nu mai are,
Pe argatu-l oropsește
Și pe fiu-și rînduiește,
Judecînd, adică, -n sine
Că el va-ngriji mai bine.
După ce în fiu se-ncrede,
Și el stăpîn cum se vede,
Nu mai scoase lapte, brînză,

Ci începu să le vînză,
Astăzi una bani o face,
Mîine alta, ca s-o toace ;
Taie, în frigare-nfige,
La mielusei grași tot frige,
Nu-i mai pasă lui de turmă,
Nici se gîndește de urmă,
Nu vrea de nimeni să știe,
Numai lui bine să-i fie.

Într-acestea tatăl vine
Și cînd, în loc de mai bine,
Vede turma-mpuținată
Ș-îl întreabă ca un tată :
— Fiul meu, unde e turma,
Că nu-i poci vedea nici urma ?
Iar el zise : — Scumpe tată !
Am pățit ca niciodată,
Lupii oile-mi mîncară
Ș-astea numai îmi lăsară,
Încît ce am muls din ele
Fu spre hrana vieții mele ;
Că atîția lupi mulți fură,
Cît ochii-mi nu mai văzură,
Carii și pe mine iară
Puțin de nu mă mîncară.

Tatăl său, în ochi cătîndu-i
Și vorbele ascultîndu-i,
Îi zise cu necaz mare :
— Of, fiul meu, rău îmi pare !
Dar mi-ar fi părut mai bine
De te mîncea și pe tine,
Să nu mai umbli cu cața ¹
Și să-mi amărăști viața.

¹ Să nu mă mai înșeli.

Prin urmare dar :
Cine ține pînea în sînul altuia de multe ori rabdă
de foame.

Și
Cine bea apă din pumni streini nu se satură niciodată.

Ci
Pune-ți nădejdea în Domnul,
Decît s-atîrni la tot omul.

Și
Caută-ți de sărăcie.

Că în alt chip
Viața îți petreci cu nădejtile seci.

DESPRE SUPUS SAU SLUGĂ

Omul, pînă nu slujește, stăpîn nu ajunge.

Copilul stăpînului pînă ¹ e mic nu se osibește de slugi.
(Apost. ²).

Nimenea deodată nu sare ca cocoșu-n pridvor, ci se
suie pe trepte.

Și dacă ești slugă,
Cînd te trimite la treabă
Mergi și te-ntoarce în grabă.

Adică
Descalecă iute,
Încalecă, du-te, sat ³ nu face.

Nadă nu face ⁴-n prieteșug,
Că nada e bună numai la plug.

Că
Cine lucrează și tace,
El mai multă treabă face.

Iar
Care tot mereu vorbește,
El treaba ș-o zăbovește.

¹ Cît timp.

² Citat din *Epistula lui Pavel către galateni*, IV, 1.

³ Popas.

⁴ Nu te deprinde, nu-ți face un obicei.

De aceea
Treaba fă-o cum să cade
Și șezi atunci cînd să șade.

Cînd te apuci la vro treabă
N-o lăsa fără ispravă.

Pentru că
Lași vreun lucru pe mîine,
Îl vezi că așa rămîne.

Argat vrednic cine are
Se cunoaște pe mîncare.

Că
Cînd mănîncă îi trosnesc fălcile.
Dar sînt și mulți de aceia :
La mîncare leu și la treabă bou.

Care
Nu e vrednic codrul să-și plătească.
Și care
Îl blesteamă pîinea care o mănîncă.

Unul ca acela
Slugă va fi cît trăiește,
Slugă l-alți îmbătrînește,
Și slugă se prăpădește,
De loc nu se procopsește.

Umblă gonind vînturile
Și măsurînd cîmpurile.

Se bate ca pește pe uscat.

Că
Unde nu e socotință, socoteala merge rău.

Îi sporește ca la raci,
Deși sînt cu mai mulți craci.

Așteaptă ca porcul muchea la cap.

Să nu te blesteme cineva

Să umbli ca banul din mână în mână.

Însă

Omul vrednic să face munte și punte.

Nu-i mai zice stăpînul :

Ochi avînd, ai fost ca orbul,

Te-ai dus, m-ai slujit ca corbul (cel din corabia lui
Noe).

Sau

Vrednicia-ți mi-e oglindă,

Că m-ai slujit pînă-n tindă.

Sluga nevrednică stăpînii des își schimbă.

Ca pupaza își umple cuibul.

POVESTEA VORBII

Pupaza moțata și frumoasă-n pene,

Gunoindu-și cuibul din nărav și lene,

Îl lăasă și merse iar în altă parte,

Ș-apucă să facă alt cuib, mai departe ;

Dar văzînd-o cucul îi făcu-ntrebare :

— Ce faci iar aicea, soru-mea cutare ?

— Cuib îmi fac, răspunse ; ș-o-ntrebă el iară :

— Dar făcuseși parcă altul astă-vară ?

— Mi-am făcut — ea zise — ș-altul după dînsul,

Dar mai mult nu este d-a ședea într-însul,

Că, după cum, poate, e știut și ție,

L-am umplut cu totul de necurăție.

Cucul auzînd-o zise iar : — Ei bine,

Dar îți lași năravul, or îl iei cu tine ?

— Cum, — ea îi răspunse — un nărav din fire

Poate vreodată s-aibă lecuire ?
— De vreme ce, dragă, — îi zise ei cucul —
Nu îți lași năravul, geaba-ți este lucrul,
Căci și de acesta nu o să ai parte,
O să-l umpli iarăși ca pe celelalte ;
Ci întâi năravu-ți lasă-l, de se poate,
Ș-atunci o să-ți fie cuibul ca la toate.

Asfel e și sluga cu năravuri rele,
Care nu se poate părăsi de ele,
Ori pe unde umblă, loc nu-și mai găsește,
Tot schimbînd stăpînii nu se procopsește,
Și apoi stăpînii zice că-s de vină,
Ei la toate strică, ei sînt de pricină ;
Iar năravu-și care groaznic îl apasă
Tot cu sine-l poartă în fiecare casă.

DESPRE SLUGĂ ȘI STĂPÎN IARĂȘI

Cînd stăpînul nu-ngrijește,
Starea-i se primejduiește.

Că

Măgura cea gurguiată
N-o doboară vînt vrodată.
Dar șoarecii o scobesc
Pe dedesubt ș-o găuresc.

Și

Cînd vor vrea, ciobanii-n strungă ¹
Și pe țapii pot să-i mulgă,
Dar în loc de lapte, sînge
De la dinșii ei vor strînge.

Dar însă

Nici o faptă fără răsplată.

Că

Nelegiuitului îi răsplătește necredinciosul.

Cin' va mînca multă miere,
El o să verse și fiere.

Cum ș-a gătit, așa a prînzit.
Cum a semănat, așa a mîncat.

¹ Deschizătură îngustă pe unde trec caprele sau oile, una cîte una, la muls.

Capra face stricăciune scumpii¹
Și scumpia își răzbună cu pielea ei.

Cine își bagă secera în c... o să o scoată cu sînge.

A-nghițit un ac și o să scoată un fier de plug.

Cum e sluga și stăpînul.

Să-l fi tot căutat, nu l-ar fi aflat.

Ș-a găsit coasa gresia.

Își nemeri șchiopul coborișul.

La așa barbă, așa răsătură.

La așa cap, așa chiulaf².

A căutat cît a căutat,

Dar soaeră bună ș-a căpătat.

La tabaci³ cine slujește,

Pielea i să tăbăcește.

Și

Vai cînd ajunge lupul sameș⁴ la oi !

Îi tunde lîna cu pielea cu tot.

Pentru că

Șoarecii cînd au pace cu pisica, se primejduesc
bucatele.

¹ Scumpie — arbust cu flori galbene care crește pe colinele aride ; frunzele și coaja servesc la tăbăcitul pieilor.

² Căciulă turcească.

³ Tăbăcari.

⁴ Administrator.

Să nu te blesteme cineva
S-ajungi slugă la cai albi
Și stăpîn femeie s-aibi.
Dar însă
Capul plecat sabia nu-l taie.

Trestia care se pleacă vîntului niciodată nu să frînge.

POVESTEA VORBII

Un copaci bătrîn căzuse
De un mare groaznic vînt,
Și precum se așternuse
Cu-ntregimea-i la pămînt,

S-afundase într-o baltă
Din vecinătatea sa,
Unde trestia cea-naltă
E-n proprietatea sa ;

Vede trestia întreagă
Legănîndu-se de vînt
Ș-îi vorbi : — Vecină dragă !
Eu la prea mirare sînt,

Cum, fiind tu subțirică,
Și fără puteri în trup,
Vînt, furtună, nu te strică,
Vijelii mari nu te rup ? !

Iar eu, care din vechime
Am crescut puternic, gros,
Vîntul cu a sa iuțime
Chiar din rădăcini m-a scos.

Arrestia răspunse-ndată :
— Pentru ce eu nu mă stric ?
Că-n viață sînt plecată
Și la vîntul cel mai mic ;

Cît de mult d-aș crește-naltă,
Eu de loc nu mă mîndresc,
Și d-o parte și de altă,
La orcare mă smeresc.

Asfel e și omul care
Nu e mîndru, îngîmfat,
Ci-n viață la orcare
E 'supus și e plecat.

Prin urmare :
De la copaciul căzut
Toți alerg lemne să strîngă,
Ramuri, crăci, din el să frîngă.

Precum zice : pomul,
După ce-l bate grindina,
Îl mai bat și cu prajina.

Tu însă
Nu-ți sumuța cîinele
Cui ai mîncat pîinele.

Pe omul
Cînd îl vezi la vro nevoie,
Nu-i mai da brînci în noroaie.

Că
Nu știi cum se-ntoarce roata,
Azi la mine, mîine la tine.

De aceea,
Cu mai marele tău calul nu-ți alerga,
Nici vrodată cu el ceva în plug băga.

Pentru că
 Vai de câinele care latră pe stăpînul său.
 Și
 Vai de vițelul care-mpunge vaca (pe muma sa).
 Și
 Vai de boul care-l înjugă și umblă ca să împungă.
 Vai de casa unde cotcorogesc găinile și cocoșul tace !
 Și iarăși
 Vai cînd ajunge coada cap !
 Ci, cum a zis o femeie :
 Fie un băț descojat, tot să numește bărbat.
 Că
 Tu mare, eu mare, cine să tragă cizmele ?

POVESTEA VORBII

Un țăran viind odată cu treabă la București,
 Și trecînd pe dinaintea bolților bogăserești¹,
 Băieții ce stau la ușă și unii pe alți se-ntrec
 Ca să cheme și să-ndemne pe cîți pe uliță trec,
 Începură totodată a-l striga mai mulți din ei :
 — Domnule, ce vei să cumperi ? Domnule, ce vei
 să iei ?
 Unii îl trăgea de spate, alții îl trăgea de mîini,
 De i se părea, săracul, că intrase între cîini,
 Unul : — Domnule, poștește ! Altul : — Domnule,
 aici !
 Altul : — Domnule, la mine, că am orce-i vrea să zici.
 În sfîrșit, silit el fuse într-o boltă a intra,
 Că „domnule“, asta vorbă, prea mult îl îndatora,
 Luîndu-se la tocmeală, din „domnule“ nu-l scotea,
 „Domnule“ la toată vorba, „domnule“ îi repetea,
 Care pe el într-atîta de mult l-a îndatorat,

¹ Prăvăliilor de manufactură.

Încît văzu că boltașul¹ punga i-a cam ușurat.
Deci scăpînd d-aci săteanul, pățind ce n-a mai pățit,
Plecă și merse acasă, de „domnule” amețit,
Zicînd pe drum întru sine : „Zău, frumos lucru a fost
A ști omul să vorbească și a nu fi așa prost,
Că uite, c-o vorbă numai te pupă cineva-n bot,
Pînă cînd singur de voie îmi dedei din pungă tot ;
Cum mă voi duce acasă o să-nvăț copiii mei
Asfel frumos să vorbească către oricine și ei,
Că nu să poate mai bine a vorbi la cinevași,
Mai vîrtos cînd se va duce de ceva la arendaș.”

Mergînd el și învățîndu-și copiii (precum am zis),
Odată la arendașul pe unul l-a și trimis
Să ceară să-l împrumute o baniță măciniș,
Zicîndu-i : — Vezi de vorbește după cum mă auziși.
Băiatul după ce merse, căciula din cap luînd,
Îi făcu închinăciune și-în urmă-i ceru, zicînd :
— Tatăl meu, domnia sa, m-a trimis la domnia ta²
Pe mine, domnia mea, ca să cer a-l împrumuta
C-o baniță de făină or de malai, ce-i avea,
Și cum va măcina-ndată înapoi o să ți-o dea.

Arendașul auzindu-l vorbindu-i în zisul fel,
Cu o seriozitate stînd, răspunse către el :
— Greu la deal, măre copile, tatăl-tău, domnia sa,
Eu, cum zici, domnia mea iar, tu iarăși domnia ta,
Cine o să ție sacul ? Cine o să toarne-n el ?
Și cine o să-l ardice, că nu-i unul mititel ?
Și așa s-a-ntors băiatul și cu sacul gol s-a dus,
Dac-a vrut toți domni să fie și nici unul mic supus.

¹ Negustorul, vînzătorul.

² În trei silabe (*dom-nia-ta*).

DESPRE STĂPÎN ȘI SLUGĂ IARAȘI

Mai bine e să fii stăpîn mic decît slugă mare.

Căci poate să zică :

Sluga veche, mascara ¹ bătrînă.

Nu fii :

Am plecat să-mi caut stăpîn, dă, Doamne, să nu găsesc.

Bate fierul pînă e cald.

Dar și

Fierul rău cît să-l bați, e degeabă.

Cine de cuvînt nu înțelege, nici de ciomege.

Însă

Miluieste cîinele, de vei să-ți fîrîie coada.

Și

Netezește mîța, de vei să-ți rîdice coada.

Căci

Ochii stăpînului îngrașă calul.

Nu-ți sumuța cîinele cui ai mîncat pîinele.

Mielul blînd suga la două mumi.

Cel băgat fără tocmeală

Iese fără socoteală,

Dar și drept cine slujește,

Dumnezeu îl norocește.

¹ Măscărici.

Mai demult, din vremea veche, bătrînii ne povestesc
 Că dobitoacele toate cîte astăzi se găsesc
 Domesnicite și blînde, cu care se joc și prunci,
 Nu era-n fiece țară cunoscute pe atunci,
 Ci în urmă, tîrziu foarte, s-au răspîndit pre pămînt,
 Pînă cînd acum aceste în toate părțile sînt.
 P-atunci un negustor mare, bogat, în lume vestit,
 Umblînd prin țări depărtate, cum era obicinuit,
 Și tot găzduind adese la un țaran prin cîmpii,
 Care era sărac foarte și c-o spuză de copii,
 Îi ceru să-i dea dintr-înșii pe copilul măricel,
 Ca să-ngrijească de dînsul și să-l procopsească el.
 Țăranul cu bucurie propunerea-i ascultînd
 Luă copilul de mîna și-îndată l-a dat, zicînd :
 — Tu, fătul meu, pîn-acuma ai fost în părintesc sîn,
 Dar de astăzi o să-ți fie ăsta tată și stăpîn.
 Să-i fii supus, cu dreptate să slujești și să-l asculți,
 Ca și tu negustor mare s-ajungi după ani mai mulți.
 Deci pe copilul luîndu-l acel bogat negustor,
 Îl duse într-a sa țară și-l crescă ca p-un fecior,
 Învățîndu-l întru toate, după cum lui îi plăcea,
 Și isteț foarte văzîndu-l, adeseori îi zicea :
 — Fătul meu, tu cum vezi bine, eu alt pe nimenea
 n-am,

Rudă, strein și d-aproape numai pe tine te am,
 D-aceea de lîngă mine nu voi a te depărta,
 Că toat-a mea bogăție prin urmare e și-a ta.
 După moartea mea tu singur, ca un copil ce îmi ești,
 O să las cu întărire s-o iei, să o moștenești.
 Ci să ne sirguim numai să o-nmulțim cît putem,
 Să nu ședem fără treabă și mîncînd să o scădem.

Asfel zicînd negustorul și gătindu-se și-acum
 Ca și-alte dați cu bani sumă a plecat iarăși la drum.

Ş-împreună cu copilul mergînd iar marfă să ia,
 Din alte ţări depărtate, după cum obicinuia,
 Îi ieşiră înainte o haită de hoji tirani¹,
 Îl jefuiră de toate ş-îl lăsară fără bani.
 Neavînd acum ce face, a fost silit d-acolea
 La ţara lui să se-ntoarcă, să ia alţi bani ce-i avea.
 Dar cînd a ajuns, ce vede? Alt mai mare nenoroc!
 Găseşte casa topită de venirea unui foc,
 Şi nerămîindu-i stare de vrun negoţ să se ia,
 Închirie o căscioară şi trăia cu milă-n ea.
 Feciorul care-l crescuse deşi în vîrstă era
 Şi deşi în sărăcia cea mare se strîmtora,
 Dar milă îi era foarte pre stăpînul a-şi lăsa
 Tocma la acea rea stare şi la bătrîneţea sa.
 Ci îl slujea cu iubire ca şi bogat cînd era,
 Pentru dînsu-n toată vremea drumurile treiera.
 Fără a cîrti vrodată şi fără a-i veni greu,
 Nădăjduia-n ajutorul şi mila lui Dumnezeu.
 Aşa-n cele de pre urmă, negustorul scăpătat,
 Bătrîn fiind, dintr-o boală căzu la zăcere-n pat
 Şi văzînd că o să moară, sfîrşitul său cunoscînd,
 Chemă pre fiul de suflet ş-îi vorbi astfel, zicînd:
 — Fătul meu, ştii că-ţi zisesem pe cînd eram bogat eu
 Că o să-mi las toată starea ţie prin legatul meu,
 Dar acuma, cum vezi bine singur, fără să-ţi mai zic,
 Că decît astă pisică alt nu mai avem nimic.
 Ea dar numai ţi-a fost partea, pe dînsa chiar Ț-o şi las,
 Ca să o iei drept simbrîie şi drept un bogat rămas.
 Ia-o supt a Ța-ngrijire, n-o lăsa, n-o părăsi,
 Să umble să rătăcească şi rău a se pedepsi.
 Mai vîrtos de pomenire s-o Ții dup-al meu sfîrşit,
 Să-Ți aduci aminte cum că pentru dînsa ai slujit.
 Şi Dumnezeu, care-n lume îngrijeşte de săraci,
 Să se-ndure şi spre tine, să te-nveţe ce să faci.

¹ Ticăloşi, cruzi.

Aceasta dar el diată ¹ clironomului ² lăsînd,
A conținut din viață și s-a dus la al său rînd.
Deci fiul său cel de suflet, după ce l-a îngropat,
Băgînd pisica-ntr-o traistă, la țara lui a plecat,
Ca să se ducă să-și vadă părinții, d-o fi trăind,
Și să-ngrijească de dînșii iarăși ca întii muncind.
Mergînd dar el lungă cale, trecînd țări, loc depărtat,
Ajunse-n marginea mării și găzdui la un sat.
Aci, din bună-nțîmplare, ei pisici n-au fost avînd,
Nici n-au fost știut de ele, nici nu le-au fost cunoscînd,
Ci de mulțimea de șoareci ce în case se-mbulzea,
Ca de niște hiare crude cu ciomege se păzea.
Așa, fiind el la gazda care l-a fost priimit,
A văzut că puind masa cu cîte au trebuit,
Puseră pe lîngă dînșii și cîte un ciomăgel,
Fiind și el l-acea masă, puseră și lîngă el.
El necunoscînd pricina și ciomăgelul văzînd
Gîndi că în acea țară obicei o fi avînd
Să se bată unii p-alții după ce s-or sătura
Și așa-ncepu de frică inima a-i tremura,
Dar îndată mic și mare la masă-n rînd cum s-au pus
Ș-au început să mănînce bucata ce au adus,
Pe loc mulțime de șoareci de prin găuri au ieșit
Și din străchini să răpească mîncarea au năvălit.
Mesenii atunci în grabă luînd ciomegele-n mîini
Să se apere-ncepură tocma ca de niște cîini.
Oaspetele tocma-atuncea ș-au cunoscut gîndul prost,
Văzînd acele ciomege pentru ce puse au fost.
Și sculîndu-se îndată la traista lui alergă,
Și cu cea mai mare grabă apucînd o deslegă.
Scoase pisica dintr-însa ș-aci cum o slobozi,
Trînti o sumă de șoareci pe loc, cînd se repezi.
Și într-o clipă nici unul cu viață n-a lăsat,
Numai aceia scăpară cîți în găuri au intrat.

¹ Testament.

² Moștenitorului.

Ei văzînd acea minune care n-a fost mai văzut,
Cum și rămîind în pace la masă cît au șezut,
Îl rugară să le spuie și stînd a le tîlmăci
Că ce jiganie este ce a adus el aci.

Oaspetele, proști văzîndu-i, într-acest chip le-a vorbit:

— E ! nu știți voi ce e asta, e lucru neprețuit,

Eu am slujit pentru dînsa peste cînsprezece ani,

Căci s-o cumpere neștine trebuie să dea mulți bani.

— Dar cum să chema aceasta ? îl întrebă un voinic.

— Ciuma șoarecilor, — zise — pe la noi așa îi zic.

— Ce ceri să-ți dăm pentru dînsa, — un altul a
întrebat —

Ca să ne o lași aicea, să o avem noi în sat ?

El luînd din cap căciula și ținînd-o ca un vas,

— S-o umpleți — zise — cu galbeni, de vreți ca să
vi o las.

— Mai jos ceva nu să poate ? — îl întrebă ei iar —

Vei cu argint să o umplem, că e mult și așa chiar ?

— Nu poci, — zise — scump mă ține, și nici să o
vînz n-aș vrea ;

Să vi o dau și cu galbeni destul rău îmi va părea,

Dar pentru că mă rugați, hatîrul să nu vă stric,

Puneți-mi atîția galbeni, și atunci nu zic nimic.

Zicînd astfel, băgă iarăși pisica în traista sa,

Pricepînd el că cu dînsa să plece nu-l vor lăsa ;

Ș-așa se face că pleacă cu grabnic și iute pas,

Ca să se ducă la mare să se puie în vrun vas,

Ei sfătuindu-se-n lipsa-i după el au alergat,

Cu un săculeț de galbeni și ca să stea l-au strigat.

El iarăși scoțînd căciula le-a răspuns : — Dacă îmi
dați,

Cum am zis, atîția galbeni, iacă-tă-o, o luați.

Ei văzînd că mai la vale s-o scoată de loc nu pot

Îi umplu căciula-ndată ș-o iau cu traistă cu tot.

Deci dacă o duc acasă și din traistă o slobod,

Cum se uită ea îndată la atît strein norod.

Se sperie și prin casă începe a alerga
Și „miau ! miau !“ cu un glas groaznic a țipa și a striga.

Ei de spaimă fug din casă, închisă aci o las,
Și la oaspete aleargă pîn-a nu se pune-n vas,
Ca să-ntrebe ce mănîncă, șoareci cînd nu va găsi,
Nu cumva vrun rău să pață, în loc de-a se folosi.
Dar ajungînd îl văzură că s-a și fost pus în vas
Și în adîncimea mării ca să plece s-a fost tras.

Ei încep toți de pe țărmuri cu glas mare a striga
Puțintel să se oprească că au ceva a-l ruga.

El cu grămadă văzîndu-i viind ca turma de oi
Gîndi că ș-au luat seama și vor să i-o dea-napoi,
Dar fiind de țărm departe, nu s-a prea înfricoșat,
Țiindu-se foarte sigur că de dînșii a scăpat.

Ei însă stînd de departe începură a striga :

— Jigania ce mănîncă, șoareci cînd nu va afla ?

El le zise cam în glumă : — Mult sînteți proști, vai de voi !

Cînd n-are șoareci, mănîncă carne de puici și de oi,

Ei fiind foarte departe și neauzind curat,

Cuprinși fiind și de frică, li s-a părut c-a strigat :

„Cînd n-are șoareci, mănîncă carne de prunci și de voi“,

Și d-ar fi fost cu puțință i-ar fi dat-o înapoi ;

Dar neavînd ce să facă se pun pe fugă, alerg,

Ajung în sat și îndată la casa lor dacă merg,

Cum era pisica-nchisă, îi dau din patru părți foc,

Ș-o păzesc, nu cumva să scape, găsinde pe undeva loc.

Pisica însă cum vede focul, miuind urît,

Ieși pe coș și îndată-n altă casă s-a vîrît.

Ei degrab își scot copiii, trag ușa și îi dau foc

D-aci iar fugind pisica și intrînd și în alt loc,

Ei iar alerg după dînsa, aprind casa și aci,

Pînă cînd n-a rămas casă și tot satul sărăci.

Iar pisica-n cea din urmă văzînd prin tot satul foc

Și nemaivînd acuma să se vîre în alt loc
Luă de-a lungul cîmpia, spre crîngul ce văzu ea,
Ei cum o văd după dînsa desnădăjduiți se ia,
Cu ciomege, cu topoare, cu vătraie și frigări
Alerg, o gonesc cu toții dînd chiote și strigări.
Cum o văd că în crîng intră, îl iau împrejur ocol
Și apucîndu-se-ndată pun foc și îi dau pîrjol.
Arzînd crîngul, se întinde focul și prin arături
Și se întoarseră veseli trecînd tot prin pîrlituri,
Zicînd : — Slavă ție, Doamne ! că deși am nădușit
A alerga după hiară, dar am scăpat în sfîrșit !

DESPRE SLUGĂ ȘI STĂPÎN IARĂȘI

Cînd vei să te bagi la stăpîn,
Nu te răzima de stîlp putred.
Că
Cine să razimă de umbră dă-ndată peste cap tumbă.
Să știi însă că
Sita pînă e nouă să pune în cui.

Mătura veche ajunge la grajd.

Ajunge din cal măgar.

Armăsarul cînd îmbătrînește ajunge la rășniță.
Iar
Calul bun să vinde din grajd.
Căci
Mai bine cu un vrednic la pagubă decît cu un nevoiaș
la cîștig.

Dar
Încarcă-ți dobitocul pînă unde e sorocul.
Nu umbla să-i iei pielea de viu.

POVESTEA VORBII

Unul totdeauna nevasta-și certa,
O făcea lenoasă și îi împluta
Căci nu găsea seara gata de cinat,

Ci îi punea masa cît de amînat.
Ea sã-ndrepta iarã, zicînd : — Bine vezi
Ce treburi sînt multe și trebui sã crezi.
Pîn-aduc acasã vițelul din crîng,
Oarã ¹, rațe, gîște, din drum pînã strîng,
Pînã-ți spãl obiele, vaca pînã mulg,
Și zece mîini încã sã am, nu-mi ajung.
— Ba ești nevoiaș, — îi rãspunse el —
Cã d-ai fi bãrbatã, ar fi mai altfel ;
Treburile tale, eu mã rãmășesc ²
Cã într-un ceas toate ți le isprãvesc.
Îi tăie ea vorba, zicînd : — Prea frumos,
Dacã într-atîtã ești tu inimos,
Rãmii dar acasã, ș-întii mîine chiar,
Și eu merg în locu-ți cu plugul sã ar,
Și de le vei face toate, precum zici,
Atunci zi-mi ce-ți place, cã eu sînt aici.
Așadar l-aceasta amîndoi voind,
Ea mergînd cu plugul și el rãmîind,
Stãtu, gîndi ce fel sã le ia pe rînd,
Sã le isprãveascã toate mai curînd,
Ca viind ea seara sã-l gãseascã sfînt,
Pentru cel mic lucru sã n-aibã cuvînt.
Deci avînd o gîscã, ce de mult clocea,
Îi gîriia-n ușe, strigare făcea ;
El, ca sã o-mpace, merge cu grab pas,
Ia un codru rece, din seara rãmas,
Îi fãrãmițeazã ș-aruncã sã-i dea,
Și ce sã mai facã mereu sã gîndea.
Cînd iacã purceaua vecinului, zi,
La merticu gîștii-n grab sã repezi ;
El, ca s-o goneascã, c-un lemn aruncã
Ș-în locul purcelii pe gîscã culcã.

¹ Păsãri de curte.

² Mã prind, fac rãmășag.

Foc să necăjește și ia-ntr-acel ceas,
 Închide purceaua să-i facă ispas¹.
 Acum vrînd să-și spele obiala la rîu,
 Ia și putineiul, îl leagă c-un briu,
 Îl atîrnă-n umăr cu o mînă dînd,
 Și în cealaltă codru să ducea-nbucînd,
 Cîteștrei o dată vrînd a isprăvi,
 Astfel avea frică că s-o zăbovi;
 La rîu dacă merse, obiala-nmîia,
 O scapă din mînă, apa îi o ia,
 Să pleacă la dînsa, ea se duse-not,
 Varsă putineiul și se umple tot.
 Se dezbracă-ndată și rămîne gol,
 Hainele își spală de lapte, nomol,
 Apoi le întinde la soare de rînd,
 De necaz și ciudă mereu înjurînd.
 Așteptînd acuma pîn-a se usca,
 Căldura îl trase de a se culca,
 Și prinzîndu-l somnul, un altul viind,
 I le fură toate și-l lasă dormind.
 El dacă se scoală, numa-n piele gol,
 Se uită cu ochii împrejur, ocol,
 Și văzînd sirmanul că i-a mers tot rău,
 Zise întru sine: „Eu sînt nătărău!
 Ce-mi trebuia mie singur să mă bag
 La ce nu-mi e treaba și-aste să le trag!“
 Vorbînd el aceste, la cer s-a uitat
 Și soarele vede că a scăpătat;
 Așa, ce să facă? Îndată s-a dus,
 Și la cuibul gîștii peste oau s-a pus,
 Socotind acuma el a le cloci
 Și să nu le lase de a se răci.
 Iacă și nevasta de la cîmp sosi

¹ Constatarea legală a pagubelor cauzate de vite la cîmp (aici înseamnă poate și „ispășire, pedeapsă“).

Și văzînd că gata nimic nu găsi,
Începu să zică : — Vezi, bărbatul meu
Le lăasă pe toate să le fac iar eu,
Și el cine știe cu cine din sat
La cîrciumă suga și să-mi vie beat.
Apoi se apucă, ca și pîn-acum,
Vacă, oară, toate strînge după drum,
Aleargă la apă, aduce pe loc,
Și de mămăligă pune vas la foc,
Merge-n măgăzie să cearnă mălai,
Cînd deschide ușa : aolio și vai !
Că purceaua care o-nchisese el
Mălai nu lăsase nici un pumnicel :
Vase răsturnate, vărsînd și mîncînd,
Cepuri destupase, trupu-și scărpinînd ;
Cu un cuvînt, toate stricate găsi,
Ieși ca să vază ce-o fi mai lipsind,
Și prin întunerec pe cînd ea trecea
Pe lîngă bărbatu-și, unde el clocea,
O ciupi de haină, deștiul legăniînd,
Și „sî—î ! “ la dînsa ca gîsca făcînd.
Ea deocamdată seamă n-a luat,
Dar ciupind-o iară, la el s-a uitat,
Și strigă : — Dar asta ! ce lucru drăcesc !
El iar : — Sî—î ! — zise — fu—ugi, că clocesc !
Auzind, ea zise : — Bărbate, tu ești ?
Și cine te puse aici să clocești ?
— Taci, să tac, nevastă, nu-mi mai zi nimic,
Că m-am prins cu tine, tu nu, ci eu stric.

Dacă n-ai putere, nu întărîta gîlceavă.

DESPRE NEGOT

Cine mîneacă ¹ de dimineată,
El izbutește mai mult în piață.

Nu-i mai zice cineva :
A ajuns la spartul tîrgului.

Sau
Au ajuns și ei, săracii,
După ce-a-mpărțit colacii.

Sau
Deși biet n-a dormitat,
Dar tîrziu s-a deșteptat.

Ci îi zice :
I-a cîntat cucul astăzi.
Îi umblă plugul bine.
I-a venit apă la moară.
I-a bătut ceasul norocului.

Vițelul nici nu l-a tăiat, și mușterii pentru piele au
venit.

Vinde pielea ursului în tîrg, și ursul în pădure.
Cumpără cîte două și vinde cîte nouă.

Că așa e tîrgul :
Uneori curge și alteori pică.
Și rar omul
Trăiește ca în sîn de rai.

¹ Se scoală (dis-de-diminează).

Dar cînd
Îl ține norocul de păr,
Atunci
I-a ouat găina-n căciulă.
Dă c-o mină, ia cu alta.
Pentru că
Tîrgul să face cu bani și nunta cu lăutari.
Și
Cînd îi dă Dumnezeu, nici dracu n-are ce-i face.
Dar
Nu vinde ce nu-i al tău,
Să nu-ți vie-n urmă rău.
Că
E lesne de vîndut ș-anevoie de cumpărat.
Ci mai bine,
Unde n-am trebuință, nici nu vînz, nici nu cumpăr
Decît să-ți zică :
Vinde via și cumpără stafide.
Sau
Vinde moșia și cumpără sanie.

POVESTEA VORBII

Unul avînd o moșie,
Tot, tot numai o fîșie,
Se apucă și o vinde,
Prinde pe dînsa ce prinde
Și își cumpără îndată
O sanie minunată.
Copilul său cum o vede
Vesel la ea se repede,
Se urcă, intră într-însa
Și se bucură de dînsa,
Zicînd cu vorbă zimboasă :
— Of, ce sanie frumoasă !

Tată ! dar vom putea oară
Să umblăm cu ea la vară ?
El tăcînd nimic nu zise,
Că l-aceasta nu gîndise.

Lesne e a zice :
Fie și un lup mîncat de oaie.

Sau
Doar n-o fi capul lui crai.

Și
Cu o fișie tot n-aveam moșie.

Dar pe urmă rămii :
În mînă pungă turcească
Și în ea sermea (căpital) nemțească.
Dacă-și încurcă ițele, își pierde și mințile.

Și începe a zice :
Minte am și bani n-am.

Și
Cînd aveam cu ce, n-aveam în ce, și cînd am în ce,
n-am cu ce.

Ci
Ascultă cucul pînă îți cîntă.

Că
Pînă nu vine primăvară, nu se face vară.

Și
Pînă nu plouă, nu să fac ciupercile.

Și
Cucul, pînă nu vede mugur, nu cîntă.

Că
Vremea vinde paiele și nevoia le cumpără.
Cine cumpără mai scump ? — Săracul.

Și
Cînd n-ai, cămila de un ban e scumpă.

POVESTEA VORBII

— Tată ! — zise un băiat —
Uite, strigă la mezat
O cămilă de un ban.
— E prea scumpă, fătul meu,
Îi zise el, oftînd greu —
Și poate striga un an.

— Tată ! — iar veni zicînd —
O cămilă în tîrg vînd
Și cer o mie de lei.
Îi răspunse el, zicînd :
— Du-te, fătul meu, curînd,
Na, dă banii să o îei.

Fiul său privind la el
Îi zise : — Apoi ce fel,
Într-un ban n-ai vrut să iei,
Ș-acum scumpă într-atît,
Fuși gata numaidecît
Să dai o mie de lei ?

Zise el : — Nu te mira,
Că ieftină cînd era,
N-aveam banul să o iau,
Dar acum mia de lei
O scosei și o dedei,
C-avui de unde s-o iau.

Cînd cumperi, însă,
Deschide ochii patru.
Că

Cine cumpără oua de la cocoș îl găsește fără
gălbinare.

Și
Pînză și nevestă noapte să nu-ți alegi.

Ca să nu-ți zică cineva :
Ai rupt inima tîrgului.
Și
Tine-te, pînză, nu te rupe.
Și
Ochii a văzut, ochii să-i sară.
Și cînd cumperi,
Plătește ca popa, tocma pe tocma.
Că atunci nu-ți mai zice nimenea :
Haina asta streină a ta este ?
Și mai vîrtos,
Haina împrumutată nu ține de cald.
Și
Schimbul nu trăiește.
Ci
Pe cît Ț-e pătura, atît te-ntinde.
La bîlci
Lumea viermuiește și să grămădește.
Că
Unde este stîrvul, acolo să adună cioarele.
Și
Au tăbărit ca furnicile la stejar.
Dar
Cîți merg în tîrg, toți nu cumpără.
Că
Unii numai te întrebă
Ș-alții cască guri degeabă.
Curg mușterii, bolta geme,
Unii tîrziu ș-alții devreme.
Seara însă,
Unul vine să cumpere,
Altul să ceară în dator,
Altul banii calpi¹ să aducă,
Ș-altu-n tain-ascunzător.

¹ Falși.

DESPRE NEGOT ȘI TOVAROȘIE

S-au întâlnit doi rătăciți
Ș-au hotărât a se duce,
Drumul încotro-i va duce.

Și

S-a-ntovaroșit rîiosul
Cu chelul și păduchiosul.

Dar

Negoțul nu va păduchi,
Ci tot d-ăi bătuți pe muchi.

Că

Banul face banii și păduchea păduchii.

Totdauna

Banul bani unde zărește
Colo se răstogolește.

De aceea

Numai cu o floare nu să face primăvară.

Și

C-o ceapă și c-o rîdiche nu să face grădină.

Că

Ce folos să aibi minte și bani să n-ai ?

Sau

Ce poți face dacă ai bani și n-ai minte ?

Zice cineva :

Banii pe om îl învață

Ce să facă în viață.

Și
Cînd vei avea-n pungă banul,
El îți face în cap planul.

Și
Cu bani poate omul face
Orșice lucru îi place.

În adevăr,
Mulți tovaroși totdaună
Fac mai mulți decît o mînă.

Dar
Cine are cal ticălos
Jumătatea umblă pe jos.

Și
Cine are tovaroș nerod
Ajunge din pod în glod.

Că
În loc să te scoată-n undă,
La mai adînc te afundă.

De aceea zice :
Unde sînt moașe mai multe
Rămîne bietul băiat
Cu buricul netăiat.

Povestea ăluia :
Pîntre mumă, pîntre moașe,
Pruncu-a rămas fără boașe.

Că
Unde sînt două cumnate,
Casele-s nemăturate.

Și
Unde cîntă cocoși mulți, acolo întîrzie a se face ziua.
Corabia cu doi cîrmaci se îneacă.

Vorba ăluia :
Doi inși una nu zicea,
Unul „hăis !“ și altul „cea !“

Și
Unul taie și croiește

Ș-altul stă și potrivește.

Și pe urmă,

Praful nu să alege de amîndoi.

POVESTEA VORBII

Doi inși se-ntovaroșiră cu-nvoire într-un an
Și mergînd închiriară-n oraș cîrciumă cu han,
Însă unul c-osteneală la vînzare-a stăru
Ș-altul puind cîpitalul vin, rachiul a-i tîrgui.
Deci acel cu cîpitalul încoaci-încolo umblînd,
Pe la dealuri și poverne¹ vin, rachiuri cumpărînd,
Prețul la fieștecare mai încărcat îl spunea
Și cîștigu-ncărcăturii-ntr-altă pungă îl pune.
Cel din han iar ca și dînsul alte-n folosul-i făcea,
El băga cu doniți apă-n marfa ce i-o aducea
Și pentru acel adaos din vînzare bani trăgea
Ș-intr-o osebită pungă îi băga și îi strîngea.
Dar pentru această faptă îi veni a se gîndi
Ca nu prin vro întîmplare taina a se dovedi ;
Și avînd în han la soare o butie cu oțet,
În care tot turna apă și vindea încet-încet,
Aruncă pe vrana² buții banii ce îi tăinuia,
Ș-apoi d-aci înainte tot mereu pune în ea
Cel cu cîpitalul iarăși se tot gîndi nencetat
În ce loc să puie banii cîștigați din încărcat,
Tovaroșul să nu-i simță uneltitul meșteșug
Și să i se dea de față tainicul său vicleșug.
Într-acestea văzînd butea cea cu oțet, zisă sus,
Socoti că nu să poate alt loc mai sigur de pus,
Și scoțînd prin taină banii într-însa îi slobozi.
Unde și celalt tovaroș pune în fiecă zi ;

¹ Povarnă — fabrică de spirt și de rachiul.

² Gaura pe care se scoate vinul din butoi.

Apoi d-aci înainte amîndoi ce cîştiga,
Pe ascuns unul de altul tot mereu în ea băga.

Deci împlinindu-se anul, au luat, s-au socotit
Ş-amîndoi ca să mai fie tovaroşi nu s-a-nvoit ;
Marfă nu le rămăsese, nici mai mult nici mai puţin,
Decît butea cu oţetul şi o bute iar cu vin ;
La-mpărţire fiecare butea cu oţet cerea
Şi pe cea cu vin nici unul în partea lui nu o vrea.
Deşi costa mai mult vinul, după cum l-au preţuit,
Dar în butea cu oţetul era cîte s-au hoţit.
Dacă văd şi văd ei cum că cu certuri nu se împac
Şi pe oameni d-acest lucru ca să se mire îi fac,
Începură între dînşii oarecum a bănuî
Şi nu putea unul altui gîndul a-şi destăinui.
Unul zicea întru sine : „Poate tovaroşul meu
M-a văzut cumva vrodată cînd aruncam banii eu !“
Cellalt așa zicea iarăşi : „Poate că-n ea cînd am pus
M-o fi văzut oarecine şi ducîndu-se i-a spus !“
Şi ca să se înţeleagă între dînşii prin cuvînt,
Se pun şi unul pe altul se întreb cu jurămint
Cum că ce este pricina între dînşii de se cert
Ş-în partea sa fiecare cere butea cu oţet.
La-ntrebările acestea socotind că s-au simţit,
Îşi spuseră unul altui cum şi ce fel s-a hoţit,
Şi cum banii tot în butea cea cu oţet îi lăsa,
Socotind fieştecare să o ia în partea sa.
Dar de vreme ce secretul între ei s-a dovedit,
Acea bute cu oţetul s-o spargă a trebuit.
Aşadar prin învoire acea bute ei spărgînd
Şi unul şi altul parte deopotrivă luînd,
Puseră banii-n chimire şi s-au despărţit pe loc
Şi să-şi caute plecară norocirea într-alt loc.

Unul dar plecînd să meargă la un oraş osebit,
Fiind vară şi căldură foarte de nesuferit,

Cînd veni un rîu să treacă, care era foarte lat
Și să vedea apa-ntr-însul ca creștalul cel curat,
El poftind ca sa se scalde, să răsuflă de zăduf,
Descălecînd legă calul la umbra a unui stuf,
Se dezbracă pîn' la una, cîntînd bucurat nespus,
Și dasupra peste haine chimirul cu bani l-a pus ;
Cînd intră ca să se scalde și începu a-nota,
Îi veni-n gînd să se-ntoarcă spre haine a se uita,
Cînd iacă un vultur mare în zbor pe aci trecînd
Și zărint chimirul roșu că e vro carne crezînd,
Se repezi deodată cu un zbor grabnic nespus
Și răpindu-l între gheară să înălță iar în sus ;
El sărind în grab din apă alergă după el gol,
Strigînd, zbierînd, răcnind tare, slobozind și un pistol ;
Vulturul de spaimă-ndată, armă, glas cînd auzi,
Chimirul care-l luase drept în rîu îl slobozi,
Care a săltat prin unde ceva, unde a căzut,
Și îl petrecu cu ochii pînă cînd nu s-a văzut.
El atunci, clătind cu capul și privind spre cer în sus,
Zise : „Din apă veniră și iar în apă s-au dus.“

Cellalt, și el plecînd iarăși la un oraș depărtat,
Unde trebuia să meargă pe apă și pe uscat,
Dacă ajunse la mare, cu un vas se îmbarcă
Și cu alții împreună spre acea parte plecă.
Calea fiind foarte lungă, el în oarecare ceas
În corabie doparte în singurit loc s-a tras
Și își descinse chimirul în care banii era,
Îi scoase, îi turnă-n poală ș-începu a-i număra ;
O maimuță, capitanul corăbii ce-o avea
Și din catarg de sus tocma cum sta și la el privea,
Îi vedea toată mișcarea în acel ceas ce-o făcea
Și galbenii în chimiru-i carii frumos strălucea,
Se coborî jos hotește și de departe pîndi,
Pînă cînd adună banii, în chimir îi grămădi,
Ș-alătura lîngă sine după ce îl lăsa jos,

Ca să-și potrivească trupul, să-l încingă mai frumos,
I-l răpi din ochi îndată și fugind pe catarg sus
Cu chimirul împreună tocma în vârful-i s-a pus,
Și acolo deschizându-l începu scoate din el
Galbenii carii văzuse și a face-ntr-acest fel :
C-o mână ținând chimirul, alta cu galbeni umplea,
Și privindu-i câte unul, în mare îi asvîrlea ;
Rar, numai din doi-trei unul și în partea-i arunca,
Care sta cu privighere să-i adune cum pica.
Astfel tot făcînd maimuța pînă cînd a isprăvit,
În cele mai de pre urmă chimirul i-a asvîrlit.
El văzîndu-se, săracul, fără veste-ntr-acest rău
Și numărînd ce-adunase, oftînd zise-n gîndul său :
„Banii cîți cu nedreptate cîștigați carii i-am pus,
După cum haram¹ veniră, astfel și haram s-au dus.”

Astfel e omul,
După ce răstoarnă carul, atuncea vede drumul cel bun.
Că

Dobînda multă rupe ciochinile².

Dar însă

Cinci degete sînt la o mînă și unul cu altul nu se
potrivesc.
Roatele se gonesc una pe alta și nu se ajung niciodată,
Unde e marfă, și pagubă.

Ș-apoi

Buțile goale mai mult sunet fac.

Și

Vinovatul mai mare gură face.

Adică :

A mîncat aguridă părinții
Și ș-a strepezit copiii dinții.

¹ Lucru cîștigat pe nedrept.

² Capetele dindărăt ale șoii, de care se atîrnă desaga.

Și

A mâncat urdă cu usturoi și cere să-i miroase gura a lapte.

Tovaroș numai la câștig, la pagubă pune cârlig.

Mărgăritarul stă în fundul mării și mortăcina plutește
pe dasupra apei.

Ci mai bine,

Dacă-ți este casa mare,

Bagă în ea un mărăcine,

Decît pe fieștecine.

Că

Cine are strein are în casă spin.

Dar și

Dacă vom socoti noi

Cît intră-n plăcintă foi, niciodată nu mîncăm.

Omul însă

Își încearcă gîndul său or pe bine or pe rău.

Cîrmaciul cu-ngrijire bună

Scapă corabia de furtună.

Totdauna

Socoteala deasă e frăție aleasă

Că

Din grăunțe mărunte se fac grămezi mai multe.

Pentru că

În oală acoperită nimenea nu știe ce fierbe.

Și

Omul de treabă nu iese din casă cu mîna goală.

Mulți zic că

Omului de ce-i place, d-aie se-ngrășe.

Însă

Niciodată de tot pomul

Nu se poate-ngrășa omul.

POVESTEA VORBII

Nici o ~~ființă~~ în lume

Nu e ~~plăpîndă~~ ca omul,

El poartă mai mare nume,
Și el e tocma ca oul ;

Carele numai căci șade
În puțin timp să clocește
Și să sparge jos de cade,
Sau de alt de se ciocnește.

Omul este ca o floare,
Ce de umbră vestejește,
Și de stă la prea mult soare,
Se arde și se pîrlește ;

De îi dă mai multă apă,
Încet-încet putrezește,
Și dacă iar n-o adapă,
Se usucă, nu mai crește.

Mulți zic : „Omul de ce-i place
De aceea se îngrașe.”
Ș-acest proverb pe mulți face
A cădea-n vieți pătimașe.

Tînărul lesne se-nșală
De asemenea cuvinte,
Pe care el din greșală
Le judecă că-s cu minte ;

Căci multor le place dulce,
Dar întrebați cîți mănîncă,
Folos ceva le aduce,
Or îi mai vatămă încă ?

La un ce-i place beția
Vedeți, se-ngrașe el oare,
Or pe lîngă avuția
Își pierde și viața, moare ?

La cîți nu place frumsețea ?
Ai cui ochi ea nu-ndulcește ?
Dar întrebați tinerețea
Cu ce ea îi folosește.

Îngrașe ea pe vreunul ?
Îi dă zile seninate ?
Or îi dărapănă bunul
Și scumpa lui sănătate ?

După proverbul ce zice :
„Dama frumoasă și vinul
Pot pe cineva să-l strice
Ca otrava și veninul“.

Precum de pildă ne este
Un tînăr ce voi a spune,
Care le-a urmat aceste
La furia lui de june :

El îndrăgi o ființă
Ce altul ș-o alesese,
Cînd la nunta-i spre privință
Ca prieten se dusesese.

Dănuind ca c-o mireasă,
Se răni de dînsa foarte
Și d-aci spre acea casă
Începu amor să poarte.

Vrînd să-și încerce norocul,
Dragostea să-i dobîndească,
Cu-ncetul îi crescú focul,
Neputînd să izbutească.

Tînăra nevinovată
Lăasă să se amăgească
S-îi zîmbi cîteodată
Cînd se-ntîmpla s-o-ntîlnească.

Bărbatu-i, văzînd aceasta,
A putut să bănuiască,
Și de aci pe nevasta
Începu să o păzească.

Dar cînd ajunge neștine
Nevasta ca să-și pîndească,
Iepurii din crîng mai bine
Să apuce să-i păzească.

Socotind el că ea poate
S-o fi înțeles cu dînsul,
Ofta în zilele toate,
Pedepsindu-se ¹ într-însul.

Ș-așa d-o parte bărbatul
Pătimea s-o dovedească,
Și de cealaltă altul
Pătimea să-și izbutească.

Ce-o fi urmat, nu să știe,
Decît n-au mai trăit bine,
Și el de filotimie ²
Muri tăcîndu-o-n sine ;

Ca două ouă cînd s-aleargă
Și a se ciocni apucă
Un din ei o să se spargă
Și trebuie să se ducă.

¹ Chinuindu-se.

² Ambiție.

Deci văduvind tinerica,
Părinții ei o luară,
Și tocma ca păsărica
’N colivie o băgară.

O păzea cu strășnicie,
Nicăirea a nu merge,
Vrînd ei iar în căsnicie
Cu cineva să o lege.

Amorezul ei acuma
Neputînd să o-ntîlnească,
Lipsindu-i cu dînsa gluma,
Începu să se topească.

Căci cînd nu vor fi mijloace
Durerea se îndoiește,
În piept mereu rana coace
Și patima mai mult crește.

•
Și neputînd altfel face
O luă cu cununie,
Dar nu știm de au ei pace
Într-ast-a lor căsnicie.

Decît tînărul să vede
Prea apropiat de groapă,
Și dacă vom putea crede,
Curînd îi va cînta popa.

Așadar ș-ast tînăr moare
Și nevasta tot trăiește,
Nici nicăiri nu o doare,
La altul acum gîndește.

•
Iată amorul ce face,
Iată-i binele și rodul,
Iată de ceea ce-i place
Ce fel se îngrașe omul.

DESPRE NEGOT ÎARAȘI

Puțin folos de cel :
Prăvălie cu chirie și marfă în datorie.
Că stăpînul
Cere să-i dai la soroc,
Parcă te pune pe foc
Și
Dacă n-ai, din umeri dai.
Îl vezi că-ncepe să zică :
Negustor mare de piei de cloșci.
Negustor greu ca fulgul pe apă.
Cu un ulcior de bragă, negustorie întreagă.
An ¹ n-am cîștigat, iestim ² am păgubit, la anul
trag nădejde,
Trei lulele în două zambile ³.
Cumpără d-o para-două și le dă la o lescaie ⁴ nouă.
Nu să alege cîștigul din pagubă.
De azi pînă mîine numai pentr-o pîine, ca să-i zică
doar „jupîne“.
Mulți zic :
Decît slugă mare, mai bine stăpîn mic.

¹ Anul trecut.

² Anul acesta.

³ Coș de papură.

⁴ Monedă de aramă de mică valoare (echivalînd cu 1/2 para) ; lescaia nouă avea strălucirea aurului.

Dar

Omul e născut ca să umble și pasărea ca să zboare.
Chiria deșteaptă pe chirigiu și drumul pe călător.

Însă

Drumul soroc¹ n-are, nici pe jos, nici călare.
Baba călătoare n-are sărbătoare.
Mult umbli, multe-nveți, mult trăiești, multe vezi.
Găina care clocește niciodată nu e grasă.

Dar și

Piatra care se răstogolește din loc în loc nu prinde
mușchi.

Că

Cine schimbă stăpînii slugă înbătrînește.
Lac să fie, broaște multe.
Stăpîn nu poți ajunge, dar slugă cînd ei vrea.

Dar însă

Cine păzește sofraua (mașa) mănîncă ciorbaua².

Iar

Negustorul fricos nici nu cîștigă, nici nu păgubește.
La multe cine gîndește, nici una nu isprăvește.
Cine aleargă după doi iepuri nici unul nu prinde.
Omul vrednic se face munte și punte și trebuie
să iasă la liman.

Din piatră seacă scoate banul.

Iar

Omul nevoiaș să îneacă pe uscat.
Țiganul, cînd a ajuns la mal, atunci s-a înecat.
Decît să dai cu mîinile și să alergi cu picioarele, mai
bine să te uiți cu ochii la marfă.

Că

Fă bine, să-ți auzi rău.

¹ Termen final (cînd pornești la drum, nu știi pînă unde
ajungi).

² Ciorba

Mai bine
Peșingea pe iepîngea ¹.

Decît
Cu toptanul și banii la anul.
Te tocmește dușmănește și plătește omenește.

Iar nu
Bună învoială, rea tocmeală.

Ci
Pune aici, bagă aici.

Decît pe urmă
Prinde orbul, scoate-i ochii.
Găina, cînd îi vine, atuncea ouă.
Dacă răsipești meiul, anevoie îl aduni.
Verși cu pumnul și culegi cîte unul.
Din bun sănătos te faci bolnav.
Te găsește boala galbinarii ² și frigurile pungii.
Ț-a trecut baba cu colaci.

Și
Dacă cade omul, anevoie să îndreptează.

Ș-apoi,
Ia copaciul căzut toți alerg să taie crângi.
O boală dacă vine la om strigă către celelalte : săriți,
că l-am prins.

Cu toate aceste, coraj,
Barba lasă să se ducă, capul să trăiască.
Greu la deal, rău la vale.

Dar
Nu mi-au nins ca să nu-mi degere, nici mi-a plouat
ca să nu mă ud.
Cine are mult, de multe ori vine vremea să n-aibă
nicidecum.

Unde a mers mia, meargă și suta.
Orzul îl ară boii și-l mănîncă caii.

¹ Bani peșin.

² Scris *galbi-narii* și derivat de Pann, în glumă, de la *galbini*
n-are.

Lupul mănîncă și din oile numărate.
Unde e marfă, trebuie să fie și pagubă.
Marfă gată bani așteaptă.

Și

Apa trebuie să vie la matca ei și omul la teapa lui.
La toate urma alege.
Știe Dumnezeu al cui e sacul cu făina și podul
cu slănina.

De cîte ori să bolnăvește, omul nu moare.
Ce am avut și ce am pierdut.
Gol m-am născut, gol o să mă duc.
Cine nu e dator e destul de bogat.

Însă

Nu e după cum va omul, ci după cum va Domnul.
Necazurile sînt pentru oameni și oamenii pentru
necazuri.

Cu nădejdea omul nu moare.

Daca datornicu zice :

Slava lui Dumnezeu, am să dau, n-am să iau.

Eu

Nu o să mă omor singur, ca Iuda.
Capul să trăiască, belelele curg.
Sărăcia la om e stană de piatră.
Decît bogat și bolnav, mai bine sărac și sănătos.
Cu un rac, tot sărac, cu un lucru mic, tot nimic

Dacă

Ciung nu sînt, olog nu sînt,
Cap, mîini și picioare am,
Munca e comoară.

POVESTEA VORBII

Unul cînd a fost să moară, fiii săi toți într-un ceas
Viind, patu-i înconjoară și-l întrebă de rămas¹,

¹ Moștenire.

Zicînd : — Tată ! ești slab foarte și diată căci ¹
nu-ți faci ?

O să te apuce moarte și nimic nu ne spui, taci ?
Noi mai întîi de iertare am venit să te rugăm
Și așa și pentru stare îndrăznim să te-ntrebăm.
Căci pe lîngă aste toate cîte Ț-a dat Cel-de-sus,
Să n-aibi și strîns nu să poate, departe undeva pus,
Fiindcă aici prin case știm prea bine că nu sînt
Și e păcat să se lase să rămîie în pămînt.
Noi, tată, nu-ți cobîim moarte, ci pe Dumnezeu
rugăm

Sănătos să te mai poarte, să trăiești ne bucurăm.
Dar a omului viață, după cum singur spuneai,
Să Ține-ntr-un fir de ață și să rupe gînd cînd n-ai.
Cît mai vîrtos cînd e-n boală i să poate proroci
Că or moare or se scoală, nimeni nu poate ghici ;
De Ț-e frică a ne spune nădăjduind să trăiești,
Ca să scrie încai spune aceea ce tînuiești.
Nu poți zice că n-ai stare, căci știm că sărac nu ești,
Poate dovedi orcare de-i vrea să tăgăduiești.
Vestea e în țară sfoară că ești putred de bogat,
Și că ai găsit comoară o povestesc toți din sat.
Ei încă număr și anii cînd n-aveai para de ac,
Și acum te joci cu banii turnîndu-i din sac în sac.
Dar orșicum nu ne pasă, zică lumea ce o vrea,
Fiecare-ntr-a sa casă zice și bună și rea.
Noi știm că un bun părinte copiii nu-și va urî,
Să-i lase fără de minte săraci a se amări.

— Copiii mei, — el răspunse — bogat e numai
Cel sfînt

Ș-are mii comori ascunse pe fața astui pămînt.
Și cel ce înădușește tot într-una căutînd,
Acel negreșit găsește, cu sirguință săpînd.

¹ De ce.

Mulți nerozi găuresc ¹ pământul comori în el căutînd,
Dar neștiind cum, pasc vîntul, surdă și în deșert
umbînd.

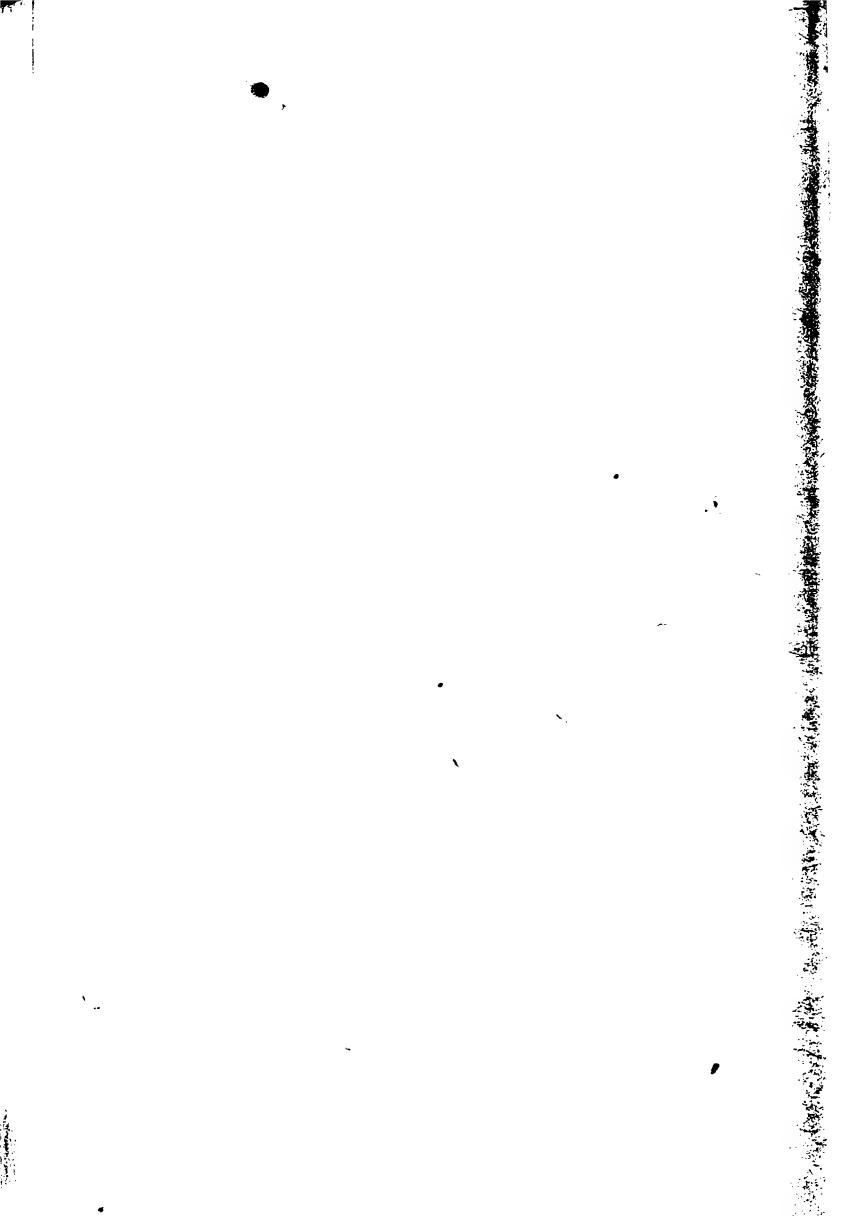
Comoara nu să găsește cînd ici, cînd coala săpînd,
Ci lesne să nemerește cînd iei pământul de rînd.
Și în adînc nu e băgată, pe om mult a-l obosi,
Ci d-o palmă e-ngropată, ca să o poată găsi.
De aceea de vă place ca să vă îmbogățiți,
Cum am făcut eu veți face, și ascultați să auziți :
Eu vrînd să caut comoară și în deșert să nu muncesc
Cumpărai o moșioară, dorința să-mi izbîndesc,
Și o apucați d-a lungul să caut comoară-n ea,
Cînd cu sapa, cînd cu plugul, o săpai cum trebuia,
Și adevărat astă treabă mă osteni-n acel an,
Dar și nu mi-a fost degeabă, că tot găsiți un borcan.
Apoi cumpărai bucate și locul cît îl săpai,
Îl semănați jumătate și încolo viță băgați.
Făcînd țarina și via am luat grîu, orz și vin,
Și suta au adus mia sau un borcan cu vîrf plin.
Și acum cea comoară, fără nici un scăzămînt,
O am tot pe moșioară, îngropată în pământ.
De voi muri, împreună veți merge s-o căutați,
Săpînd cu-ngrijire bună, moșia să nu stricați ;
Ci faceți, zic, cum e bine, adică de rînd săpați.
Ca să puteți ca și mine rod dintr-însa să luați.
Abia pîn-aci el zise și ostenind încetă,
Adormi, ochii și închise și nu se mai deșteptă.

Feciorii lui s-apucară (după ce l-au îngropat),
Pretutîndenea cătară, loc n-au lăsat nesăpat.
După ce se necăjiră că nici un borcan n-au scos,
Locul cel săpat porniră și-l semănară frumos ;
Din care cu-mbelșugare în acel an rod luînd,
Făcură o sumă mare, cu preț bun toate vînzînd.

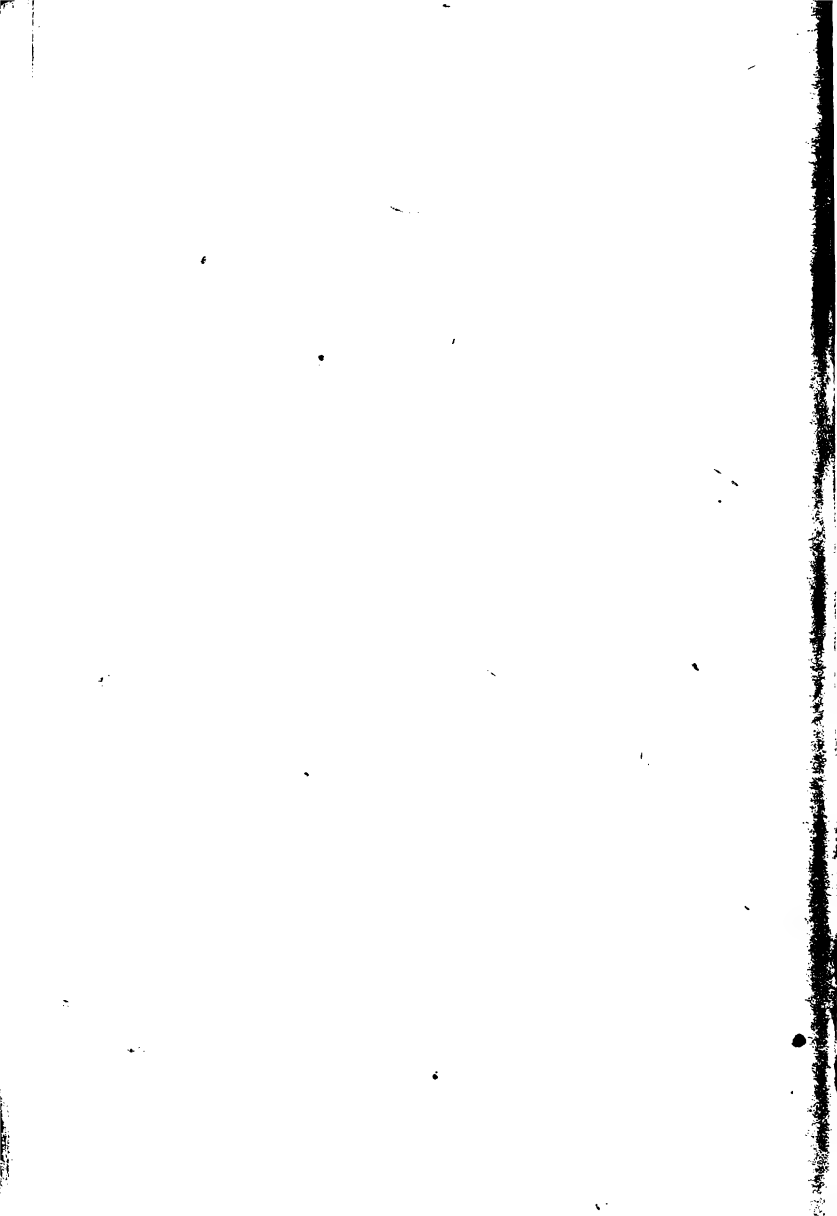
¹ Citit în două silabe (*gău-resc*).

Atunci ei cu păreri bune frățește banii-moștind,
Le-a venit înțelepciune, și zise unul zîmbind :
— Vedeți, fraților, comoara de care tata a zis ?
Borcanul e moșioara și banii, cum ne-a descris.
Adică : lucrînd pămîntul, scoatem comoara din el,
De munca i-a fost cuvîntul, iar nu cum gîndeam
altfel.

Munca e comoară mare ce stă-ngropată-n pămînt,
Care sfîrșit nu mai are din porunca Celui sfînt.
Și dacă nevoitorul cu nădejde va săpa,
El își va dobîndi dorul, comoara a dezgropa.
Munca pe om niciodată nu-l lasă a flămînzii,
Cînd cu firea-mbărbătată noaptea o va face zi.
Așadar d-aci-nainte să nu ședem lenevoși,
Ci, cum ne-a dat tata minte, să muncim mai inimoși.

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXIII
<i>Notă asupra ediției</i>	XXXVII

CULEGERE DE PROVERBURI

SAU

POVESTEA VORBII

(continuare)

<i>Despre cusururi sau uriciuni</i>	3
Povestea vorbii	
Primăvară, năstă oară roazele când înfloresc	5
Spun c-a fost odată un crai oarecare	7
<i>Despre pedanți sau copilăroși</i>	9
Povestea vorbii	
Doi precupeți tineri se-ntovărășiră	10
<i>Despre vorbire</i>	14
Povestea ăluia	
Intr-un oraș oarecare	16
<i>Despre vorbire iarăși</i>	25
Povestea vorbii	
Doi călători într-o vreme merindele isprăvind	26
O slugă flecară pe unde slujise	29

<i>Despre minciuni și flecării</i>	31
Povestea vorbii	
Un mincinos stînd odată zise altui mincinos . . .	32
Un împărat mare către răsărit	33
<i>Despre minciuni iarăși</i>	51
Povestea vorbii	
Un țigan furase două găște grase	52
Alt țigan odată a intrat să ture	52
A fost o-nsoțire ce trăia-n iubire	53
<i>Despre naravuri rele</i>	59
Povestea vorbii	
Povestesc că într-o vreme, dar nu să știe-n ce ani . .	60
<i>Despre năravuri rele iarăși</i>	67
Povestea vorbii	
O vulpe rău stricătoare	68
<i>Despre frica lui Dumnezeu</i>	70
Povestea vorbii	
Mulți dacă aud cuvinte din scriptură ș-alte cărți . .	73
<i>Despre frica lui Dumnezeu iarăși</i>	76
Povestea vorbii	
Doi cu picioare oloage mergînd ș-ajungînd un deal .	77
<i>Despre prostie</i>	79

Povestea vorbii	
Trei neghiobi mergînd p-o vale	82
<i>Despre prostie iarăși</i>	84
Povestea vorbii	
Un neghiob cu totu,-n vremea mai demultă	85
<i>Despre nerozie</i>	87
Povestea vorbii	
Un nerod odinioară	88
<i>Iarăși despre nerozie</i>	92
Povestea vorbii	
Lupul flămînd leșinat	94
<i>Despre nerozie iarăși</i>	95
Povestea vorbii	
Un chirigiu cu tocmeală	96
<i>Despre nerozie iarăși</i>	98
Povestea vorbii	
Un nerod, să zic, sau prost	98
<i>Despre nevoiaș</i>	100
Povestea vorbii	
Puind pe săteni la clacă oarecare arendaș	102
<i>Despre leneși</i>	103

Povestea vorbii	
Căldura după ce trece	105
Să zice că oareunde un împărat curios	106
<i>Despre beție</i>	108
Povestea vorbii	
Ciungul, ologul, orbul și golanul ce-l purta	111
<i>Despre beție iarăși</i>	113
Povestea vorbii	
Un ungurean oarecare	113
Un grec oarecare, din sate plugar	116
3 Cînd a fost odată pre pămînt aleasă	117
<i>Despre mîncare</i>	126
Povestea vorbii	
În Tarigrad este un han (auzim)	127
<i>Despre sărăcie</i>	129
Povestea vorbii	
O femeie sărăcuță, c-o roche pe ea capot	134
<i>Despre nenorocire</i>	140
Povestea cîntecului	
P-a virtuților livede trebuie în căpătîi	143
<i>Despre lucrare</i>	144
Povestea vorbii	
Doi țărani cînd vrură la lucru să plece	147
Unul avea o nevastă	150

<i>Despre săracul mîndru</i>	154
Povestea vorbii	
Un june-ntr-o vreme rugă pe oarecine	157
<i>Despre învățătură</i>	163
Povestea vorbii	
— Ascultă, mamă Marghioală, — zise fata către ea	164
<i>Despre învățătură</i>	168
Povestea vorbii	
Un împărat oarecare neavînd nici un fecior	170
<i>Despre învățătură iarăși</i>	179
Povestea vorbii	
Odată-n Constantinopoli un tînăr vîrstnic, voinic	180
<i>Despre virtute (faptă bună)</i>	184
Povestea vorbii	
Bogăția, Desfătarea, Virtutea și Sănătatea	186
<i>Despre vișuri sau fapte rele și hoșii</i>	191
Povestea vorbii	
Spun bătrînii de cînd vacul	196
<i>Despre stăpîn și supus</i>	197
Povestea vorbii	
Spun că-n vremea păgînicii ar fi fost un împărat	198
Doi inși făcători de rele	201

<i>Despre stăpîn și supus la negoț</i>	203
Povestea vorbii	
Un stăpîn, avînd oi multe	204
<i>Despre supus sau slugă</i>	209
Povestea vorbii	
Pupaza moțata și frumoasă-n pene	211
<i>Despre slugă și stăpîn iarăși</i>	213
Povestea vorbii	
Un copaci bătrîn căzuse	215
Un țăran viînd odată cu treabă la București	217
<i>Despre stăpîn și slugă iarăși</i>	219
Povestea vorbii	
Mai demult, din vremea veche, bătrînii ne povestesc	220
<i>Despre slugă și stăpîn iarăși</i>	226
Povestea vorbii	
Unul totdeauna nevasta-și certa	226
<i>Despre negoț</i>	230
Povestea vorbii	
Unul avînd o moșie	231
— Tată! — zise un băiat	233
<i>Despre negoț și tovaroșie</i>	235

Povestea vorbii

Doi inși se-ntovaroșiră cu-nvoire într-un an . . . 237

Nici o ființă în lume 241

Despre negoț iarăși 247

Povestea vorbii

Unul cînd a fost să moară, fiii săi toți într-un ceas. : 250

redactor responsabil : DUMITRU LAZĂR
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

*Dat la cules 29.06.1967. Bun de tipar 10.10.1967.
Apărut 1967. Tiraj 90.160 ex. broșate. Hîrtie ziar
de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 12.22.
Coli tipar 9,5. A. nr. 9072/1967. C.Z. pentru bi-
bliotecile mari 8R. C.Z. pentru bibliotecile mici
8R—0.*

Tiparul executat sub comandă nr. 70.430 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”, Piața
Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă
România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

